

PODATKI O DIPLOMSKI NALOGI

Ime in priimek:	Katja Strle	
Naslov naloge:	Pomen skupnostnega vrtnarjenja	
Kraj:	Ljubljana	
Leto:	2013	
Število strani: 141	Število diagramov: 1	Število tabel: 1
Število virov: 52	Število prilog: 3	
Mentor:	doc. dr. Vesna Leskošek	

Ključne besede:

Skupnost, skupnostno vrtnarjenje, družbeno spreminjanje, kolektivna dejavnost, družbena povezanost, socialno delo.

Povzetek:

Pričujoča diplomska naloga najprej teoretsko pregleda pomene, ki jih ima skupnostno združevanje za posameznika in celotno družbo. Potenciale skupnosti preveri iz vidika socialnega dela. Nato se s kvalitativno analizo osredotoči na potenciale skupnostnega vrtnarjenja. Razišče skupnostno organiziranje, ki vzpostavlja povezanost in sodelovanje, s čimer spreminja strukture na mezo nivoju. Raziskava preveri predpostavko o obstoju povezave med skupnostnimi vrtovi in prostori, ki vzpostavljajo možnost drugačnega družbenega stanja – alternativo obstoječemu.

Title:

The meaning of community gardening

Abstract:

This thesis first theoretically overviews the effects various forms of community uniting have on the individual and society as a whole. It examines the potentials of the community in terms of social work. The thesis then focuses with qualitative analysis on potentials of establishing community gardens. It investigates community organizing that establishes connectedness and cooperation, which thereby change the structure on the meso level. The done research attempts to confirm the assumption of the existence of links between community gardens and spaces which establish the possibility of a different social structure – an alternative to the existing system.

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO

DIPLOMSKA NALOGA

**POMEN SKUPNOSTNEGA
VRTNARJENJA**

Mentorica:
doc. dr. Vesna Leskošek

Kandidatka:
Katja Strle

Ljubljana, 2013

Predgovor

Pričujoča raziskava je nastala z željo po odkritju načina ponovne vzbuditve skupinskega duha med ljudmi. V družbi sem namreč zaznala pomanjkanje odgovornosti ljudi za družbeno stanje. V veri, da je socialno delo stroka, ki je sposobna odgovoriti na individualizacijo, kateri smo priča, sem se usmerila v raziskovanje pojma skupnosti in pomena, ki ga ima za posameznike in družbo. Mentorica mi je predlagala raziskavo skupnostnega vrtnarjenja, ki me je sprva pritegnila zaradi same aktivnosti vrtnarjenja. Šele kasneje, s teoretično in empirično raziskavo, sem prišla do ugotovitve o razponu potencialov, ki jih tovrstna praksa vsebuje.

Stališče, ki sem ga zavzela pri obravnavi problema, temelji na definiciji socialnega dela, v kateri se socialni delavci in delavke zaveujemo k socialnemu spreminjanju. Z omenjenim pristopom sem načela teoretski uvod, v katerem sem ugotavljala vlogo socialnega dela v družbi, ki sem ga prepletala z idejo skupnosti. Teoretično sem raziskala pomen skupnosti za posameznika in ga povezala s pomenom, ki se navezuje na celotno družbo. Skupnost sem povezala s socialnim delom, ter obdelala skupnostno usmeritev v socialnem delu in potencialne skupnosti. V zavedanju izgubljanja vpliva in kontrole ljudi nad družbenim dogajanjem, sem teoretsko pregledala možnost ponovne demokratizacije z družbenimi gibanji. Na koncu sem definirala skupnostne vrtove ter na kratko predstavila skupnostni vrt Onkraj gradbišča in Urbani eko vrt. Slednja predstavljata enoti moje raziskave.

Raziskavo sem načela s predpostavko, da so trenutne neoliberalne ekonomske in družbene razmere v nasprotju s splošno dobrobitjo ljudi. Skupnostno vrtnarjenje sem obravnavala kot primer prakse, ki zavzema alternativen pristop obstoječemu. Ugotoviti sem želela, ali gre pri skupnostnih vrtovih za združevanje z namenom vzpostavljanja drugačnih družbenih vzorcev življenja. Zanimalo me je, kako je praksa nastala, kako deluje in kaj prinaša ljudem. Raziskava je uvod v raziskovanje pomena, ki ga ima skupnostno vrtnarjenje za vključene in družbo, zato predstavlja izhodiščno točko pri nadaljnjem raziskovanju, in ne nekaj končnega. Poleg tega gre za študijo majhnega števila primerov, zato so rezultati kontekstualno omejeni in niso posplošljivi.

Za realizacijo diplomske naloge se zahvaljujem mentorici doc. dr. Vesni Leskošek, ki me je usmerila k tej zanimivi temi, ter mi svetovala pri izpeljavi in razvijanju pričujočega dela. Zahvaljujem se tudi idejnim vodjem in vrtničkarjem skupnostnega vrta Onkraj gradbišča in Urbanega eko vrta. Brez njih raziskave ne bi bilo možno izpeljati. Posebno se zahvaljujem družini, ki mi je omogočila študij, ter prijateljicam in prijateljem, ki so me spodbujali. Nazadnje se zahvaljujem vsem, ki so me tekom študija opremili z znanjem, ki mi je omogočila izdelavo samostojnega diplomskega dela; na tem mestu se še posebej zahvaljujem doc. dr. Liljani Rihter.

KAZALO

1. TEORETSKI UVOD	6
1.1. VLOGA SOCIALNEGA DELA V DRUŽBI	6
1.2. DEFINICIJA SKUPNOSTI.....	7
1.2.1. Spreminjanje skupnosti.....	9
1.2.2. Izgubljanje pomena lokalnosti	11
1.3. POMEN SKUPNOSTI ZA POSAMEZNIKA IN DRUŽBO.....	12
1.3.1. Čut za skupnost («sense of community»)	13
1.3.2. Socialna identiteta.....	14
1.3.3. Skupinska dinamika.....	15
1.3.4. Socialni kapital	17
1.3.5. Družbena povezanost.....	17
1.4. POMEN SKUPNOSTI ZA SOCIALNO DELO	19
1.4.1. Skupnostna usmeritev v socialnem delu	21
1.4.2. Spremembe, ki jih je skupnostno organiziranje zmožno spodbuditi	23
1.4.3. Družbena gibanja v kontekstu socialnega dela	25
1.5. SKUPNOSTNO VRTNARJENJE.....	27
2. PROBLEM.....	33
3. METODOLOGIJA	35
3.1. VRSTA RAZISKAVE.....	35
3.2. MERSKI INSTRUMENT.....	35
3.3. ENOTE RAZISKOVANJA	36
3.4. ZBIRANJE PODATKOV	36
3.5. OBDELAVA IN ANALIZA PODATKOV	37
4. REZULTATI	41
4.1. VRTIČKARJI	41
4.1.1. Razlogi za vključitev v skupnostno vrtinarjenje	41
4.1.2. Razumevanje skupnosti	43
4.1.3. Skupno delovanje.....	44
4.1.4. Skupnostno povezovanje	46

4.1.5. Osebne pridobitve in pomen skupnosti za posameznike	47
4.2. IDEJNI VODIJE	49
4.2.1. Odkrivanje potreb	49
4.2.2. Taktika uresničevanja projekta	50
4.2.3. Udeležba ljudi	51
4.2.4. Spretnosti idejnih vodij	51
4.2.5. Formalno delovanje idejnih vodij	52
4.2.6. Podpora oblasti pri vzpostavitvi projekta	53
4.2.7. Namen vzpostavitve projekta.....	53
4.2.8. Način udejanjanja ponovnega učenja	56
5. RAZPRAVA	65
6. SKLEPI	69
7. PREDLOGI.....	71
8. LITERATURA	72
8.1. KNJIŽNI VIRI.....	72
8.2. SPLETNI VIRI	74
8.3. DRUGI VIRI.....	75
9. POVZETEK.....	76
10. PRILOGE	79
10.1 VPRAŠALNIKA	79
10.2. TRANSKRIPTI INTERVJUJEV	80
10.3. ANALIZA ZNAČILNOSTI KATEGORIJ	116

SEZNAM TABEL

Tabela 1: Značilnosti nekdanjih in današnjih skupnosti.....	10
---	----

SEZNAM DIAGRAMOV

Diagram 1: Novi vzorci sobivanja.....	59
---------------------------------------	----

1. TEORETSKI UVOD

1.1. VLOGA SOCIALNEGA DELA V DRUŽBI

Socialno delo je stroka, osrednji pomen katere je delovanje v smeri izboljšanja življenj posameznikov in družbe kot celote. Večino stvari se počne v neposrednem stiku z ljudmi, zato so velikega pomena spretnosti medčloveških odnosov. Ustrezno delovanje v situaciji in trenutku, ko je za to izražena potreba, je poglavitno. Ker se situacije precej razlikujejo, definicija stroke ni enostavna.

Day (1987: 87 v Milošević Arnold, Poštrak 2003: 89) opozarja na družbeno vlogo socialnega dela, ki niha na eni strani med funkcijo socialnega nadzora in na drugi strani med funkcijo pomoči. Družba oziroma država od socialnih delavcev pričakuje, da pomagajo ljudem pri prilagajanju na družbo, v kateri živijo. Po drugi strani pa je poslanstvo socialnega dela spreminjanje in opozarjanje na neprimerna in škodljiva družbena razmerja. Stik, ki ga imajo socialni delavci z različnimi uporabniki, jim omogoča razumevanje mehanizmov vpliva in odgovornosti družbe na odnose in vedenje ljudi (Day 1987: 87 v ibid. 89). Socialno delo lahko razumemo kot posrednik med družbenimi institucijami in ljudmi. Ker je prepad med tema dvema velik, je takšen stik pomemben za uslišanje glasu ljudstva, predvsem pa za posredovanje znanja, ki ga pridobijo socialne delavke in socialni delavci pri delovanju.

Flaker (2006) artikulira umeščenost socialnega dela v prostor med državo in skupnostjo, med solidarnost in pomoč, med vzajemnost in altruizem. Odziva se na socialne stiske, ne le tako da jih olajšuje, medtem ko te vzdržujejo status quo, ampak tudi z zagotavljanjem prostora za spremembe in izboljšave v družbenem življenju ljudi. Pri tem Flaker (ibid.) govori o dvojni vlogi skrbnika in zagovornika. Značilnost skrbniške vloge je, da dobi socialni delavec na podlagi pomanjkljivosti posameznika, pooblastilo od družbe, da obravnava osebo kot nemočno in nevedno, potrebno pomoči in pokroviteljstva. Za zagovorniško vlogo pa je značilna borba za družbeno emancipacijo obrobnih družbenih skupin. Namenjena je zastopanju interesov ljudi, ki nimajo »pravice glasu«. Pri tem izhaja iz dejanskih interesov in želja članov in ne t.i. virtualnih interesov, ki postavijo uporabnika v nemočen položaj (ibid.).

»Zastopane obeh postavlja socialno delo mnogokrat v konflikten položaj, saj so pogosto družbeni interesi in interesi posameznikov med seboj v nasprotju.« (Leskošek 1996: 3) Dvojnost vlog Thompson (2005) označi kot »stanje ujetosti« med dualnostjo odgovornosti. Po eni strani je namreč tisti, ki prevzema skrb za posameznike in družbo, po drugi pa mora opravljati vlogo kontrolorja. Na socialnem delavcu oziroma socialni delavki ostaja odgovornost, da deluje s pravo mero obeh.

Osrednje poslanstvo socialnega dela pa teži k ukrepanju, ki izzove določene spremembe. Milošević Arnold in Poštrak (2003: 91, 92) govorita o posredovanju za večjo kakovost ljudi kot posameznikov, na mikro ravni (v mejah možnosti posameznika in njegove družine) ali na mezo ravni (v sorodstvu, soseski, na ravni lokalne ali delovne skupnosti). Kadar pa želimo izboljšati zadovoljevanje potreb posameznih družbenih skupin ali skupnosti, pa so potrebne spremembe na širši, družbeni ali državni ravni - najsi gre za sprejemanje ustrezne zakonodaje ali pa njenega uresničevanja (makro raven). Dominelli (2010: 152) dodaja, da je socialno delo poslanstvo, ki je sposobno sodelovati pri oblikovanju politike na lokalnem, nacionalnem in internacionalnem nivoju.

1.2. DEFINICIJA SKUPNOSTI

Tönnies je podal klasično opredelitev skupnosti, na katero se pri definiranju pojma običajno naslanjamo. V klasičnem sociološkem delu, ki je izšel leta 1887, je razvil teorijo o skupnosti in družbi, velikokrat uporabljeno kar v izvorniku: *Gemeinschaft* in *Gesellschaft*. Gre za osrednjo zamisel o dveh različnih načinih mišljenja in vedenja ter dveh različnih tipih družbe (Sorokin 1999).

Tönnies pravi, da je ključni nagib volje oziroma zavesti, ki v družbeni stvarnosti vodi k dvema načinoma povezanosti ljudi: v skupnost in družbo (Bahovec 2005: 24, 25). V skupnosti je izvor bistva družbenosti, realizacija celovitejšega in skupnega interesa, kar bi dandanes imenovali skupnega dobrega. Oblikovanje družbe pa je povezano z doseganjem parcialnega individualnega interesa (ali množice individualnih interesov) (ibid. 30).

Tradicionalna skupnost je bila v ruralnih območjih osnovana za preživetje. Bila je prostor, kjer se je dogajala menjava. V okviru svojih relativno zaprtih meja pa je bila veliko več kot to. Bila je okvir za socializacijo njenih članov in tudi moralnih norm. Odvisnost je ljudi povezovala, med njimi pa spletla stalno neformalno komunikacijo, ki je omogočila medsebojno pomoč, solidarnost, občutek varnosti, izmenjavo informacij in skupno reševanje problemov (Jeriček, Kordeš 2003: 214). Tönnies koncepta skupnosti ni razumel le v tem ozkem okviru. Njegov koncept skupnosti (Gemeinschaft) je bil v sociološki literaturi velikokrat napačno interpretiran. Interpretacije so bile razvite v romantično nostalgično in konzervativno smer (Kerševan 1999). Napačno ga je povezovati z majhnimi skupinami, intimnimi skupnostmi, ali pa ga razumeti v smislu navezovanja na homogene in tradicionalne skupine (Bahovec 2005).

Koncept skupnosti je Tönnies (1999 v ibid. 26) delil na tri »ravni«, v katerih se izražajo tudi tri različne vrste odnosov in vezi. Te so:

- družinsko življenje, ki je osnovna raven, katere povezujoč člen je kri. Zaradi sobivanja z drugimi ljudmi se razširi na
- skupnost kraja, domačijo sosesko, vas, mesto, katere povezujoč člen je zemlja, prostorska bližina;
- skupnost duha je najširša oblika skupnosti, ki sega od prijateljev, do regijskih skupnosti (duhovnega prijateljstva) in do vsečloveške skupnosti. Jedro povezanosti je skupno prijateljstvo.

Zadnja raven je »najvišji izraz, ki ga je sposobna razviti zamisel o skupnosti« (Tönnies 1999: 70 v ibid. 26). Najvišji zato, ker presega krvne meje, meje prostora in tudi časa. Zanj je značilno »skupno učinkovanje in delovanje v isto smer in v enakem smislu« (Tönnies 1999: 63 v ibid. 26). Lahko bi ga razumeli kot družbeno povezanost. Gre namreč za abstraktno silo, ki temelji v skupnih željenjih in ciljih. Povežemo jo lahko s fenomenom, ki je nastal kot posledica prvega posnetka Zemlje. Sprožil je občutek medsebojne povezanosti in odgovornosti do Zemlje, kot skupnega življenjskega prostora vseh nas. Takrat so nastale pobude, na podlagi katerih je vzniknila tudi organizacija Greenpeace, ki širi ekološko zavedanje na mednarodni ravni. Proces globalizacije medsebojno soodvisnost sicer pogloblja, vzpostavljanje občutka povezanosti pri tem pa je vprašljivo. Ta se po eni strani veča, po drugi

pa je del neoliberalizma, ki s tekmovalnostjo, privatizacijo in poudarjanjem lastne odgovornosti zgolj veča prepada med ljudmi in državami.

Jambrek (1997: 13) pravi, da so potrebe tiste, ki spodbujajo ljudi, na neposreden ali posreden način, k združevanju in medsebojnemu sodelovanju.

- Potrebe so neposreden vzvod, pri katerem se ljudje sporazumevajo in vzpostavljajo medsebojne odnose zaradi procesa družbene menjave dobrin. Druženje pa je lahko vezano tudi na vzajemno osebno zadovoljstvo obeh ali vseh posameznikov (ljubezenski odnos, skupno preživljanje prostega časa ...).
- Posredno spodbujajo potrebe k združevanju tudi zato, ker proizvodnja dobrin in delo spodbujata ljudi k sodelovanju.

Vendar pa menjava sama po sebi ne vodi več k težnji za enakim ciljem. Funkcionalna diferenciacija, o kateri je govoril Durkheim (1933 v Bahovec 2005: 35), ima poleg delitve dela za posledico povečevanje individualnih razlik in z njim povezano povečanje deleža individualne zavesti nasproti kolektivni. Posameznik je tako vpet v dvojni proces: po eni strani postaja bolj avtonomen, po drugi pa tudi bolj odvisen od družbe (ibid. 35). Danes posamezniki z več moči to izkoriščajo za izpolnjevanje lastnih interesov, pogosto drugačnih od tistih, ki stremijo za skupnim dobrim.

1.2.1. Spreminjanje skupnosti

Ekonomska soodvisnost, rast gospodarskih družb, centralizacija vlade in pojav potrošniške družbe so prinesle nove izzive za ohranjanje solidarnosti, družbeno identiteto in skupno angažiranje. Z urbanizacijo so zamrle skupnosti, kakršne smo prvotno poznali. Tok življenja po novem uravnava državni in regionalni trg. Funkcije, ki so prvotno potekale na lokalni ravni, so prevzele državne in regionalne vlade, ter državne in regionalne gospodarske družbe (Figueira-McDonough 2001: 7).

Industrijska revolucija je v obdobju med 18. in 19. stoletjem spremenila družbeno organiziranost, v kateri je človeštvo živel zadnjih tisoč let. V želji po delu se je na milijone ljudi izselilo iz podeželja, kar je povzročilo rast mest (Macdonis, Plummer 2005: 13, 14).

Trdne družbene vezi in tradicijo je po mnenju Tonniesa (v ibid. 2005: 14), zamenjalo poudarjanje individualizma in podjetniških idej.

Človek pa se kljub temu ni odpovedal skupnosti. Po razpadu tradicionalne organizacije skupnosti išče njene nove oblike. Novodobne skupnosti so fluidne in ne nujno vezane na prostor. Ljudje dandanes pripadamo številnim skupnostim, zato lahko govorimo o multiskupnostnem posamezniku (Anderson, 1999 v Jeriček, Kordeš 2003: 213) ali mnogovrstni pripadnosti (Bajzek 1997: 196). Novodobne skupnosti pa zadovoljujejo le določene psihosocialne potrebe. Zaradi fragmentarnosti si je posameznik prisiljen poiskati več skupnosti, ki zadovoljujejo njegove fizične, psihične in duhovne potrebe (ibid. 2003: 213, 214). Jeriček in Kordeš (2003: 215) nam v tabeli podajata značilnosti nekdanjih in današnjih skupnosti:

Tabela 1: Značilnosti nekdanjih in današnjih skupnosti

		Skupnost (SK) včeraj	Skupnost (SK) danes
Z vidika posameznika:		- pripada 1 SK - SK je jasno definirana - 1 SK zadovoljuje potrebe na fizičnem, psihičnem in duhovnem področju - ne odloča o SK	- pripada več SK -SK ni jasno definirana - 1 skupnost zadovoljuje le specifične potrebe - odloča o SK
Z vidika skupnosti:	Značilnosti SK	- zaprt sistem - jasne meje - stalni člani - malo povezanosti z drugimi SK - stalne - vezane na prostor	- odprt sistem - nejasne meje - nestalni člani - več povezav z drugimi SK - fluidne - ne nujne vezane na prostor
	Vrste SK	- lokalna + odnosna	- lokalna, odnosna, virtualna

Ker so socialne aktivnosti, ki ljudem omogočajo vsakdanje življenje s svojimi funkcijami, kot so: ekonomska, socializacijska, funkcija socialne kontrole, socialna participacija in vzajemna pomoč ter podpora (Dragoš, 2007: 34), povezane z različnimi socialnimi mrežami, je tudi posameznik pripadnik mnogih skupnosti.

Durkheim (1933: 27, 28 v Bahovec, 2005: 37) je konec 19. stoletja opozoril na razraščanje države: »Kolektivna dejavnost je preveč kompleksna, da bi jo lahko vodila ena organizacija.

Država je predaleč od posameznika. [...] Nacija se lahko ohrani, če med državo in posameznikom obstaja vrsta sekundarnih skupin, ki so dovolj blizu posameznikom, da jih privlačijo s tako močjo, da se vključijo v dejavnost njihovega področja in jih na ta način silijo v splošni tok družbenega življenja.«

Roland Warren (1967 v Figueira-McDonough, 2001: 22) je sedemdeset let kasneje potrdil, da je spreminjajoča se družba potrebovala številne skupnostne organizacije, ki so posredovale med posamezniki, družinami in primarnimi skupinami. Tako so se razširile šole, rekreacijski centri, knjižnice, bolnišnice, psihiatrične klinike, gospodarske zbornice, policijske uprave, krajevni vladni uradi, itd. Socialne aktivnosti so tako postale predmet dveh vrst mrež (Dragoš 2007: 34):

- mreže neformalnih odnosov med ljudmi, katere povezujejo sorodstvene vezi, prijateljstvo, prostorska bližina, prijateljstvo, poklicno delo, skupni interesi, dajanje in sprejemanje storitev ali kombinacija vsega omenjenega;

- mreže formalnih organizacij oziroma sistemov, ki na lokalnem nivoju omogočajo zadovoljevanje socialnih potreb ljudi: bodisi državni, zasebni ali prostovoljni izvajalci.

Durkheim (1933 v Bahovec 2005) je poudarjal pomen vmesnih skupin in institucij, ki so po njegovem mnenju jedro družbene prenove v boju proti individualizmu, ki preprečuje integracijo. Posameznikove interese je potrebno podrediti takemu skupnemu interesu, ki je skladen s pravično moralo. Te vloge Durkheim ne pripisuje družini in religiji ampak poklicnim združenjem (Bahovec, 2005: 38, 39). To ozko opredelitev lahko razširimo na vse neformalne in formalne mreže, ki zadovoljujejo potrebe ljudi po družabnosti in pripadnosti.

1.2.2. Izgubljanje pomena lokalnosti

Analiza, ki jo je opravila Filipović (2007) o vpetosti v sosesko in vlogi sosedov znotraj omrežij socialne opore v Sloveniji, je pokazala precejšen upad vloge sosedov pri čustveni opori v zadnjih 15 letih (primerjava med letoma 1987 in 2002). Podatek velja predvsem za moški del populacije, medtem ko upad ni viden pri drugih vrstah opore (na primer finančni ali ob morebitni bolezni). Primerjava med vlogo sosedov in prijateljev v omrežjih socialne opore pa je pokazala upad deleža sosedov ter velik porast prijateljev. To se sklada s hipotezo Wellmana in Leightona (1979 v ibid. 161, 162) o težnji sosesk k osvobojenim skupnostim. Hipoteza predpostavlja sosesko kot osvobojeno in ohranjeno skupnost, priznava izginjanje

lokalne povezanosti, kar se po njunem mnenju dogaja na račun zunajlokalnih povezav – izbirnih, prijateljskih vezi. Osvobojena je v tem smislu, da ljudje niso več omejeni nanjo, ampak vedno delujejo tudi širše. Večjo pomembnost sosedov je pokazala analiza (ibid.) predvsem pri nekaterih ranljivejših skupinah prebivalstva, kot so starejši, ovdoveli in nižje izobraženi. Njim omejen dostop do virov morda sploh ne dopušča bolj izbirnih omrežij, zanje je soseska še vedno pomemben vir druženja, identifikacije in socialne opore (ibid. 163).

Z ohranjanjem pozornosti na ranljivejše skupine ljudi se moramo osredotočiti tudi na revitalizacijo lokalne skupnosti. Morebitna izguba bi pomenila popolno odvisnost od državnih virov pomoči, te pa so zgolj pristranskega pomena pri pomoči ljudem, saj ne zagotavljajo popolne rešitve. To ne govori v prid trditvam, da država ni odgovorna za posameznika; ravno obratno – je tista, ki je dolžna zagotavljati pravično družbo. Kar pomeni redistribucijo, če ekonomski sistem države ni sposoben zagotoviti dostojnih prejemkov za vse. Implicira pa tudi aktivno politiko povezovanja ljudi, z osredotočanjem na kakovost okolja (čisto okolje, prometne povezave, rekreacijske površine). Filipović (ibid.) pri svoji analizi namreč ugotavlja, kako velik pomen ima kakovostno okolje na povezovanje ljudi. Posebej izpostavljam prostore srečevanja, čigar pomen bom prikazala v nadaljevanju naloge, na primeru skupnostnega vrta. Raziskovalci ugotavljajo, da takšni prostori spodbujajo srečevanje in ustvarjanje vezi med sosedi, spodbujajo medsebojno interakcijo in povečujejo občutek skupnosti (gl. tudi Henninh in Lieberg 1996, Kim in Kaplan 2004, Leyden 2003 v ibid. 164).

1.3. POMEN SKUPNOSTI ZA POSAMEZNIKA IN DRUŽBO

»Skupnost je torej mreža ali vzpostavljane neformalnih odnosov med ljudmi, ki so medsebojno povezani preko skupnih interesov, prijateljev, skupnega dela, geografske pripadnosti ali zaradi skupnega prejetja oz. dajanja storitev in seveda različne kombinacije vsega tega.« (NISW 1982: 199 v Dragoš 2007: 34). Ni nekaj končnega, ampak je dejavnost (Bajzek 1997). Pri skupnosti so pomembni predvsem občutki. Sama definicija nam ne daje vpogleda v dejanski obstoj skupnosti. Bajzek (ibid. 290) ponuja praktično razlago, ko pravi, da je skupnost tisto okolje, počutje, v katerem smo sprejeti, kakršni smo, in kjer nam ni potrebno igrati kakršnekoli vloge. Argument za potrebo po skupnosti je osnovan na problematiki identitete in družbene prerazporeditve (Figueira-McDonough 2001: 105).

"Človek, po bistvu odnosno bitje, je usmerjen v iskanje skupnosti," (Bajzek 1997: 263) le v skupnosti z drugimi lahko namreč človek doseže polnost samega sebe in svoje osebnosti (ibid. 292). Poleg tega Bajzek (ibid. 264) trdi, da posameznost ni v nasprotju s skupnostjo. Enkratnost posameznika se namreč ne razvije v popolni osami, ampak je rezultat povezanosti z drugimi.

Povezovanje v skupnost je pogosto enačeno z različnimi pojmi, najpogosteje s čutom za skupnost, socialno identiteto, skupinsko dinamiko, socialnim kapitalom in z družbeno povezanostjo. Z njimi bom poskusila opredeliti pomembnost povezovanja za posameznika in hkrati družbo.

1.3.1. Čut za skupnost (»sense of community«)

Definicija in raziskovanje čuta za skupnost (»sense of community«) je po mnenju raziskovalcev zahtevno in izmuzljivo delo (Sarason 1974, Chipuer in Pretty 1999, Puddifoot 1996 v Jeriček 2004: 65). McMillan in Chavis (1986, po Bessu, Fisherju, Sonnu, Bishopu 2002, v ibid. 65, 66) pravita, da je to občutek, ki ga nekdo doživlja. Predlagala sta model štirih ravni čuta za skupnost:

- Prva raven je članstvo; gre za niz interakcijskih faktorjev, ki določajo mejo (kdo je del skupnosti in kdo ne): skupna zgodovina, skupni simboli, čustvena varnost, osebna investicija. S pripadnostjo skupnosti so opredeljene tudi pravice in dolžnosti. Identiteta posameznika je povezana s članstvom v skupnosti, ki mu daje čustveno podporo in spodbuja vedenje, ki prinaša prednosti tudi za funkcioniranje same skupnosti.
- Druga je raven vpliva. Gre za notranji proces, ki se kaže v vplivu, ki ga ima posameznik na odločitve in akcije skupnosti in vplivu skupnosti na posameznika. V pozitivnem pomenu komponenta vpliva na ravnotežje med tem, da posameznik prispeva k skupnosti in je njen del, hkrati pa je tudi svoboden. Negativna možnost je, da je vpliv skupine premočan in zahteva preveliko prilagajanje, pritiska na posameznikovo svobodno izražanje in delovanje, ali pa posameznik ali manjša skupina prevladata v skupnosti.
- Tretja raven je integracija in zadovoljitev potreb: gre za okrepitev in zadovoljitev potreb skozi skupnost.

- Četrta raven so čustvene povezave. Gre za kontakte, odnose, pogovore, ki jih imajo člani med seboj, skupne dogodke, ki jih povezujejo, ne glede na to, ali so pozitivni ali negativni (McMillian in Chavis 1986 v ibid. 65, 66).

Kljub razdelitvi na ravni nam omenjeni občutek še vedno ni jasen. Predstavljen je le kot del nekih komponent, ki jih doživlja povezan posameznik. Skupnost mu daje občutek lastnega pomena in moči. Poleg tega zadovoljuje potrebo po družabnosti in obogati življenje s čustvi. Pomembna omenjena komponenta je tudi identiteta.

1.3.2. Socialna identiteta

Socialna identiteta (socialni jaz) se oblikuje glede na to, kako in katere socialne vloge sprejemamo (Ule 2009: 44). Tajfel in Turner (1981, 1984 v ibid. 404) dodajata, da se to zgodi šele skozi zaznavanje razlik do sorodnih socialnih vlog v drugih skupinah. Socialna identiteta je torej rezultat medskupinskega primerjanja in znotrajskupinskega dogajanja. Značilno je, da skupino, kateri pripadamo, idealiziramo v nasprotju z drugo skupino, ki ji običajno pripisujemo slabše značilnosti. Pri tem se razvija tudi medskupinska diskriminacija.

Turnerjeva (1987 v Deschamps, Devos 1998: 7) teorija samokategorizacije razlikuje tri nivoje samodefinicije:

- nivo nadreda, v katerem je jaz definiran kot človeško bitje: nanaša se na človeško identiteto, osnovano na primerjavi med vrstami (podobnost s človeško raso, razlikovanjem z drugimi formami življenja);
- vmesni nivo samodefinicije, kjer je jaz opredeljen kot član skupine (skupinske in medskupinske podobnosti): nanaša se na socialno identiteto, osnovano na medskupinski primerjavi (enakih vrst);
- podrejen nivo samodefinicije, pri katerem je jaz definiran kot enkratno bitje (razlikovanje med jazom in drugimi v skupini); nanaša se na osebno identiteto, osnovano na medosebni primerjavi (znotraj skupine).

S to teorijo je želel Turner pojasniti nasprotje med psihičnim pogledom na identiteto in njenim sociološkim vidikom. Nivoji si nasprotujejo. Osebna identiteta je ideja edinstvenosti vsakega individuuma nasproti drugim, vodi pa nas k delovanju. Med tem ko je socialna

identiteta občutek podobnosti do (nekih) drugih, je osebna identiteta občutek različnosti do teh enakih drugih (ibid. 3). Codol 1975 v ibid. 9) dodaja k temu problemu t.i. fenomen »superior conformity of the self« (superiorni konformizem jaza): bolj kot je posameznik konformističen s skupinskimi standardi (in bolj kot se identificira s to skupino), bolj se bo nagibal k razlikovanju od ostalih članov skupine, v verovanju, da bolje odgovarja standardom kakor drugi. Raziskava, narejena na vzorcu 88 deklet v dekliškem kolidžu, je pokazala ravno to. Polovica deklet v starostni skupini med 16. in 20. letom je bila razdeljena v dve skupini, glede na naklonjenost do del modernih slikarjev. Način razdelitve je bil v resnici irelevanten. Pričakovana je bila pomembna diferenciacija med jazom in drugimi, kakor tudi medskupinska diferenciacija pri kategoriziranem pogoju. Rezultati so pokazali precej večjo medskupinsko diferenciacijo med kategoriziranima skupinama kot v nekategoriziranih okoliščinah. Tudi diferenciacija med jazom in drugimi je bila precej večja pri pogoju kategorizacije, kakor pri nekategoriziranju (Deschamp 1984 v ibid. 9, 10).

Izoblikovanje osebne identitete je torej odvisno od socialne identitete oziroma od skupinske pripadnosti. Pri skupinah s skupnimi lastnostmi, se vzpostavi večja medskupinska povezanost, hkrati je njihova osebna identiteta bolj diferencirana od drugih. Identiteta, tako osebna kakor socialna, pa je zelo pomembna za trdnost jaza in delovanje posameznika. Zaradi osredotočenosti na skupen cilj občuti posameznik varnost, za katero se zdi, da je primanjkuje v sodobni atomizirani družbi. Skupnost kot podlaga izoblikovanja socialne identitete pridobiva zato še večji pomen.

1.3.3. Skupinska dinamika

Teorija in praksa skupinske dinamike se je razvila na podlagi Lewinove teorije polja. S psihološkim poljem ali življenjskim prostorom človeka je ponazorjena kompleksna celota psihološkega dožemanja socialnih situacij. Sestavljena je iz človekovega jaza in njegovega socialnega okolja, skupinske interakcije pa privedejo polja k medsebojni uskladitvi (Ule 2009: 40).

Povezovanje v tem smislu vpliva na izoblikovanje podobnosti z ostalimi člani skupine. Konformizem s skupino je po Frommu (2006: 20) oblika združitve - prevladujoč način, s katerim človek v sodobni zahodni družbi premaguje občutek osamljenosti. Ne le to: družbeni

proces prav tako zahteva konformizem, »...ker potrebuje človeške atome, ki so istovetni, da jih prisili delovati v množičnih skupinah gladko, brez trenja.« (ibid. 22) Fromm ocenjuje konformizem kot nekaj negativnega. Je le nadomestilo za združitev, za katero je potrebna vednost, skrb, odgovornost, in spoštovanje. Sama podobnost ne zadovolji potrebe po združevanju, uskladitev mora voditi k skupnim ciljem, ob spoštovanju specifičnosti vsakega člana.

Po mnenju Festingerja (po Hogg 1992 v Ule 2009: 389) označuje povezanost celoto vseh psiholoških sil, ki delujejo na posameznika tako, da ostaja v skupini. Sodobni raziskovalci skupinske dinamike (Cota, Evans, Dion 1995; Dion 2000 v ibid. 390) razlikujejo več dejavnikov povezanosti:

- vertikalna povezanost, ki pomeni obseg zaupanja in spoštovanja vodij skupine;
- horizontalna povezanost, ki zajema obseg medsebojnega spoštovanja in pozitivnih ocen skupinskih ciljev (nalog) med člani skupine;
- vključenost v skupino, ki pomeni, koliko se člani skupine čutijo sprejete in vključene v skupino (ibid. 390).

Povezanost je torej rezultat odnosa, ki ga gojimo do vodečih in do skupinskih ciljev, ter med člani skupine. Poleg teh določajo stopnjo povezanosti še dodatni dejavniki. V skupini vrtničkarjev predstavlja dodaten dejavnik pozitivna tekmovalnost članov pri videzu vrta in pridelkih, člani s tem hkrati spodbujajo en drugega, med njimi pa se razvije tudi solidarnost v smislu izmenjave semen.

Od stopnje povezanosti je odvisno, kako zelo bodo člani medsebojno solidarni, lojalni, odgovorni do ciljev in nalog skupine. V visoko povezanih skupinah se člani počutijo dobro, zaupajo vase in se čutijo manj osamljeni; pomembna pa je zlasti za diskriminirane skupine, saj jim povezanost nudi oporo pri premagovanju negativnih izkušenj zaradi diskriminacije (ibid. 391).

Dinamika, ki vodi ljudi k povezovanju, doseže solidarnost, lojalnost in odgovornost med ljudmi le pri spoštovanja in zaupanja vrednih vodečih in smiselnih ciljih, ki jih člani pozitivno ocenjujejo, ter medsebojnem sprejemanju in spoštovanju članov. V nasprotnem gre le za

proces, ki ga uporabljamo kot sredstvo vzdrževanja *statusa quo* in metodo manipuliranja z ljudmi.

1.3.4. Socialni kapital

Pojem socialnega kapitala prepoznava pomen vsakodnevnih stikov med sosedi, znanci in prijatelji, celo bežnimi poznanstvi; predstavljajo vrednost za posameznika in družbo kot celoto (Dekker, Uslaner 2001; Middleton et al. 2005; v Gilchrist 2009: 8). Definiramo ga lahko kot kolektivno sredstvo vsebovano v in izhajajočo iz neformalnih mrež (Lin 2002; v ibid. 9). Socialni kapital poskušajo velikokrat sociološko zmeriti. Pri tem se osredotočajo na tri vidike:

- nivo zaupanja med ljudmi in v družbene institucije,
- udeležbo v družbene in civilne aktivnosti,
- mrežo osebnih poznanstev (ibid. 9).

Pomemben je predvsem zaradi vpliva, ki ga ima na stanje družbe. »Mikro pristop in koncept, kakršen je socialni kapital, opozarjajo, da lahko imajo tako »drobne« lastnosti, kot je, denimo, kohezivnost posameznikov v majhnih skupinah (med prijatelji, sosedi itn.), naravnost usodne učinke za celotno družbo na najširši ravni.« (Dragoš, 2002:72) Že bežno poznanstvo lahko vpliva na zaposlitveno stanje nekoga.

Socialni kapital je močno povezan s skupnostjo. Iz nje izvira in v njej se ustvarja. Neposredno je pomemben za delovanje družbe. Ker ga dobra povezanost skupnosti ustvarja, je lahko predmet manipulacije v smislu ustvarjanja novih povezav med ljudmi. Skupnostni projekti so zato pomembni za večanje socialnega kapitala.

1.3.5. Družbena povezanost

Socialni kapital kot pomemben koncept, ki vpliva na stanje celotne družbe, bom nadgradila s pojmom družbene povezanosti. S tem lahko konceptom razumemo tisto, kar ljudi veže in povezuje. Povezanost lahko enačimo s solidarnostjo in socialnimi mrežami na ravni vsakdanjega življenja, ter pojmi državljanstva, družbene vključenosti, »politične« enakosti, države blaginje ipd., ki razumevajo koncept bolj široko, na makro ravni (Filipović 2005: 161).

Koncept danes uporabljajo predvsem v povezavi s politikami, usmerjenimi k večji kvaliteti življenja. Kohezija naj bi bila bistvena za boljše življenje vseh članov družbe. »V tem smislu si lahko Durkheimovo pojmovanje socialne kohezije (povezanosti) zamislimo predvsem kot proces, ki je sicer sprožen na makro ravni (delitev dela), vendar pa se kot udejanjen odraža zlasti na mikro ravni (občutki ne/povezanosti in skupinske ne/identitete),« (Novak 2001: 33). V nasprotju s pojmom socialnega kapitala naj bi se družbena kohezija nahajala na makro ravni in vplivala na posameznikovo življenje (na mikro raven).

Forrest in Kearns (2000: 2129 v Filipović 2007: 21) obravnavata koncept družbene kohezije v petih razsežnostih:

- (1.) *skupne vrednote, državljanska (civic) kultura*, s čimer avtorja razumeta skupne cilje, skupna moralna načela in kode vedenja, podporo političnim institucijam in politično participacijo;
- (2.) *družbeni red, družbena kontrola*, kar naj bi označevalo odsotnost splošnega konflikta, učinkovit neformalen družbeni nadzor, strpnost, spoštovanje razlik, medskupinsko sodelovanje;
- (3.) *solidarnost, manjšanje razlik v družbi*, kjer gre predvsem za usklajenost med ekonomskim in socialnim razvojem, redistribucijo javnih financ in možnosti, enak dostop do storitev in denarne pomoči, pripravljenost pomagati drugim;
- (4.) *socialna omrežja in socialni kapital*, kjer naj bi bila pomembna predvsem visoka stopnja interakcije znotraj skupnosti in družin, državljansko udejstvovanje in sodelovanje v društvih;
- (5.) *navezanost na kraj/prostor*, zaradi katere naj bi prišlo do povezovanja med osebno in krajevno identiteto.

Kohezivno družbo Forrest in Kearns (2000: 996 v *ibid.* 20) opišeta kot tisto družbo, ki »drži« skupaj, kot družbo, v kateri vsi njeni deli pripomorejo h kolektivnemu družbenemu projektu in blaginji, konflikti med družbenimi cilji in skupinami ter razdiralno vedenje pa so zmanjšani na najmanjšo mogočo mero. Možna mesta locirata na državnem in političnem področju, v obstoječem sistemu družbenega reda ter v prisotnosti solidarnosti in enakosti med družbenimi osebki. Socialna mreža in razvoj socialnega kapitala sta tudi pomembna vira socialne

kohezije. Nanjo pa vpliva tudi prostorska dimenzija. S tega vidika je povezana družba tista družba, v kateri so dileme in problemi hitro rešljivi s kolektivno akcijo.

Družbena kohezija veže ljudi skupaj, s čimer se razvija skupnosten duh, ki je pomemben za obstoj skupnih ciljev celotne skupnosti. Združuje na širši ravni in ustvarja horizontalno in vertikalno mobilnost, o kateri govori Dragoš (2002: 79). Je eden bistvenih vsebin, potrebnih za demokratično delovanje družbe. Razvija odgovornost posameznika do ostalih. Če imamo kohezijo v družbi, imamo tudi družbo, ki deluje pravično in v smeri zadovoljevanja potreb večine. S sodelovanjem je v takšni družbi mogoče najbolje delovati v dobro ljudi, med katerimi se spletejo vezi solidarnosti ter družbenega reda in kontrole, ki so usmerjeni v zadovoljstvo in spoštovanje vseh posameznikov.

Pripadnost skupnosti pomembno vpliva na izoblikovanje identitete, zadovoljevanje potrebe po pripadnosti in želje po združitvi, ki vodijo vsakega človeka. Je vir razvoja solidarnosti, lojalnosti in odgovornosti med ljudmi, ki so sestavine, nujno potrebne za obstoj človeštva. Skupinska pripadnost človeka čustveno bogati in omogoča razvoj njegove čustvene inteligence. Omogoča uspešno vključevanje v družbo in veže ljudi k strmenju po ciljih, ki so v dobrobit vsem.

1.4. POMEN SKUPNOSTI ZA SOCIALNO DELO

Skupnost nudi v atomiziranem svetu možnost za medčloveško interakcijo, identiteto in kolektivno akcijo (Figueira-McDonough 2001: 113). Za socialno delo je pomembna predvsem vključenost. Skupnost nudi varno zavetje za vse ljudi, tudi tiste, po družbenih normah označene za drugačne.

V skupnosti se razvije občutek odgovornosti za položaj drugega in pravičnosti do ostalih. Je potencialno mesto solidarnosti in pomoči med člani skupnosti. Na tej predpostavki temelji tudi sistem družbene redistribucije, ki med člani državne skupnosti prerazporeja sredstva. Pomen intermediarnih institucij je pri tem velik, saj se občutek skupne pripadnosti med prebivalci države splete ravno v njih.

Skupnost je po Jeriček in Kordeš (2003: 207) ena od oblik grajenja socialne mreže, ki posameznika varuje, ščiti, zadovoljuje njegove potrebe po druženju, pripadnosti, ljubljenosti in mu pomeni »psihološki dom« (Bishop et al., 2002: 25 v ibid.). Kot takšna je pomemben vir pomoči ljudem v njihovem življenjskem okolju. Strokovna naloga socialnega delavca je vključiti uporabnika, če nima kje biti in komu pripadati (Čačinovič Vogrinčič, 2008a: 33). Biti vključen in zato varen je prvi korak k moči, ki ga Saleebey (1998 v Čačinovič Vogrinčič 2008b: 13) predstavi v svojem leksikonu moči. Je spoštovanje človekove potrebe po tem, da je državljan odgovoren in cenjen član skupnosti. Socialni delavci in socialne delavke smo pri projektu pomoči dolžni raziskati uporabnikove vire v socialni mreži ali skupnosti.

Večanje stopnje neenakosti ter zmanjševanje družbene solidarnosti opozarjajo na nujno po ponovnem ovrednotenju tradicije radikalnega socialnega dela. Delo s posameznikom vzpostavlja namreč nemoč socialnih delavcev za obravnavanje širšega družbenega konteksta življenja strank, uporabnika hkrati individualizira in patologizira (Ferguson 2006: 184, 185). Radikalno socialno delo pa nudi socialnemu delavcu orodje, s katerim se lahko angažirano vključi v obravnavo problemov socialne pravičnosti in družbenih sprememb. »A tradicija radikalnega socialnega dela je danes pomembna zaradi njegovega poudarka na kontekstu, ne toliko zaradi novih metod« (ibid. 185). Kontekst pojasnjuje vpliv prevladujoče ideologije, neoliberalizma, na delovanje socialnega dela, sili nas v iskanje smisla v vedenju stranke, razumevanje pa pomeni spodbijanje in zavračanje moralne avtoritarnosti in obsojanja žrtve (ibid. 185, 186). Zavezanost k socialni pravičnosti sili socialne delavce v angažiranje za socialno akcijo. Socialni delavci moramo biti katalizatorji systemskega izključevanja. Pri našem delu ne sme biti prostora za obsojanja, ki se rojevajo iz neoliberalizma. Systemski pogled prinaša v stroko zagotovilo, da ljudje niso mišljeni kot izolirani posamezniki, ampak elementi v družbenem sistemu, ki jih tako vključuje kakor izključuje (Barber 1991: 5 v Närhi 2004: 15).

Ker poskuša stroka socialnega dela reševati konkretne stiske ljudi, v konkretnem okolju, daje prednost promociji skupnostnih iniciativ, samopomoči, vključevanju uporabnikov in izboljševanju mreže zagotavljanja storitev znotraj obstoječih družbenih razmerij (Dragoš 2007: 49, 50). Nekatere potrebe pa lahko zadovoljimo le s spremembo politike organizacije znotraj ali zunaj meja skupnosti. To zahteva pristop in strategije vplivanja, ki pa vključujejo

povezovanje, sodelovanje članov skupnosti, kampanjo, proteste, borbo, upornost in neposlušnost (Twelvetrees 1991: 8 v ibid 47). V nadaljevanju se osredotočam na slednje. Skupnostno organiziranje predstavlja po Si kahnu (1995 v ibid. 51) proces, ki ustvarja možnosti za spremembo v razmerju družbene moči. Ponudi varen prostor, v katerem ljudje, ki so bili diskriminirani ali zatirani, lahko dobijo izkušnjo enakovrednega člana skupnosti in izkušnjo vključenosti v odločanje. Moč pridobijo ne le kot posamezniki, ampak tudi kot skupnost (Evans, Boyle 1986 v ibid. 51).

1.4.1. Skupnostna usmeritev v socialnem delu

Družbena moč je med posamezniki in skupinami nepravilno ter diskriminatorno porazdeljena, zato je potrebno socialno delo, ki poskuša s skupnostno usmeritvijo to moč, na mezo nivoju, pravično porazdeliti (Dragoš 2007: 37). Skupnostno socialno delo je metoda, ki jo Twelvetrees (1991: 2, 3 v ibid. 41) vidi kot proces, v katerem si socialni delavec oz. socialna delavka skupaj z drugimi ljudmi prizadeva doseči večjo kakovost življenja, s pomočjo kolektivne akcije, usmerjene v odkrivanje potreb, problemov in v organiziranje aktivnosti za njegovo rešitev. Od socialnega delavca zahteva poznavanje konteksta uporabnikovega življenja, njegove socialne mreže ter moč in šibkost neformalne skupnosti (ibid. 35). Razvoj pomoči pa je mogoč le z razvijanjem resničnega, enakopravnega sodelovanja med skupnostnimi delavci in člani skupnosti.

Poudarjanje življenjskega okolja uporabnika se je razvilo iz systemske teorije, ki sta jo Pincus in Minahan (Payne 1997: 137 v ibid. 18) aplicirala v socialno delo, s poudarjanjem zadovoljivega življenja ljudi v odvisnosti od sistemov v njihovem socialnem okolju, zaradi česar se mora socialno delo osredotočati na neformalne, formalne in družbene sisteme pomoči.

Ekološko socialno delo dodaja skupnostnemu socialnemu delu holistično perspektivo v odnosu med lokalnim življenjskim okoljem in človekovo dobrobitjo skozi systemsko teoretično razmišljanje (Matthies 1993 v Närhi 2004: 34). Pri ekološkem pogledu je praksa usmerjena k izboljševanju transakcij med ljudmi in okolji. Okolje s svojimi značilnostmi bodisi spodbuja ali zatira razvoj človeških potencialov. Delovanje, usmerjeno k posamezniku, vsebuje postopke izboljševanja samozavesti in potencialov prilagajanja, učenja sposobnosti

soočanja s težavami, zagotavljanja informacij, itd. Delovanje, usmerjeno k okolju, pa vključuje zagotavljanje možnosti za akcijo, odločanje in oblast, ter prestrukturiranje situacije za lažje adaptacijske možnosti (Germaine 1979: 1-20). Germain (ibid. 19) pri tem dodaja, da bo delovanje v okolju tudi nadalje odvisno od kreativne rabe dosegljivih sredstev in združevanju moči za ustvarjanje teh, kjer ti manjkajo. Ljudi namreč vidi kot akterje v iskanju cilja, so namenska («purposive») bitja, ki so se sposobna odločati in ukrepati.

Kreativna raba sredstev dandanes vodi k alternativnim projektom, ki odgovarjajo na novo dojetje narave. Eko-družbeno socialno delo nudi orodje razumevanja in raziskovanja tega novega odnosa iz drugačne perspektive. Närhi (2004: 77) pravi, da se je družba kot celota, njena življenjska okolja, način ljudskega dojetja in konstruiranja narave, skozi čas spremenila. Socialno delo mora v tej tranziciji in spremembah najti svoje mesto. Eko-družbeno socialno delo ima korenine v ekološki kritičnosti do moderne industrijske družbe in ekoloških gibanj. S svojim pogledom si prizadeva združiti ekološko in družbeno vprašanje, v iskanju trajnostno usmerjenega socialnega dela. Praksa je usmerjena k horizontalnemu, sodelujočemu in participativnemu odnosu. Naravo in marginalizirane ljudi razume kot družbeno konstruirane in kulturno definirane (ibid.).

Skupnostno socialno delo lahko nadgradimo s pristopom ekološkega socialnega dela, ki v sodelujoč in participativen odnos vključuje poleg marginaliziranih družbenih skupin tudi naravo. Enakovredno upoštevanje ekologije omogoča namreč paradigmatični okvir za skupnostno organiziranje, ki se dogaja na tem področju. Dominelli (2012) uokviri ta sistemski pristop z modelom, ki ga poimenuje »green social work« (zeleno socialno delo). Pravi namreč, da ta, v nasprotju s t.i. okoljskim socialnim delom in ekološkim socialnim delom, podpira akcijo za spremembe, nujne za zagotavljanje dobrobiti človeških bitij in planeta (ibid. 3). Gre za kritiko, ki temelji na mnenju, da je doseganje ljudske dobrobiti možno brez povzročanja škode Zemlji, ter kritiko industrijskega sistema, ki skrbi za dobrobit zgolj nekaj ljudi. Dominelli (ibid. 6) vidi izziv t.i. zelenih socialnih delavk in delavcev v prizadevanju izboljševanja kvalitete življenja marginaliziranih ljudi danes, s hkratnim ohranjanjem Zemlje in njenih virov in surovin za bodoče generacije. Praksa je utemeljena v zagotavljanju dobrobiti za posameznike, živali in rastline, z razvijanjem alternativ obstoječim nepravilnim družbenim razmerjem. Zeleno socialno delo nudi teoretično podlago, s katero lahko socialne

delavke in delavci delujemo in snujemo prakse, ki odgovarjajo na nepravičnost in neodgovornost neoliberalnega sistema, katerega edini in najvažnejši cilj je profit.

1.4.2. Spremembe, ki jih je skupnostno organiziranje zmožno spodbuditi

Banathy (2000 v Jeriček 2004: 50) trdi, da se bistvene spremembe v družbi in življenju človeštva niso zgodile s spreminjanjem pravil, zakonov, ki jih je določila vlada, ampak s povezovanjem v skupnosti. Skupnost, ki jo dojemamo kot vir učenja odgovornosti do sobivajočih in dela, v katerem posameznik lahko občuti moč, bi lahko bil potencialen vir udejanjanja demokracije. Ljudje kot strokovnjaki na podlagi svojih izkušenj najbolje vedo, kakšne so njihove potrebe. Banathy (2000 v ibid. 50) govori o evolucijsko oblikovanih skupnostih kot o agorah 21. stoletja. Agora je bil pri starih Grkih glavni trg mesta, kjer se je odvijalo politično in poslovno življenje (SSKJ 2008).

»Z neoliberalizmom se je zaprla ulica kot javni, politični, družbeni prostor. Moč javnega prostora, mestni trgi kot zbirališča, prostor za srečevanja, vozlišča so izginili.« (Gregorčič 2005:109) Tako so se izgubila mesta artikulacije, diskusije, argumentacije, ekspresije in javnih prostorov kot mest zbiranja, srečevanja in sprehodov, z namenom pridobivanja večjega nadzora in posledično represije, s katero se izgublja odgovornost. Nezmožnost politične in družbene artikulacije pa se vse bolj odraža z nasiljem in konfliktnostjo (ibid. 111). Vsaka družba potrebuje za razvoj javni prostor, zato čutimo nenehno potrebo po njegovem vzpostavljanju. Je namreč predpogoj za ustvarjalno delovanje novinarjev, akademikov, drugih prekarnih delavk in delavcev, študentov itd. Ustvarjalno delovanje pa je po mnenju Gregorčič (ibid. 113), edini način, ki lahko nenehno vzpostavlja odprtost in prisotnost javnega prostora. V tem smislu se razvijajo različne inovativne in alternativne prakse (AC Molotov, TEMP itd.) (ibid.).

Mesto srečevanja je potencialen vir vzpostavljanja dialoga med ljudmi. Dialoga, ki ga Freire (1972 v Flaker 1997: 240) opredeli kot »...proces, v katerem se vsi učimo, smo učitelji in učenci in se kot spoznavajoči subjekti srečujemo v spoznavanju sveta, v katerem živimo, z namenom, da ga spremenimo.« Gre za dvosmerno, horizontalno komunikacijo med osebami v skupnem iskanju, za katero Freire opredeli naslednje pogoje: ljubezen, zaupanje, skromnost, upanje in kritična misel (Flaker 1988: 57, 60). Proces se torej vzpostavlja le v določenih

medosebnih odnosih in relacijah, ki ga lahko prepoznamo kakor nastajanje skupnega in skupnosti (Gregorčič 2005: 99). Dialoška komunikacija povezuje osebe, ki iščejo poimenovanja, v interesne skupine.

Vzajemno sodelovanje je eno pomembnejših aktivnosti za uspešnost razvoja družbe. Robert D. Putnam (1993 po Dragoš 2002: 72) je za področje Italije dokazal, da je ključni dejavnik, s katerim lahko pojasnimo razlike v regionalnem razvoju, razlika v vladni učinkovitosti in ekonomski (ne)uspešnosti posameznih teritorijev, povezanih s socialnimi strukturami, z omrežji in z načinom organiziranja. Za temelječe na avtoritarnih odnosih in s tem bolj vertikalno urejene socialne strukture je značilen nizek nivo zaupanja, nizek nivo civilnih iniciativ in posledično težji dostop do državnih in tržnih mehanizmov in šibkejši nadzor nad njimi. Na področjih, kjer so socialne vezi bolj horizontalne, pa najdemo večjo stopnjo participacije v različnih organizacijah, večjo verjetnost prekrivanja oz. kombiniranja različnih socialnih omrežij, večjo prepustnost med organizacijami in socialnimi skupinami, večji nadzor civilne družbe nad trgom in državo ter manjše transakcijske stroške pri aktiviranju pomembnih virov.

Horizontalne vezi omogočajo demokratičnost družbe z vzpostavljanjem okolja, v katerem je mogoč razvoj civilnega nadzora in civilnih iniciativ. Družbena povezanost vpliva namreč na višino socialnega kapitala, ki nas usmerja k širšemu makro družbenemu horizontu.

V želji za ponovno povezanostjo se nekateri opirajo na tradicionalizme, za katere pa Dragoš (ibid. 79) opozarja, da ni problem v tem, da ti ne bi bili več mogoči, ampak da so tradicionalno strukturirane družbe premosorazmerne z mehanizmi statusnega zapiranja in obratnosorazmerne s horizontalno in vertikalno mobilnostjo. Prav slednja pa je potrebna za legitimno predpostavko sodobnim političnim sistemom parlamentarne demokracije. Če torej želimo z združevanjem ljudi v različne (interesne) skupnosti, povečati politično moč ljudstva, je za to primarnega pomena kohezivnost med skupinami in ljudmi na splošno. Gojiti je potrebno zavest o medsebojni odvisnosti in pomembnosti vsakega akterja posebej. Najboljši način tega je z manifestacijo povezanosti. Lastnost (socialnega) kapitala je, da obnavlja samega sebe in to najbolj takrat, ko je navzven viden in očiten (ibid. 75). Skupnostna akcija, s katero bodo prebivalci soseske uspeli urediti skupnostni vrt, bo še okrepila medsebojno

zaupanje in hkrati postala spodbuden zgled za prebivalce drugih sosesk. »Brez odnosov ni kapitala, ne socialnega ne drugačnega.« (ibid. 75) Dvosmerna komunikacija vzpostavlja možnost za spremembo strukture, ki ni ustrezna. S tem se oblikuje vključujoč horizontalen odnos, v katerem vsi zavzamejo odgovornost za družbeno stanje. Takšen odnos ljubezni, zaupanja, skromnosti in upanja je mogoč le v skupnosti, ki zavzame kritičen odnos do družbe.

1.4.3. Družbena gibanja v kontekstu socialnega dela

»Socialno delo proizvaja spremembe.« Potrebno je tam, kjer je nujna sprememba, in ne za obstoj tistega, kar že je (Flaker 2006). Vloga socialnega dela je zato ozaveščati ljudi in jih mobilizirati za akcijo, ki bo izzvala pozitivne posledice. Kot pravi Payne (1997: 8), se socialni delavci v glavnem soočajo z ljudmi, družbenimi skupinami in družbenimi procesi, ki vplivajo na najrevnejše, njihova vloga je, da obrnejo spremembe v njihovo dobro, ter da pomagajo pri premagovanju slabih posledic, ki jih spremembe prinašajo. V tem smislu smo se socialne delavke in delavci dolžni družbeno angažirati v prizadevanju za večjo socialno pravičnost v družbi.

Namen družbenih gibanj je po Weil (1996: 56), vzpostavljanje večje socialne pravičnosti v družbi. Uspešna družbena gibanja prispevajo, namreč, k novi paradigmi določene populacije, skupine ali zadeve, v smislu definiranja in širjenja civilnih pravic ali spodbujanja zaščite, namesto izrabe okolja. Vzdrževanje vrednot stroke, zavezuje socialne delavke in delavce k družbenim gibanjem, ki zagovarjajo demokracijo, dostojanstvo posameznikov, pravice manjšin, potrebe revnih, trajnostni razvoj in aktivnosti, ki zagovarjajo širše cilje človeškega razvoja in svobode (Weil in Gamble 1995: 589 v ibid. 56). Pri tem zavzemajo socialne delavke in delavci običajno vlogo zagovornika in posrednika (Weil in Gamble 1995: 589 v ibid. 57). Touraine (1977, 1981 po Giddens 1993: 645) izpostavlja poudarek družbenih gibanj na aktivizmu pri doseganju ciljev. Niso le odgovor na neenakost ali krivice, razvijajo se skupaj s pogledom na njih in strategijami premagovanja teh. Samo doživljanje krizne problemske situacije ni namreč dovolj za nastanek družbenih gibanj; potrebno je da ljudje razumejo, da je problem rešljiv, in da so odločeni, da ga je treba rešiti (Ule 2009: 450).

Družbena gibanja običajno vsebujejo cilje, za katere se zavzemajo, vedno pa ideje ter poglede, proti katerim delujejo. Ne morejo biti torej razumljene kot izolirane oblike

združevanja. Touraine (1977, 1981 v Giddens 1993: 646) predlaga, da bi morala biti družbena gibanja raziskovana v kontekstu polja njihove akcije, torej v povezavi z družbenimi gibanji in silami ali vplivi, proti katerim deluje (ibid. 642-646). Sherif (1969 v Ule 2009: 450) povezuje družbena gibanja z obstoječim družbenim stanjem, ki izzove:

- *družbeno nezadovoljstvo* in zavračanja zvestobe obstoječim avtoritetam in strukturam oblasti;
- *relativno prikrajšanost* zaradi razlik med stanjem v družbi ter pričakovanji ljudi;
- *distanciranje od družbenih norm in konflikt norm*, zaradi razočaranja nad družbenimi razmerami in iskanje novih družbenih norm in vrednot.

Ves proces razvoja gibanja je torej v binarnem odnosu s silami in vplivi, proti katerim deluje. Nastane zaradi kritičnosti do stanja, v katerem je družba, pri čemer pa je povezanost ljudi pogoj, da sploh pride do gibanja. »...uspeh družbenih gibanj ni odvisen od njihove velikosti, organiziranosti, od kvalitete vodij ali od izdelanosti njihovih idej in ciljev, temveč prej od tega, koliko uspejo izraziti ideje, potrebe, upanja, strahove, skrbi, nejevolje velikega števila ljudi in od tega, koliko so gibanja postala orodje za rešitev družbenih problemov« (ibid. 448). S tem se dovezetnost ljudi za pridružitvev družbenemu gibanju poveča. Skupni interesi so namreč izpostavljeni kot izhodišče za povezovanje skupnosti in zahtevanje sprememb (Dragoš 2007: 43).

Pri taktiziranju, ki je po Blumerjevem (1969 v Jambrek 1997: 345) mnenju pogoj za razvoj gibanja, je za socialno delo osrednjega pomena vključitev uporabnikov v diskurz o spremembi, pri kateri želijo sodelovati. Da bi socialni delavci razumeli, kaj se dogaja med ljudmi, se morajo naučiti njihovega jezika, govora in običajev; nove pomene pa uporabiti za akcijo (Flaker 2006). Zgolj pravilen pristop vključenosti prinaša želene spremembe za uporabnike. Pomemben je diskurz o tem, kolikšne in kakšne spremembe so sploh zaželeni. »Spremembe lahko namreč izhajajo iz uporabnikove notranje motivacije in mišljenja ali pa iz družbenih procesov v njegovem okolju« (Payne 1997: 7). Do želene spremembe lahko torej prideta socialni delavec in uporabnik z družbenim gibanjem, ki bo izzvalo pozitivne spremembe za skupino uporabnikov, ali pa zgolj s pogovorom in spodbudo, ki bosta delovala za večjo kakovost ljudi kot posameznikov.

Osrednjega pomena je diskurz socialnega delavca z uporabnikom o želeni spremembi, ustrezni razsežnosti spremembe in tudi načinu doseganja spremembe. Koncept delovnega odnosa v socialnem delu zahteva namreč od socialnega delavca partnerstvo z uporabnikom, saj je le on strokovnjak na področju svojih izkušenj (Čačinovič Vogrinčič 2008a). Sam najboljše pozna lastno situacijo in načine, na katere lahko doseže želeno spremembo. Pomembna vloga socialnega delavca je vodenje skozi proces spremembe. Usmerjanje je najpomembnejša vloga, ki jo zavzame socialni delavec pri spreminjanju. Pri tem socialni delavec in uporabnik sodelujeta pri delu na formulaciji možnih in zaželenih izidov, socialni delavec »...prispeva pomembne informacije, tehta preizkušene rešitve, predlaga raziskovanje novih poti« (ibid. 10).

Volja uporabnika po spremembi je najpomembnejša pri ukrepanju socialnega delavca, po drugi strani pa je dolžnost socialnih delavcev izboljševanje družbenega reda ne glede na to, ali mu mandat za to dajejo uporabniki. V neposrednem stiku z ljudmi, ter s poznavanjem delovanja družbe, zazna sistemski vpliv, ki ga ima družbeni red na ljudi. Če ta negativno vpliva na dobrobit ljudi, je dolžan mobilizirati moči za spremembo. Pri tem pa z ozaveščanjem povabiti ljudi k sodelovanju.

1.5. SKUPNOSTNO VRTNARJENJE

Skupnostno vrtarjenje vzpostavlja možnost samooskrbe s hrano, poleg te se osnovna ideja navezuje na povezovanje ljudi. Želja prakse je namreč združevanje v skupnost, ki ima potencial vzpostavljanja različnih družbenih procesov. Med njimi: socialno povezovanje, vzajemnost, medsebojno zaupanje, kolektivno odločanje, civilno angažiranje in izgradnjo skupnosti, torej vse pomembne procese, povezane z izboljšanjem zdravja in krepitve sosesk (Twiss et al. 2003; Armstrong 2000; Cohen et al. 2006; Landman 1993 v Teig et al. 2009: spletni vir). Gre za projekt, katerega namen je ureditev javnih prostorov za skupno dobro. Ozelenitev in skupnostna dejavnost na tem območju pripomoreta k dodajanju vrednosti in pomena javnemu prostoru.

Preteklost skupnostnega urbanega vrtnarstva je ciklično povezana z ustvarjanjem in izumiranjem urbanih vrtov ter ekonomskimi krizami in izboljšanjem situacije ([Http://www.scribd.com/doc/44473856/Cultivating-Community-Food-and-Empowerment-Urban-Gardens](http://www.scribd.com/doc/44473856/Cultivating-Community-Food-and-Empowerment-Urban-Gardens)). V času kriz in vsesplošne revščine (od 1850 do 1950), je bilo to honorarno delo (part-time job), katerega namen je bil zagotavljanje hrane in izboljšanje prehranske preskrbe ([Http://www2.gtz.de/Dokumente/oe44/ecosan/nl/en-allotment-gardens-cagayan-de-oro-2005.pdf](http://www2.gtz.de/Dokumente/oe44/ecosan/nl/en-allotment-gardens-cagayan-de-oro-2005.pdf)). S stabilizacijo situacije je poniknila tudi podpora oblasti. Pomen današnjih skupnostnih vrtov je drugačen - temelji na ponovni oživitvi sosesk, z dodatkom lastne pridelave hrane ([Http://www.scribd.com/doc/44473856/Cultivating-Community-Food-and-Empowerment-Urban-Gardens](http://www.scribd.com/doc/44473856/Cultivating-Community-Food-and-Empowerment-Urban-Gardens)). Holmer in Drescher (2005, spletni vir) jih razumeta kot kraje družabnega srečevanja, rekreacije ter ohranjanja narave v mestih. Današnji skupnostni vrtovi nudijo, v oazi zelenja, oddaljenega od mestnega hrupa in asfalta, kraj za sprostitev in aktivnost. Pomen se prepleta z današnjo družbeno in ekonomsko krizo, v kateri lahko postane lastna pridelava zaradi brezposelnosti znova pomembna. Vzpostavljanje skupnostnih vrtov je pomembno, saj je povezano tudi s kritiko obstoječega prehranskega sistema. Hrana kot osnovna življenjska dobrina bi morala biti pravica vseh, in ne del ekonomske manipulacije. V tem smislu so nastali kot alternativa obstoječemu.

Skupnostni vrtovi so skupinsko vodeni vrtovi, ki imajo naslednje značilnosti:

- običajno se nahajajo v mestih;
- razdeljeni so med posameznike le za omejen čas in na manjše dele, sicer se obdelujejo skupinsko;
- nanje se sadi zelo raznolike pridelke – vrtnine in sadeže, pa tudi cvetlične grede in parke;
- pogosto so dostopni javnosti;
- njihov zakonski status se lahko precej razlikuje – nekateri se nahajajo na nezakonitem območju, drugi pa so zakonsko urejeni in se nahajajo, bodisi na privatni ali javni lastnini (<http://eineandereweltistpflanzbar.urbanacker.net/35-1-gemeinschaftsgaerten.html#What%20are%20Community%20Gardens>).

Skupinska obdelava vzpostavlja prostor za dogovor. Ta običajno temelji na strinjanju vseh. Učenje demokratičnih pravil pri sprejemanju odločitev in reševanju konfliktov je pomembna

vsebina ureditve skupnostnih vrtov, spodbujala naj bi organizacijo skupnosti (<http://brazde.org/wp-content/uploads/2012/04/Pregled-ureditve-urbanih-vrtov-po-svetu.pdf>), ter dodajala pomembnost vsakemu članu posebej. Poleg teh navajajo še naslednje prednosti skupnostnih vrtov:

- pridelava sveže hrane za gospodinjstva in pridobitev tovrstnih delovnih izkušenj;
- možnost rekreacije znotraj mesta, zmanjšanje stroškov transporta, porabe goriva in škodljivega vpliva na zdravje;
- participativni učni proces (vzajemno in medgeneracijsko učenje);
- možnost otroške igre, učenja in stika z naravo;
- ekološka pridelava;
- soustvarjanje zelenih površin v mestu (<http://brazde.org/wp-content/uploads/2012/04/Pregled-ureditve-urbanih-vrtov-po-svetu.pdf>).

Organizacija skupnostnega vrtnarjenja je običajno natančno urejena. Vrtničarji so pogosto pravno združeni v društvo, kar pomeni, da jih vodi odbor za upravljanje. Načrtovanje delovanja in zasaditev pa so del dogovora. Pravila so določena skupaj, na demokratičen način, ter kasneje zapisana. Urejajo najem parcele v urbanem vrtu, način pridelovalne prakse, upravljanje urbanega vrta, obveznosti vrtničarjev v urbanem vrtu, kršitve pravil in sankcije, prenos parcel med vrtničarji ali tretjimi osebami, živali na vrtu, dovoljene zgradbe in ostali materiali v urbanih vrtovih, plačevanje prispevkov, velikost parcelic, odpiralni čas urbanega vrta, ter dodatne dejavnosti urbanih vrtov, med katerimi so revije, srečanja, predavanja itd. (<http://brazde.org/wp-content/uploads/2012/04/Pregled-ureditve-urbanih-vrtov-po-svetu.pdf>)

Koristi skupnostnega vrtnarjenja se nahajajo v grajenju skupnosti v javnem prostoru, namenjenemu povezovanju ljudi s skupno željo po gojenju rastlin, polepšanju njihovega okolja in oskrbi njihove družine s svežo hrano. Hkrati pa vodi skupnostno vrtnarjenje pogosto tudi k izboljšanju skupnostnih servisov npr. sodelovanju s policijo, komunalni oskrbi in napeljavi javne razsvetljave. Skupnostni vrt je rezultat združitve zainteresiranih ljudi, osnovane kot alternativa obstoječemu družbenemu sistemu. Povezanost veča socialni kapital članov, ki ga lahko potencialno uporabijo kot interesna skupina na političnem prizorišču. Z uveljavljanjem svojih interesov razporejajo moč in zmanjšujejo izključujoč vpliv ene skupine, kar je, kakor pravi Giddens (1993: 335) ključnega pomena za demokracijo.

Primer skupnostnega vrta Onkraj gradbišča

Skupnostni urbani vrt Onkraj gradbišča se nahaja sredi soseke Tabor v Ljubljani, ob neposredni bližini železniške postaje in starega mestnega jedra. Nastal je kot rezultat pobude spreminjanja dolgo zaprtega gradbišča v skupnostni prostor, namenjen vrtovom, druženju, ekologiji, izobraževanju in kulturi. S sodelovanjem okoliških stanovalcev, ter na pobudo Kulturno-umetniškega društva Obrat v sodelovanju s programom zavoda Bunker, ki se je osredotočal ravno na spodbujanje mestnega vrtnarjenja in podporo socialnim urbanim prostorom, so v avgustu 2010 začeli s tem projektom (http://onkrajgradbisca.files.wordpress.com/2012/01/zine_onkraj_1.pdf).

Projekt je rezultat angažiranega ugotavljanja lastništva zemljišča, urejanja njegovega statusa ter javnega pozivanja zainteresirane javnosti in prebivalcev četrti Tabor k vključitvi v načrtovanje, oblikovanje in uporabo lokacije. Pobudniki so smiselnost svoje ideje preverili na srečanju z zainteresiranimi, prisluhnili so njihovim potrebam in idejam. Poleg tega so se naslanjali na sociološko in antropološko študijo o četrti Tabor, ki je pokazala enake ugotovitve: potrebo po zelenem, vrtovih in po prostoru za druženje (http://onkrajgradbisca.files.wordpress.com/2012/01/zine_onkraj_1.pdf).

V prispevku njihovega fanzina Onkraj (http://onkrajgradbisca.files.wordpress.com/2012/01/zine_onkraj_1.pdf) poročajo o majhnem številu sodelujočih v prvem letu. Takrat so zaupanje in spodbudo za odgovornost pri urejanju prostora izpostavili kot ključno za pridobitev večjega števila sodelujočih. Z novim pozivom »Naredi si svoj vrt«, je prišlo na sestanek več kakor dvajset zainteresiranih, ti so si že isti dan začeli postavljati svoje gredice. V omenjenem prispevku pišejo, da so zagovorniki skupnostne akcije. Z mesečnimi sestanki, izdajanjem občasne revije, povezovanjem s sorodnimi pobudami ter organiziranjem predavanj in razgovorov razvijajo znanje iz akcije. Svojo prakso želijo izpostaviti kot pozitiven primer načrtovanja mestnega prostora po principu od spodaj navzgor.

Participacijo v prispevku drugega fanzina Onkraj (<http://onkrajgradbisca.files.wordpress.com/2013/03/onkraj-st-2.pdf>) izpostavljajo kot

priložnost preseganja omejitev neoliberalne urbane politike s prakso spreminjanja, kakor ga imenuje Doina Petrescu. Njen pomen je v kritičnem pristopu, ki se zaveda razmerij moči, v skladu s katerimi si zastavlja etična vprašanja, prevzema družbeno odgovornost in prevzema ustvarjalen pristop.

Ker vsaka skupina ljudi potrebuje pravila, so pobudniki določili tri osnovna pravila souporabe prostora, ta so: vsak si izdelava svojo gredico, oziroma v kolikor tega sam ni zmožen, sodeluje pri izdelavi svoje grede; pri vrtnarjenju niso dovoljena kemična sredstva; poleg skrbi za svoj vrt pa mora vsak udeleženec prevzeti tudi del skrbi za skupni prostor. Skupaj z drugimi udeleženci so se dogovorili še o drugih pravilih souporabe prostora, ki so odprti za sprotne dogovarjanje. Udeležnost je pravno urejena s pristopno izjavo, na podlagi katerega člani pridobijo ključne vhodnih vrta in vrtno lope skupnostnega urbanega vrta (<http://onkrajgradbisca.files.wordpress.com/2013/03/onkraj-st-2.pdf>).

Primer skupnostnega vrta Urbani eko vrt

Projekt Urbani eko vrt poteka v Mestni četrti Radvanje v Mariboru. Vzpostavila ga je skupina strokovnjakov in raziskovalcev v programskem sklopu Urbane Brazde (informativni katalog). Koordinator projekta Matej Zonta (osebni intervju) pravi, da so pri načrtovanju sledili potrebam prebivalstva. Potrebo po tem so ugotovili z raziskovanjem na terenu. S tem vedenjem so za prebivalce bližnjih blokov organizirali predavanja, izobraževanja in delavnice, prek katerih so oblikovali skupino vrtničarjev (informativni katalog). »Zainteresirani so se sprotno učili, kako sobivati in sodelovati, kako osebne interese vključevati v interes skupnosti, kako brez večjih stroškov pridelovati kakovostno, ekološko hrano, kako skrbeti za okolje in urejenost zelenih površin v mestu, kako ohraniti skupnostni urbani vrt kot zgled drugim domačim in tujim poskusom« (informativni katalog). Za razliko od drugih urbanih vrtov morajo skupne površine obvezno urejati skupaj, v skladu s čimer so tudi pravila vrta kolektivno sprejeli. S tem, kakor pojasnjuje Zonta (<http://www.rtvsl.si/kultura/evropska-prestolnica-kulture/zazivel-prvi-skupnostni-ekoloski-urbani-vrt/285953>), se vzpostavlja solidarnost in vzajemna pomoč med vrtničarji.

Po izboritvi parcele, ki so jo dobili v najem od občine za simbolno najemnino (<http://ekovrt.si/predstavitev/o-nas/>), so na hektarju zemlje, ki zadnjih nekaj let ni bila

obdelovana, s prebivalci sosednih blokov snovali urbani vrt (informativni katalog). Na parceli je nastalo več kot 80 vrtov, s tipsko izdelanimi lopami, nasadi drevja in igrali (<http://www.rtv slo.si/kultura/evropska-prestolnica-kulture/zazivel-prvi-skupnostni-ekoloski-urbani-vrt/2859539>). Ena tretjina predstavlja skupni prostor, dve tretjini pa sta v individualni domeni posamičnih vrtničkarjev (osebni intervju).

Pomembno pomoč pri aktualizaciji projekta so jim predstavljala finančna sredstva, ki so jih dobili v okviru Evropske prestolnice kulture, prek katere so dobili sredstva od občine, Evropske unije (manj kot 10%) in države (osebni intervju). Poročajo o velikem odzivu ljudi, ki presega zmožnosti skupnostnega urbanega vrta (<http://brazde.org/category/urbano-vrtnarstvo/>), zato so pridobili že nove lokacije za vrtove (<http://ekovrt.si/blog/obvestilo-nove-lokacije-za-vrtove-in-sestaneke-v-zvezi-s-tem/#more-1431>). Omenjen skupnosti vrt nudi tudi dvignjena lesena korita, namenjena gibalno oviranim, eden od vrtničkov pa obdeluje tudi člani društva Šent. Med vsemi infrastrukturami poudarjajo predvsem leseni skupnostni objekt, ki predstavlja prostor srečevanja in druženja vrtničkarjev prek opravljanja skupnih opravil (informativni katalog).

Osrednjo zamisel, ki je vodila akcijski projekt vzpostavitve skupnostnega urbanega vrtnarstva, opredeljujejo kot postavitev trajnostno naravnane lokalne pridelave hrane (<http://ekovrt.si/predstavitev/o-nas/>). V uporabi proti obstoječim načinom pridelave, ki vsebuje ljudem škodljive dodatke, je bila osrednja tudi ideja samooskrbe ljudi z »živo hrano«, pri pridelavi katere bodo imeli ljudje kontrolo nad njeno kvaliteto. Zmanjšala se bo tudi pot od njive do krožnika, ki je pomembna za kakovost živil (<http://ekovrt.si/predstavitev/o-nas/>). Ideja je bila čim večja neodvisnost od cen nafte, farmacevtskih korporacij in trgovskih lobijev (<http://ekovrt.si/predstavitev/o-nas/>), ki si lastijo moč odločanja v svetu, z dobičkonosnimi in ljudem škodljivimi interesi. Urbani eko vrt je tudi kot prvi v izhodišče postavil certificirano ekološko pridelavo. V tem smislu vzpostavlja odnos do zemlje in okolja, prek katerega se ustvarja nov odnos do javnih površin. Idejo skupnostnega Urbanega eko vrta je zato potrebno gledati celostno. V namen trajnosti so ustanovili Društvo Urbani eko vrt, pod okriljem katerega sedaj združeni vrtničkarji samostojno izpolnjujejo idejo skupnega vrta.

2. PROBLEM

Pobuda za raziskovanje skupnosti je splet tako osebnih, kakor širših družbenih okoliščin. Želja po ugotovitvi osnovnega namena socialnega dela v družbi me je vodila skozi proces refleksije trenutnega stanja v družbi. Zaznala sem pomanjkanje odgovornosti za družbeno stanje, za katero menim, da nastaja z zavedanjem družbene povezanosti. S prostovoljnim udeleževanjem sem pridobila vero v možnost spreminjanja nezadovoljivega stanja marginaliziranih družbenih skupin s povezovanjem. To je v meni sprožilo občutek družbene povezanosti in medosebne odgovornosti. Metoda skupnostnega socialnega dela v socialnem delu me je navedla k predpostavki, da je socialno delo kompetentna stroka na tem področju. Definicija stroke pa, da sem se kot bodoča socialna delavka dolžna vključiti v reševanje opisanega problema. Mentorica mi je predlagala raziskavo skupnostnega vrtnarjenja, ki vsebuje ravno to idejo – vzpostavljanje skupnosti z željo po razvijanju mišljenja, drugačnega od prevladujočega neoliberalnega. Z raziskavo sem želela preveriti svojo predpostavko o obstoju povezave med skupnostnimi vrtovi in prostori, ki vzpostavljajo možnost drugačnega družbenega stanja – alternativo obstoječemu. Metoda kvalitativnega raziskovanja v socialnem delu se mi je zdel za to ustrezen instrument.

Skupnost vidim kot odlično učno enoto, ki nas lahko ponovno pouči o pomembnosti sobivanja. V tem smislu me je zanimal predvsem vpliv skupnosti na spreminjanje osebnega doživetja okolja in družbenega spreminjanja okolja. Z raziskavo sem želela zgolj opozoriti na povezavo med skupnostnimi projekti, kakršen je skupnostni vrt, in potencialom skupnosti v spreminjanju nezadovoljivih delov družbene strukture, v prid kvalitetnejšega življenja ljudi. Menim namreč, da skupnostni vrt na ustvarjalni način vzpostavlja prostor srečevanja in družbene artikulacije, ki povečuje družbeno povezanost in socialni kapital ljudi.

Zanimalo me je predvsem skupnostno organiziranje, ki vzpostavlja povezanost in sodelovanje, s čimer spreminja strukture na mezo ravni. Pri tem pa vstopa v prostor spreminjanja obstoječih družbenih vzorcev s političnimi cilji osvoboditve skupnosti od neoliberalnih ekonomskih in družbenih razmer. Središče raziskave je bilo torej združevanje

skupnosti z namenom vzpostavljanja drugačnih družbenih vzorcev življenja. Zanimalo me je, kako takšna skupnost deluje, kaj prinaša ljudem, ter kako je nastala.

Raziskavo sem načela s predpostavko, da so trenutne neoliberalne ekonomske in družbene razmere v nasprotju s splošno dobrobitjo ljudi. Zato sem raziskala primer prakse, ki zavzema alternativen pristop. Želela sem preveriti potencial skupnostnih vrtov – ali gre za prostor novo-razvijajočega se gibanja v smeri večje povezanosti in novega zavedanja o nujnosti spremembe. Pridobljeni rezultati bodo posredovali k družbenemu učinku, ki ga ima skupnostno vrtnarjenje. Prikazali nam bodo morebitno koristnost in nujnost po širjenju podobnih praks.

Z raziskavo sem želela odgovoriti na naslednja vprašanja:

- Kaj je spodbudilo ljudi k vključitvi?
- Je skupnosten vrt prostor srečevanja in širjenja socialne mreže?
- Je skupnosten vrt kraj učenja novih vzorcev sobivanja?
- Kaj pomeni skupnosten vrt ljudem?
- Kako se udejanja alternativa znotraj obstoječega družbenega stanja?
- Ali je vzpostavitev skupnostnih vrtov povezana s širšimi družbenimi spremembami?

3. METODOLOGIJA

3.1. VRSTA RAZISKAVE

Raziskava je glede na stopnjo v procesu spoznavanja eksplorativna oziroma poizvedovalna, saj odpira temo potencialov spreminjanja s skupnostnim vrtnarjenjem. Odkriti želi zvezo med udeležnostjo v skupnostni projekt in morebitnim družbenim učinkom.

Glede na vrsto podatkov, ki sem jih zbrala, je raziskava kvalitativna. Z besednimi opisi sem raziskovala dožemanje, potek delovanja in organiziranje projekta skupnostnega vrtnarjenja. Naslanja se na sledeče značilnosti, ki predstavljajo spremenljivke v raziskavi: razloge za vključitev članov v projekt, medosebno povezovanje, način medsebojnega dogovarjanja in skupnega urejanja, pridobitve in pomen, ki ga skupnostnemu vrtnarjenju pripisujejo udeleženci, način vzpostavitve skupnostnega vrta, ter namen vzpostavitve skupnostnega vrtnarjenja.

Raziskovala sem odnosno zvezo med projektom in dožemanjem članov, zaradi česar lahko predstavlja tudi evalvacijsko raziskavo, ki ocenjuje delovanje projektov skupnostnega vrtnarjenja. Poleg tega sem z vprašanji zbirala podatke o načinu delovanja in organizacije skupnostnega vrtnarjenja, iz česar lahko pridobimo tudi opis skupnostnega projekta.

3.2. MERSKI INSTRUMENT

Raziskovala sem z uporabo dveh merskih instrumentov, in sicer dveh polstrukturiranih intervjujev. Poizvedovala sem namreč o izkušnji, dogovarjanju in pridobitvah vrtnarjev, ter o namenu in organizaciji idejne vodje.

Vprašalnik, namenjen vrtnarjem je obsegal devet vprašanj, ki poizvedujejo po osebni izkušnji, ki so jo vrtnarji pridobili z vključitvijo v skupnostni urbani vrt, razlogih za vključitev, ter mnenju o projektu in ideji projekta. Za idejne vodje pa sem uporabila osem vprašanj, usmerjenih v poizvedovanje o namenu, taktiki in organizaciji projekta.

Pri vprašalniku, namenjenem vrtničkarjem sem uporabila podvprašanja, saj sem predpostavila, da bom tako pridobila bolj izčrpne in kvalitetne odgovore. Uporabila sem jih v skladu s situacijo, zato je bil intervju polstrukturiran. Spraševanje pa je bilo ustno, individualno in enkratno.

3.3. ENOTE RAZISKOVANJA

Enoti raziskovanja sta bila skupnostna vrtova in njihovi člani. Izbrala sem ju kot začetna skupnostna projekta na tem področju, v Sloveniji, predvsem pa glede na povezavo s problemom moje raziskave. Raziskovala sem skupnostni Urbani eko vrt v Mariboru, ki se nahaja v najgosteje poseljenem delu Maribora (osebni intervju), svojim članom nudi vrtove v velikosti, ki zadostujejo za sezonsko samooskrbo, trenutno pa deluje drugo leto zapored. Drugi skupnostni vrt, ki sem ga raziskovala, se imenuje Onkraj gradbišča. Nahaja se na zapuščenem gradbišču med bloki, v bližini samega mestnega jedra Ljubljane. Velikost parcel je tu bolj simboličnega pomena in zadostuje zgolj za občasno popestritev jedilnika z lastno pridelanimi plodovi. Ta skupnostni vrt deluje že tretje leto. Ker sem zajela z raziskavo zgolj majhno število primerov, rezultatov ne morem posploševati, kakor tudi ne morem govoriti o populaciji in vzorčenju.

Populacija in vzorec: Do rezultatov sem prišla na neslučajnosten in priročen način. Vrtničkarje obeh skupnostnih vrtov sem namreč intervjuirala glede na pripravljenost sodelovanja v raziskavi. Intervjuirala sem pet vrtničkarjev skupnostnega vrta Onkraj gradbišča in štiri vrtničkarje skupnostnega Urbanega eko vrta. Poleg tega sem opravila intervju še z idejnima vodjema projektov. V obeh primerih sem želela raziskavo navezati na letni čas, v katerem začnejo vrtničkarji aktivno delovati na skupnostnem vrtu. To mi je uspelo le deloma, pri skupnostnem vrtu v Mariboru, saj je bilo vreme v začetku aprila, ko sem začela raziskovati, še neprimerno za vrtnarjenje.

3.4. ZBIRANJE PODATKOV

Intervjuje z vrtničkarji skupnostnega vrta Onkraj gradbišča sem opravila med 3. in 10. aprilom. Z vsakim sem se individualno dogovorila za kraj in čas srečanja. Kontakte vrtničkarjev so mi

poslale idejne vodje projekta, glede na njihovo pripravljenost sodelovanja pri raziskavi. Intervjuje sem opravila v različnih barjih, enega pa v muzeju. Zaradi vremenskih razlogov jih namreč nisem mogla opraviti na vrtu. Intervju z idejno vodjo sem opravila 17. aprila na vrtu.

Vrtičkarje skupnostnega Urbanega eko vrta sem intervjuirala 9. aprila. V raziskavo sem vključila vrtičkarje, ki so se odzvali na prošnjo za sodelovanje v raziskavi. Z vsakim sem se posebej dogovorila za čas in kraj srečanja. En intervju sem opravila v čajnici, tri pa na vrtu. Idejno vodjo projekta sem prav tako intervjuvala 9. aprila in sicer v kadinici Centra alternativne in avtonomne produkcije v Mariboru.

Intervjuje sem snemala na diktafon. Intervjuvancem oziroma intervjuvankam sem predstavila namen raziskave in jih vprašala, če se strinjajo s tem, da pogovor snemam. S tem so se vsi strinjali. Pri intervjuju sem se držala vrstnega reda vprašanj, pri odgovarjanju pa sem intervjuvancem pustila, da prosto govorijo. Intervjuvanci oziroma intervjuvanke so se razgovorili - nekateri bolj, nekateri malo manj. Vprašanja so jim bila razumljiva, v primeru, da niso razumeli, kaj točno me zanima, sem jim dodatno razložila. Med nami je bilo sproščeno vzdušje, posebno pri intervjujih, ki so potekali na vrtu.

3.5. OBDELAVA IN ANALIZA PODATKOV

Obdelava in analiza gradiva sta bili kvalitativni, narejeni z metodo kvalitativne analize.

Urejanje gradiva: Posnetke intervjujev sem prepisala na računalnik v program Microsoft Office Word. Pri zapisovanju sem skušala čim bolj dobesedno prepisati povedano. Pri tem sem upoštevala slovnična pravila, nekatere besede pa sem kljub neslovničnosti dobesedno napisala zaradi drugačnega pomena, ki bi ga imela slovnična beseda. Intervjuje sem poimenovala s kratico imena skupnostnega vrta, iz katerega je bila intervjuvanka oziroma intervjuvanec, zaporedno številko opravljenega intervjuja in kraticami intervjuvanke oziroma intervjuvanca (npr. OG 1 UK). Oznake so mi pomagale pri obdelavi, vendar sem jih kasneje spremenila zaradi ohranjanja anonimnosti intervjuvank oziroma intervjuvancev, tako da sem člane označila zgolj z zaporedno številko.

Določitev enot kodiranja: Enote kodiranja sem določila tako, da sem podčrtala relevantne dele besedila. Relevantnost sem upoštevala glede na problem, ki sem si ga zastavila. Podatki, ki sem jih dobila, so bili namreč precej obsežni.

Primer: Kaj ste pridobili z vključitvijo v projekt skupnostnega vrtnarjenja? Kakšno vlogo zavzema skupnost v vašem življenju?

Da si sama pridelam hrano, zelenjavo, to je v prvi vrsti, v drugi vrsti pa da grem na sveži zrak, da uživam. V glavnem uživam. Da nismo samotarji zdaj na stara leta, ker do zdaj je bila družina, služba, tu sedaj so pa novi ljudje. Moj mož je samotar ampak sedaj se je pa vključil. Ženske moramo malo okrog prenesti. Vodja projekta je bil Matej, glavna za nas pa je bila Simona. Ženske se malo bolje razumemo in sem jo »nahecala«, da ga bom jaz včlanila ampak naj ga pa ona povabi in ga je povabila. Letos ko smo plačevali članarino jo je hotel prvi plačati.

Odprto kodiranje: Enote kodiranja sem izpisala v tabelo, kamor sem pripisala pojem, ki je opisoval povedano. Večini enot kodiranja sem pripisala en pojem, nekaterim pa tudi dva. Omenjeno sem naredila najprej za vsak intervju posebej. Šele kasneje sem intervjuje združila v skupno tabelo in vsakega člana označila s številčno oznako. Tabele idejnih vodij nisem združila, saj sta bili tako bolj pregledni.

Primer:

Član	NOVE PRIDOBITVE IN POMEN	Pojem/Koda
8	Da si sama pridelam hrano, zelenjavo, to je v prvi vrsti, v drugi vrsti pa da grem na sveži zrak, da uživam. Da nismo samotarji zdaj na stara leta, ker do zdaj je bila družina, služba, tu sedaj so pa novi ljudje.	<ul style="list-style-type: none">- Lastna pridelava.- Stik z naravo.- Vključenost.

Kasneje sem vzpostavila odnose znotraj določene kategorije in med kategorijami, tako da sem izpisala vse pojme, ki so spadali pod enako kategorijo. Nekatero kategorijo sam nato oblikovala v več podkategorij. S tem sem izpostavila hierarhijo med kategorijami in podkategorijami. Pojmom, ki so se ponavljali, sem pripisala številko članov, pri katerih se je pojem pojavil. Slednjega pri idejnih vodjih nisem napravila, saj sta bila le dva. Pri osnem

kodiranju teh sem ponavljanje označila z opombo v oklepaju, kamor sem zapisala »oba primera«.

Primer:

KATEGORIJA: NOVE PRIDOBITVE IN POMEN

PODKATEGORIJA: UČNE PRIDOBITVE IN POMEN

- Nova izkušnja (člani 2, 7, 9).
- Učenje od ljudi.
- Nova obzorja.
- Ni novih pridobitev.

PODKATEGORIJA: SOCIALNE PRIDOBITVE IN POMEN

- Novi prijatelji.
- Skupina podobno mislečih (člana 2 in 5).
- Druženje (člana 3 in 4).
- Vključenost.

PODKATEGORIJA: STVARNE PRIDOBITVE IN POMEN

- Stik z naravo (člani 3, 6, 7, 8).
- Nova aktivnost (člani 6, 7, 9).
- Lepše bivanjsko okolje.
- Zdrava prehrana (člana 6 in 9).
- Lastna pridelava.

PODKATEGORIJA: INDIVIDUALEN POMEN

- Sprostitev (člani 2, 3, 6).
- Želja po večjem vrtu (člana 2 in 5).
- Samozavest.
- Veselje sina.
- Ponos.
- Lepo obdobje začetka.

Izmed kategorij in podkategorij sem izbrala relevantne glede na problem, na katerega sem se osredotočila. Irelevantne sem prečrtala.

Definiranje kategorij: Kategorije sem definirala in jim tako določila pomen glede na pojme in enote besedila, ob katerih sem pripisala isto kategorijo. Definicijo sem konstruirala z navajanjem empiričnih postavk, ki so sodile v kategorijo, ter asociativnim dopolnjevanjem z določili, podobnimi tistim, ki sem jih prepisala iz zapisov. Definicije kategorij so navedene v prilogi.

Odnosno kodiranje: Kategorije sem povezala med seboj v domnevne odnose. Pomagala sem si s paradigmatiskim modelom odnosov in kategorij po Glaserju in Straussu (v Mesec), s tem da sem model poenostavila in v primeru vrtničkarjev povezala zgolj osnovne kategorije, v primeru idejnih vodij pa sem povezala podkategorije. Pri odgovarjanju na vprašanje o načinu udejanjanja prakse in učenju novih vzorcev sobivanja sem si tudi pomagala z odnosnim kodiranjem. Pri slednjem sem združila obe raziskavi in upoštevala nekatere kategorije in podkategorije, relevantne za odgovor, ter jih združila v vzročno posledične zveze.

Formuliranje teorije: Pri formuliranju teorije sem se opirala na kodirane enote, odnose, ki sem jih vzpostavila med kategorijami in podkategorijami, ter odnosno kodiranje. Teorijo sem izrekla najprej na široko, in sicer tako, da sem pazila na upoštevanje vseh pojmov, združenih v skupno kategorijo, na koncu pa sem odgovorila še na zastavljena vprašanja. Pri formuliranju sem upoštevala osebno znanje o obeh projektih, ter strokovno znanje, s katerim sem povezovala vso dokumentacijo v teorijo. Poskusna teorija je predstavljena v rezultatih.

4. REZULTATI

4.1. VRTIČKARJI

4.1.1. Razlogi za vključitev v skupnostno vrtnarjenje

Razlogi vključitve k projektu skupnostnega vrtnarjenja so precej različni. Intervjuvanci so navedli stvarne, družbene in individualne razloge. Največkrat so bili navedeni stvarni razlogi, ki se nanašajo na pristop in način delovanja projekta. Štirje člani so se vključili na podlagi obvestila, v katerem so ljudi iz bližnjih blokov vabili k vključitvi. V enem primeru pa je šlo za oglas, na katerega je udeleženka naletela v muzeju (*»...zagledala sem eno zelo lepo knjižico, na tej knjižici je pisalo »Vrt mimo grede«...«*), ker ji je bila ideja projekta všeč, se je vključila v projekt (*»Všeč mi je bila ideja: da bi na opuščnem gradbišču nastale gredice.«*). Ideja projekta je bila prav tako razlog, ki je prepričala sedmega člana (*»Prepričali so me sami akterji pri tem projektu v tem smislu, da bo to tudi druženje, ljudje, ki bodo prevzemali neke nove nazore v življenju...«*). V nasprotju s temi je peta članica izvedela za projekt skupnostnega vrtnarjenja preko znanca.

Bližina lokacije bivanja je bila prednost, ki je dva člana spodbudila k udeležbi, s hkratno željo po zelenjavi (*»...in blizu je tako da sva rekla, da bi imela en mini vrtiček pa da bova imela svojo zelenjavo.«*) oz. željo po zemlji za pridelavo (*»In vedno sem si želela košček zemlje, tu nekje v okolici.«*), pri tretji članici se je razlog nanašal na samo lokacijo, ki ji je bila všeč (*»In ko sem zvedel o tem ... Nebesa, ker to je bil zapuščen travnik. V glavnem lokacija, to.«*).

Poleg teh so se pojavili še drugi stvarni razlogi, med njimi druga članica navaja način pristopa idejnih vodij – s spraševanjem in vključitvijo ljudi (*»...v bistvu, tako so se lotili stvari, da niso prišli s projektom, rekli: 'Mi bomo zdaj tukaj to naredili,' ampak so vključili prebivalce. In se mi zdi to tako en zares dober pristop, da ne prideš pa rečeš.«*), članica številka pet navaja ekološko pridelavo in izobraževanje, ki je bilo predhodno organizirano, kot razlog za vključitev (*»Na prvem mestu predvsem, da bo ekološka pridelava in še to da mi je bilo simpatično, da so od vsega začetka najprej izobraževanja organizirali in šele potem so nas spustili v delo, če lahko tako rečem.«*). Zaradi obstoja možnosti, ki se je ponudila in tretjemu članu omogočila imetje malega vrta, se je ta vključil v projekt.

Družbeni razlog, ki je navedel ljudi k vključitvi, je povezan predvsem s sodobnim problemom hrane (*»Mene osebno: kvaliteta hrane oziroma problem hrane, ki jo kupujemo, ki je nekvalitetna, ki je izropana vsega tistega, kar bi morala zelenjava imeti.«*) ter visokimi cenami zdrave hrane. Sedmi član je navedel samo gibanje za ekološko hrano kot razlog za vključitev (*»Prepričalo me je predvsem to današnje gibanje za zdravo ekološko hrano.«*). Le pri eni članici je bila vključitev povezana z nepovezanostjo med ljudmi (*»Ja, ker je ta urbana kultura takšna, da se ne vtikamo drug v drugega in mi je v bistvu, moram povedati, malo pasalo zgrabiti možnost, da se povežem z različnimi ljudmi iz tega okrožja.«*), ista članica hkrati govori o tem, da je bil njen glaven razlog za vključitev osamljenost. Poleg tega, individualnega razloga, sta dve intervjuvanki govorili o iskanju zemlje kot glavnem razlogu za vključitev, ter že navedeni želji po zelenjavi. Osmo članica je navedla stik z naravo kot poglobitno motivacijo za vključitev (*»Jaz pravim, da sem otrok zemlje, čeprav sem rojena v mestu. Daje mi energijo, to mi daje moč in ne vem, uživam.«*). Stik z naravo je prav tako navedel šesti član, ki ga je prepričala tudi sprostitev, ki je temu komplementarna (*»To in kako bi rekel, delo z zemljo pa tako malo izklopa.«*). Prvi član je govoril o želji po učenju medsebojnega deljenja, ki ga je vodila k vključitvi (*»Del mojega poslanstva v smislu da prideš do informacije kako naj bi se človek na enem majhnem koščku zemljice imel fajn.«*), ter stiku s samim sabo, ki se zgodi ob stiku z naravo (*»...da najdeš nek enostaven način da si v povezavi s kozmusom, da si v povezavi s samim sabo in najdeš ta kontakt s kozmusom in s samim sabo.«*).

Razlogi vključitve so torej stvarni, družbeni in individualni. Stvarni se nanašajo na pristop in način, na katerega projekt deluje, in s čimer je prepričal udeležence k vključitvi. Družbeni razlogi so povezani z nezadovoljstvom z obstoječim prehranskim sistemom in nepovezanostjo med ljudmi. Individualni razlogi pa se razlikujejo glede na posameznikove osebne želje in potrebe, na katere odgovarja projekt s svojimi konceptualnimi zasnovami. Pri razlogih za vključitev ni velikih razlik glede na pripadnost članov različnim projektom. Le pri družbenih razlogih je opazna razlika. Dva člana Urbanega eko vrta sta namreč navedla kot poglobiten razlog problem zdrave hrane in gibanje za ekološko hrano, ki je enega člana prepričalo k vključitvi. Le ena članica skupnostnega vrta Onkraj gradbišča navaja družbeni razlog, ki se navezuje na drugačno družbeno področje kakor pri prej omenjenih članih - gre za problem nepovezanosti med ljudmi v mestu.

4.1.2. Razumevanje skupnosti

Razumevanje, ki ga vrtničkarji pripisujejo skupnostim, ki nastajajo za uveljavljanje ideje urbanih vrtov, se nanašajo na različne družbene potenciale, prostorske potenciale in individualne potenciale. Slednje vidijo v sami dejavnosti vrtnarjenja, ki deluje protistresno (*»Ni samo hrana, ki jo dobiš iz tega ampak je najboljša zadeva proti stresu.«*), ter omogoča novo aktivnost, s hkratnim družbenim potencialom lastne pridelave hrane (*»Doma imaš televizijo pa še kaj skuhaš in ješ. Tu pa greš pa si sam pridelaj, sam gledaš...«*). Individualni potencial navaja šesti član kot stik z naravo, ki ga omogoča tovrstna skupnost, navezuje ga na t.i. družben potencial, ko govori, da gre za skupen interes, ki povezuje ljudi in jim hkrati omogoča lastno pridelavo (*»To ni nič drugega kot interes, ki poleg tega, da daje tisto plemenitost življenja z naravo, drugo pa je še da ti da neko dobrino, ki ti je ni potrebno kupiti in ti mogoče malo olajša pri gospodinjskih stroških.«*). Način povezovanja, do katerega prihaja zaradi skupnega interesa, navajajo še štirje člani kot bistvo tovrstnih skupnosti (*»Mislim da tu sploh ne gre za te skupnostne vrtove ampak je tovrstnega povezovanja vedno več na vseh področjih in se oblikujejo takšne skupine, ki so relativno dobro organizirane.«*). Tovrstne prakse povezuje druga članica z širšimi gibanji in medsebojno podporo (*»Mislim da je to iskanje ene skupnosti, kjer se ljudje medsebojno podpirajo.«*). Razumevanje je povezano tudi z združevanjem različnih mnenj, do katerih prihaja pri združevanju ljudi (*»Seveda prihaja do trenj, usklajujemo mnenja, on bi to, drugi bi drugo stvar ampak ravno to je to, da nek problem, ki je nastal, neka situacija, nas sili k združevanju drugačnih mnenj.«*), s čimer pride tudi do socializacije ljudi (*»Čim mora biti manjše število ljudi na nekem koncu, na nekem manjšem koncu pride do socializacije.«*). Ljudje se v takšnih skupnostih, kakor pravi šesti član, učijo medsebojnega deljenja (*»Še to ne, da se ljudje zavedajo, da so neke stvari skupne, da se učijo, ponovno se učijo, da tako rečem.«*). Četrta članica govori o splošnem novem učenju, do katerega prihaja s tovrstnimi praksami (*»Saj so dobre prakse, učiš se vedno.«*).

Poleg družbenih in individualnih potencialov so intervjuvanci navedli tudi prostorske potenciale. V relaciji z načinom povezovanja govorita dve članici o prostoru za druženje (*»Tam se pogovarjaš z nekom, ki se nikoli ne bi.«*). Prvi član povezuje takšno prakso z načinom kultiviranja prostora (*»Onkraj gradbišča je nastal na terenu, ki je bilo praktično*

uničeno in ki ga je človek s svojo prisotnostjo kultiviral.«). Četrta članica pa z ozelenitvijo soseske, ki je bila prej brez zelenja.

Razumevanje ideje skupnostnega vrtnarjenja je torej povezano z različnimi potenciali, ki ga intervjuvanci povezujejo s tovrstno prakso. Najpogostejše je v smislu družbenih potencialov, v smislu sprememb, ki jih skupnostno vrtnarjenje povzroča na mezo nivoju, pri potrošnji in združevanju ljudi. Razumevanje se nanaša tudi na prostorske potenciale prakse, ki na novo definira prostor, v smislu kultivacije, ozelenitve in prostora druženja. Posamezniki ga razumejo tudi v smislu nove aktivnosti, ki omogoča stik z naravo in deluje hkrati protistresno, kar so t.i. individualni potenciali skupnostnega vrtnarjenja. Prostorske potenciale, v smislu kultiviranja prostora in ozelenitve soseske, poudarjajo predvsem člani iz vrta Onkraj gradbišča, medtem ko govorita o lastni pridelavi le članici Urbanega eko vrta.

4.1.3. Skupno delovanje

Urejanje skupnostnega vrta poteka skupaj, kar se nanaša na skupne površine, ki jih vrt obsega (*»Jaz gledam na to da je skupno in načeloma vsak nekaj naredi.«*). Skupno urejanje poteka, po besedah petih članov, na skupnih akcijah (*»Na google group se dogovorimo za akcijo, tam se potem dogovorimo da je potrebno to pa to urediti pa en reče: 'Jaz bom to', drugi reče: 'Dajva midva to' in tako, na takšen način.«*). Četrta članica pravi, da je sam potek skupnega urejanja spontan (*»To je kar spontano. Vsak, ki pozna vrt kar začne delati. En tam, en tam...«*). Članica številka dve trdi, da se je za omenjene skupne akcije vedno težko dogovoriti, ter da je udeležba nizka (*»Potem vidiš, ko se zaraste pa napišejo na mailing listo: 'Lahko bi imeli mi kakšno skupno akcijo' in se je potem vedno težko dogovoriti in vedno nas pride od tridesetih deset ali pa šest, ker so ljudje res zaposleni in nimajo časa ampak pol se pač nekak.«*). Osmo članica pravi, da prihaja do konfliktov med vrtničkarji, zaradi česar se boji, da skupno urejanje brez idejne vodje ne bo več funkcioniralo (*»Jaz se bojim da ne bo šlo, ker že lani smo imeli konflikte, kakor sem rekla, ker niso uspeli ... Ker mora biti nekdo.«*), vendar upa, da bo skupno urejanje še vnaprej delovalo, zaradi skupnega urejanja, ki poteka, po besedah dveh članic, med lopami (*»No nekako imamo urejeno po lopah tako da, mislim da bo.«*). Šesti in deveti član pravita, da je obvladovanje težko zaradi velikosti vrta (*»Jaz imam občutek da je ta vrt že prevelik v smislu obvladovanja.«*). Glede urejanja in novosti na

skupnostnem vrtu, pravi prvi član, da lahko da vsak svoj predlog, o katerem se potem skupaj pogovorijo.

Urejanje poteka, po besedah treh članov, s skupnim dogovarjanjem (*»V bistvu se po mejlu dogovorimo za sestanek, na sestanku pa sedimo v krogu in se dogovarjamo kaj bi bilo treba narediti.«*). Samo dogovarjanje, pa pravita dve članici, da poteka pogovorno (*»Se kar pogovorimo.«*). Poleg teh so se pojavili še posamični odgovori, ki dopolnjujejo nabor besednih opisov o poteku dogovarjanja. Tako član številka ena pravi, da poteka dogovor med vodji, s čimer se je lažje nadalje dogovarjati z drugimi člani (*»Se pravi med nami petimi, šestimi poteka nek dogovor prek interneta, v smislu spletne povezave, da se malo porazdelijo odgovornosti, kaj bo kdo počel in na ta način je lažje delovati z ostalimi člani.«*). Isti član pravi, da prihaja tudi do trenj zaradi navzkrižnih mnenj, ki pa se urejajo z usklajevanjem mnenj (*»Tako da vedno se nekako usklajujejo mnenja.«*). Članica številka pet pravi, da iščejo skupne rešitve za probleme, do katerih pride (*»Ne vem kako je bilo predlani ampak lani kadarkoli so objavili da je prišla voda, sem prišla tja, čisto malo zalila in že jo je zmanjkalo. Tako da tu je bila malo debata na koncu sezone kako bi mi zdaj to rešili.«*). O dogovorih na sestanku se, po besedah drugega člana, obvešča vedno tudi ostale, ki so morebiti neprisotni. Peta članica pravi, da skupno dogovarjanje ne deluje najbolje, saj imajo nekateri, in tudi ona sama, zadržke pri skupnem dogovarjanju (*»So mi pa potem povedale svoje mnenj ob gredici in sem videla, da imajo podobno mnenje kakor jaz ampak niso nič rekly.«*). Člana, ki sta iz drugega vrta kakor zgoraj omenjeni člani, pravita, da je malo skupnega dogovarjanja med vrtičkarji, saj naj bi bilo skupnih sestankov, na katerih se dogovarjajo, premalo (*»Pravzaprav bi lahko imeli kakšen sestanek več ampak saj ni tako lahko vse ljudi skupaj zbrat.«*). Odločanje naj bi, v veliki meri, prevzel kar upravni odbor (*»Imamo nek upravni odbor in dosti stvari o katerih mislim da bi se morali skupaj odločati, se sami odločijo ne.«*). Pri članih iz tega skupnostnega vrta se pojavita še opisa skupnega dogovarjanja, ki poteka med dvema po lopah, ter neformalno, brez sestankov, zato naj ti ne bi bili vedno tako zelo nujni (*»Ampak saj se tudi neformalno določene stvari dogovorimo, ko smo na vrtu, tako, da niti ni nujen vedno sestanek.«*).

Organizacija delovanja skupnostnega vrta je povezana z urejanjem skupnih površin vrta, ki ga vrtičkarji urejajo skupaj, na delovnih akcijah ali bodisi skupaj po lopah. Člani pravijo, da se

pri tem pojavljajo tudi konflikti, ter problem nizke udeležbe, člani Urbanega eko vrta pa, da je skupnosten vrt zaradi velikosti celo težko obvladljiv. Vrtničarji se morajo dogovarjati tudi glede skupnega urejanja. Pri skupnostnem vrtu Onkraj gradbišča poteka dogovor s skupnim dogovarjanjem in pogovorno, pri čemer pa sicer prihaja tudi do trenj in potrebe po usklajevanju mnenj, nekateri vrtničarji pa imajo tudi zadržke pri skupnem dogovarjanju. Člani Urbanega eko vrta pa medtem opisujejo potek dogovarjanj kot preveč enostranski, saj naj bi bilo malo skupnega dogovarjanja in premalo sestankov, kar pa ublaži dogovarjanje med dvema po lopah, oz. neformalni skupni dogovori na vrtu.

4.1.4. Skupnostno povezovanje

Skupnosten vrt je prostor medosebnega povezovanja, saj ga vsi opisujejo kot prostor srečevanja z ljudmi oz. druženja (*»Na vrt rada zahajam predvsem poleti, ko cveti in ko nekoga srečam ga pozdravim, kaj ogovorim.«*). Le ena članica pravi, da se na vrtu bolj redko srečuje z drugimi (*»V bistvu se relativno malokrat srečamo, zaradi tega ali imamo različne ure Jaz sem mislila, da se bodo bolj stiki navezali pa se niso tako zelo.«*). Vrtničarji se medsebojno dogovarjajo tudi za skupno druženje, pri Onkraj gradbišča se o tem vsi skupaj dogovarjajo (*»Če ima kdo idejo se da dogovoriti in tudi udeleženci pridejo. Pride kar dosti ljudi mislim, več ali manj.«*), član Urbanega eko vrta pa govori o druženju med ljudmi, ki se dogovarjajo skupaj po lopah (*»Ti ljudje, ki imajo skupno lopo so družine. Še preden je sezona si piknike organizirajo, se pokličejo in imajo žurke.«*). Član, ki govori o Urbanem eko vrtu, opredeli odnose celo kot nove družine, ki so nastale s povezovanjem na vrtu. Več članov Urbanega eko vrta je, prav tako, govorilo o novih prijateljstvih, ki so se razvila na vrtu (*»Res da vseh ne poznam, tako na videz že ampak ti, ki smo pri naši lopi, nas pet, se pa super razumemo.«*), medtem ko opisujejo člani Onkraj gradbišča odnose bolj kot nova poznanstva (*»Ne vem mogoče s tremi, štirimi, se tako, kar fajn razumemo in si kdaj pošljemo kakšen mail izven tega skupnega.«*), poleg tega pa kot kraj srečevanja ljudi, ki so drugačni od njihove obstoječe socialne mreže, saj razmišljajo drugače o stvareh, ki se ne tičejo narave (*»V bistvu mi je všeč, ker je tukaj veliko različnih ljudi. Ko sedi s prijatelji se ti zdi, da ves svet štima, zato ker vsi isto mislite a veš. Mi pa tukaj isto mislimo kar se tiče narave, kar se drugih stvari tiče ne mislimo vsi isto.«*).

Člani opisujejo skupnosten vrt kot kraj medsebojnega povezovanja, saj predstavlja prostor srečevanja in druženja, članica Onkraj gradbišča sicer pravi, da je srečevanja bolj malo. Skupnosten vrt je prav tako kraj širjenja socialne mreže, saj člani povezujejo nova poznanstva in nova prijateljstva s skupnostnim vrtom, na katerem so se srečali.

4.1.5. Osebne pridobitve in pomen skupnosti za posameznike

Nove pridobitve, ki so jih člani pridobili z vključitvijo v skupnostno vrtnarjenje, ter pomen, ki ga pripisujejo skupnosti, so različni. Stvarne pridobitve se nanašajo na stik z naravo, ki ga skupnostni vrt omogoča (*»To povezavo z naravo, z biologijo, pa daš nekaj v zemljo in si misliš, da tu pa ne more nič zrasti, potem pa kar raste in zraste in ima neke plodove, to je meni kar čudež...«*), poleg tega opisujejo pridobitev tudi kot novo aktivnost, ki pa jo intervjuvanci opišejo kot novo stvar, ki jih precej pritegne (*»Po eni strani si mislim, da si nakopljem še eno stvar, ki me bo obremenjevala, po drugi strani si pa mislim: To me pa malo zanima in moram poskusiti in bom že nekako zorganiziral.«*), pa tudi novo aktivnost, ki zavzema nov smisel v njihovem življenju (*»Tako da dejansko je to nekaj kar te prevzame. Ni nekaj, kar bi me obremenjevalo, da je nujna ampak rada pridem sem, tako da se vse nekako vrti okrog tega.«*). Poleg teh posamezniki navajajo še druge stvarne razloge, ki so: lepše bivanjsko okolje, ki ga vrt predstavlja tako soseski kakor članu (*»Lepše je tu živeti. Po moje je soseska pridobila kar veliko.«*), lastno pridelavo, ki je povezana z novo aktivnostjo (*»Da si sama pridelam hrano, zelenjavo, to je v prvi vrsti...«*), ter zdravo prehrano, ki jo omenjata člana Urbanega eko vrta. Pomemben individualen pomen, ki ga skupnosten vrt predstavlja članom, je sprostitev, do katere pride pri stiku z naravo in ob aktivnosti sami (*»Tam si pa ti tri ure, se čisto sklopiš, telefon tam pustiš na tiho, samo z zemljo delaš in si v tem trenutku, ne razmišljaš za naprej ne za nazaj, to se mi zdi največja blagodejnost vsega.«*). Pri članicah, ki prihajata iz skupnostnega vrta Onkraj gradbišča, se je zbudila želja po večjem vrtu, saj sta pridobili prve izkušnje z vrtnarjenjem, ki jih ena članica opisuje kot novo pridobljena samozavest na tem področju (*»In to mi je na nek način dalo samozavest in neko izhodišče, da lahko v bližnji ali daljni prihodnosti naredim večji vrt oziroma pridelam več sama.«*). Skupnosten vrt predstavlja tudi veselje sinu ene od članic, ki ima otroka s posebnimi potrebami (*»Pa moj sin, on tudi je prav vesel ko greva na kolo, greva na Onkraj gradbišča in vse pozdravlja pa tudi dela.«*). Ista uporabnica poudarja pomen začetka, ki ga ima projekt zanj (*»Pač zelo lepo obdobje je bil ta začetek Onkraj gradbišča.«*), ki pa ga lahko povežemo

s ponosom, ki se nanaša na to, da so ljudje del nečesa, kar so sami naredili (*»Mislim da so ljudje kar ponosni da so del tega in radi to delijo naprej, ker so nekaj sami naredili.«*).

Nekaj opisov se nanaša tudi na nove učne pridobitve in pomen, ki ga ima skupnost za člane. Ponavljajo se opisi o novi izkušnji, ki ga članom predstavlja nova dejavnost vrtnarjenja (*»Tako da to je vse neki študij, nekaj spoznavam, nekaj novega, tako recimo.«*). En opis dopolnjuje to novo izkušnjo kot pridobivanje novih obzorij, ki se članici odpirajo ob gojenju rastlin (*»In res, čisto neka nova obzorja se ti odprejo ob tem, ko začneš delati z zemljo.«*). Skupnost opisuje en član kot prostor, ki omogoča učenje od ljudi, s katerimi si deliš skupen prostor (*»Vsakič, ko narediš kontakt s človekom, ki je razvil kulturo na nekem drugem področju, recimo Irena je oblikovalka, ena druga Irena je mislim da, prevajalka, neko drugo stvar počne in vsak na svojem področju lahko prispeva k odnosom tudi vsem nam.«*). Pojavi se tudi opis, v katerem članica pravi, da ni pridobila nič novega s skupnostnim vrtnarjenjem (*»Da bi jaz kaj pridobila, ne.«*).

Tovrstni projekti so prinesli članom tudi nove socialne pridobitve in pomen. Opisujejo ga namreč kot prostor za druženje, kjer se lahko s kom pogovarjajo (*»Tudi prostor za druženje, nekako, da se lahko malo s kom pomeniš, več ali manj se vedno najde kakšna družba.«*), pa tudi v smislu skupnega dela, ki ljudi druži (*»Lepo je delati v skupini. Ljudje smo se preveč zaprli, smo doma.«*). Skupnost predstavlja tudi pripadnost novi skupini podobno mislečih (*»V bistvu to in tudi fajn se mi je družiti z ljudmi, ki jih tudi to zanima. V mestu nekaj mojim vrstnikom in ostalim, če jim rečem: 'Jaz imam pa gredico. Jaz pač neki tam šarim po zemlji.' se najprej nasmehnejo, potem pa: 'Kaj pa ti to? Zakaj pa ti to?'«*) in zavedanja, da ljudje s podobno miselnostjo obstajajo (*»...zavedanje, da so ljudje, ki podobno mislijo kot jaz...«*). Ena od oseb govori tudi o pridobitvi novih prijateljev, ki so se našli na vrtu (*»Kot prvo en krog novih zelo prijetnih prijateljev...«*), druga pa omenja pomen vključenosti, povezane s pripadnostjo novi skupnosti vrtničkarjev (*»Da nismo samotarji zdaj na stara leta, ker do zdaj je bila družina, služba, tu sedaj so pa novi ljudje.«*).

Člani opisujejo različne pridobitve, povezane z vključitvijo v skupnostni vrt. Nova aktivnost vrtnarjenja jim predstavlja stvarne pridobitve in pomene, v smislu nove dejavnosti in stika z naravo, lastno pridelavo in zdravo hrano, ki jo sami pridelajo. Poleg teh pa tudi lepše

bivanjsko okolje. Individualen pomen je povezan z dejavnostjo vrtnarjenja, ki jim predstavlja sprostitev, željo po večjem vrtu, samozavest ob učenju nove aktivnosti, veselje, ki ga skupnostni vrt prinaša sinu, ter lepo obdobje začetka vzpostavitve skupnostnega vrta. Poleg teh pa tudi ponos, ki ga vključenost v tovrstni projekt prinaša. Učne pridobitve in pomen, ki ga skupnostni vrt predstavlja intervjuvancem, se nanaša na novo izkušnjo vrtnarjenja in novo dožemanje, ki se pri tem dogaja, ter potencial učenja od ljudi. Pojavi se pa tudi opis v katerem članica pravi, da z včlanjenostjo ni pridobila novih pomenov. Člani so v skupnosti pridobili tudi na socialnem področju, saj jim predstavlja druženje, skupino podobno mislečih, vključenost in nove prijatelje.

Člani Urbanega eko vrta opisujejo predvsem stvarne pridobitve in pomen, ki jim ga predstavlja skupnostni vrt. Člani Onkraj gradbišča pa za razliko govorijo predvsem o individualnih pomenih, ki jih pripisujejo skupnostnemu vrtu, pa tudi socialne pridobitve in pomen poudarjajo v večji meri.

Vrtičkarji so se udeležili skupnostnega vrtnarjenja zaradi različnih razlogov. S tem so se povezali z drugimi ljudmi, saj predstavlja vrt prostor srečevanja in širjenja socialne mreže. Zaradi principov, ki vzpostavljajo skupne površine vrta, so se organizirali v skupnost, kjer poteka dogovarjanje skupaj. Razlog vključitve, ki je povezan s potrebami, na katere je projekt s svojo zasnovo odgovarjal, nova socialna mreža in samoorganiziranje, prinašajo udeležencem nove pridobitve in pomene. Ti se med seboj razlikujejo in so povezani z razlogi vključitve, vrsto odnosov, ki se razvijajo v skupnosti, ter načinom delovanja skupnosti. Glede na pridobitve in pomene, ki jih vrtičkarji povezujejo z vključenostjo v skupnostno vrtnarjenje, pripisujejo razumevanju skupnostnega vrtnarjenja različne potencialne.

4.2. IDEJNI VODIJE

4.2.1. Odkrivanje potreb

Vzpostavitev obeh skupnostnih vrtov je povezana s predhodno raziskavo potreb. S pomočjo te so pri Urbanem eko vrtu (drugi primer) ugotovili, kakšne so želje (*»Začetek je bil takšen da je bilo potrebno narediti sploh raziskavo o primernih konceptih in kaj se v osnovi želi.«*), obstoj potrebe po vrtovih pa pravi idejni vodja, da je že dolgo obstajala (*»...bilo že v zraku. Te*

zamisli so krožile že dlje časa v različnih prostorih med različnimi ljudmi.«). V nasprotju s tem pa so pri Onkraj gradbišča (prvi primer) pristopili k iskanju potreb skupaj s okoliškimi prebivalci (*»Nas je zanimalo to predvsem v sodelovanju z okoliškimi prebivalci.«*). Način pristopa se je torej razlikoval, predvsem v načinu osnovanja koncepta.

4.2.2. Taktika uresničevanja projekta

Vzpostavitev je po besednih opisih, ki sem jih opredelila kot taktiko, s katero so »zagreli« ljudi k udeležbi, precej različna. Vodje Urbanega eko vrta so se osredotočili na bližino ljudi v smislu bližine gosto poseljenega dela mesta (*»Mi smo imeli izhodišče po katerem smo želeli imeti dovolj velika zemljišča, so v neposredni bližini čim bolj poseljenega mesta, se pravi blokovskih naselji.«*), ter lahko dostopnost do zemljišča, kjer bo vrt zastavljen (*»Poleg tega, da je dostopnost do tega zemljišča z nekimi javnimi prevozi ali kolesi in podobno, izjemno lahka.«*). Sicer pa si je prepoznavnost in zaupanje ljudi pridobila z organiziranostjo v okviru Evropske prestolnice kulture, ki je leta 2012 potekala v Mariboru (*»Na eni strani je odmevnost stvar Evropske prestolnice kulture...«*). Taktika celotnega projekta skupnostnega vrtnarjenja na Urbanem eko vrtu je bila osredotočena na vzpostavitev skupnega interesa, ki bo ljudi tudi nadalje združeval (*»Obstaja neka interakcija med vrtničkarji, imajo nek interes, ki jih druži in jim nudi neko platformo za nadaljnjo delovanje.«*). Oba skupnostna vrta sta vzpostavila stik in ga poskušala vzdrževati s čim večjim številom srečanj in delovnih akcij (*»Sledila so številna srečanja, desetine različnih delavnic, delovnih akcij in podobno, na samem vrtu, izobraževanja...«*). Sosledje med tema dvema je bilo pri Onkraj gradbišča malce drugačno, saj je bilo potrebno najprej sčistiti teren (*»Tako da, potem smo več akcij namenili, ki so bile organizirane čiščenju...«*), šele po pozivu k udeležbi, ko se je več ljudi udeležilo sestanka, poudarja intervjuvanka pomen srečanj (*»...malo smo tu okrog dali ta vabila in se poskusili čim večkrat dobiti.«*). Sicer pa so zavzeli taktiko aktiviranja skupine ljudi, ki bi kritično razmislila o uporabi zemljišča (*»Nam se je zdelo bolj pomembno, da bi se aktivirala ena skupina ljudi, ki jih zanima, ki tudi te stvari opazijo, ki jih moti in da bi skupaj poskusili razmisliti kaj bi bilo tu najboljše.«*). S čim večjo prisotnostjo na lokaciji (*»pa res, prisotnost na lokaciji. To je bilo ful pomembno...«*), ter vzpostavljanjem in vzdrževanjem kontakta z ljudmi, ki so sodelovali (*»...kontakt s temi ljudmi in da se ustvarja ena taka skupina je bistveno pomembno.«*), so želeli pridobiti zaupanje, za katero je poudarila intervjuvanka, da je bilo zelo pomembno samo delo, ki so ga opravljali pri urejanju terena (*»...smo prek tega, ko*

smo tu bili, ker smo delali vse: od smeti, do kopanja, in smo ne vem kakšni po izobrazbi ampak smo se tega lotili, da smo dobili eno zaupanje.»

Taktika pridobivanja ljudi se je precej razlikovala, tudi zaradi širše umestitve drugega projekta v sklop Evropske prestolnice kulture. Zaradi slovesa, ki so ga pridobili v sklopu tega, se zdi, da slednjim ni bilo potrebno toliko taktike kakor vodjem skupnostnega vrta Onkraj gradbišča. Vodjem Urbanega eko vrta je bilo v nasprotju z Onkraj gradbišča, jasno že od začetka, da želijo vzpostaviti skupnost s pomočjo skupnega interesa. Pri ljubljanskem vrtu je to postalo jasno šele kasneje. Oba sta za vzpostavljanje skupnosti uporabljala številna srečanja in skupne akcije.

4.2.3. Udeležba ljudi

Udeležba ljudi se je pri projektih na začetku precej razlikovala. Idejni vodja Urbanega eko vrta tako celo govori o prevelikem številu udeležencev (*»Ne samo, da ni bil problem ampak je postal problem to, da jih je bilo preveč.»*). Medtem pa idejni vodja Onkraj gradbišča govori, da v začetku ni bilo odziva ljudi, kar sklepa, da je bilo povezano s preveliko abstraktnostjo namena (*»...ves čas smo spodbujali, da bi bili še kakšni predlogi. Predlogov nekako ni bilo. Ljudje se niso vključevali, po moje ravno zato, ker je bilo tako abstraktno.»*). S svojim pristopom so uspeli pridobiti udeležbo zgolj nekaj t.i. norih entuziastov (*»Razen ene par norih entuziastov, ki so še zdaj in so čisto iz enega drugega konca Ljubljane in vidijo čez en rob.»*). Šele po pozivu, ki je ljudi bližnjih blokov, ki jih zanima pridelovanje na lastnem vrtu, vabil na sestanek, je prišlo do zanimanja in takrat je bila udeležba na sklicanem sestanku velika (*»Se pravi ene pol leta je minilo, ko smo dali en takšen poziv, če kdo hoče imeti zelenjavni vrt, naj pride v soboto na akcijo in takrat je pa prišlo ful ljudi, takrat je pa prišlo ful ljudi.»*).

4.2.4. Spretnosti idejnih vodij

Spretnosti, ki jih intervjuvanec Urbanega eko vrta omeni, so povezane s tožbo, ki jo je sprožil sosed skupnostnega vrta. Za soočenje je bilo odločujoče obvladanje pravnega znanja, ter načrtovanje projekta, katerega organizacija je bila precej zapletena (*»V tem času smo pa pripravljali že določene načrte, kako bi bila lahko neka osnovna ureditev tega in podobno.»*). Poleg tega je bilo potrebnega veliko potrpljenja za vzpostavitev skupnosti ljudi (*»Tako da tu je bilo potrebnega veliko potrpljenja, seveda to je veliko individualnega dela z ljudmi, od ena na ena ali v skupini.»*). Intervjuvanka Onkraj gradbišča pa je poudarila pomen časa, ki si ga je

potrebno vzeti pri vzpostavljanju tovrstnih projektov (*»Tukaj si moraš vzeti čas, če hočeš da uspe, moraš grozno veliko časa investirati.«*), predanost ideji, ki jo želiš udejanjiti in je drugačna od splošno razširjenih, na profit usmerjenih praks (*»To mora biti neka blazna predanost tej ideji...«*), predvsem pa je zelo pomembno, da si sploh upaš nekaj takega vzpostaviti (*»Bolj je pomembno, da si ti upaš, da veš kaj lahko predlagaš.«*). Kljub temu, da podajata intervjuvanca različen nabor besednih opisov sposobnosti, ki so jima pomagale pri vzpostavitvi skupnostnega vrtnarjenja, se te med seboj prekrivajo. Pri obeh je šlo namreč za vztrajnost, s katero so dosegli uresničitev, situacije pa so terjale drugačne spretnosti, pri Urbanem eko vrtu je ta specifično pravna.

4.2.5. Formalno delovanje idejnih vodij

V obeh primerih so morali najprej pridobiti zemljišče, s to razliko, da so pri drugem izbirali zemljišče glede na gostoto poseljenosti in velikost (*»Našli smo kar nekaj lokacij, ki smo jih predlagali mestu.«*), pri prvem primeru pa so se osredotočili na eno določeno zemljišče, na katerem se je nahajalo zapuščeno gradbišče, kar pomeni, da so morali najprej izvedeti, kdo je lastnik zemlje (*»Se pravi najprej smo morali ugotoviti kdo je sploh lastnik, še MOL-u ni bilo jasno, da je MOL lastnik te vse zemlje.«*). Nadaljnje delovanje se glede na besedne opise idejnih vodij precej razlikuje. Pri drugem primeru so nadalje čakali na pismo o nameri s strani občine (*»Potem smo čakali na pismo o nameri oziroma pismo o potrditvi s strani občine 6 mesecev...«*), med tem časom pa so delali načrt osnovne ureditve vrta (*»V tem času smo pa pripravljali že določene načrte, kako bi bila lahko neka osnovna ureditev tega in podobno.«*). Pri načinu delovanja opisujejo še urejanje infrastrukture na vrtu, ter pridobivanje dovoljenj (*»...urejanje infrastrukture, kar je bilo izjemno zahtevno, pridobivanje dovoljenj...«*). Delo pri projektu Onkraj gradbišča je potekal z njihovim začetnim vodenjem, ki je vzpostavljal neko hierarhijo med udeleženci (*»...ko smo začeli je bila piramidalna struktura ampak to nas ne zanima, mi nočemo biti zdaj šefi tega prostora, tako da trenutno smo v takšni fazi, da hočemo organizacijo prenesti na same vrtničkarje.«*), vendar kakor pravijo je njihovo trenutno delovanje osredotočeno na prenos organizacije na vrtničkarje, saj menijo, da bo to vplivalo na medsebojno povezanost skupnosti (*»...pomen v tem, da bi nastala samoorganizacija, da bodo postali kot grupa in s tem ko prevzamejo organizacijo, se med seboj drugače povežejo...«*). V času vzpostavljanja so se osredotočili na posredovanje skupnih principov delovanja, s čimer so želeli postaviti neka osnovna pravila, ki bodo pomagala pri delovanju skupnosti (*»...da*

bomo imeli eno lopo z orodjem, da ne bo imel zdaj vsak nekaj posebej spravljeno, da se dela tudi za skupne površine ne samo za svojo gredico, da se udeležujemo teh skupnih akcij, da je naš namen tudi, na nek način, izobraževanje in umetnost in da se ljudje vključujejo v čim večjem številu in da sodelujejo...«). V obeh primerih so oblikovali pravilnik, katerega so v prvem primeru sprejeli skupaj z udeleženci (*»...in takrat smo tudi že nekako formirali pravilnik, ker malo smo vedeli, da ne more biti ... Mislim, da ne more biti ena anarhija in smo nekako poskusili saj smo skupaj ampak iniciativa je prišla tako ali tako iz naše strani...«*), v drugem primeru pa so vrtničkarji sami sprejeli pravilnik.

Način delovanja obsega vse organizacijske stvari, ki so bile speljane v okviru vzpostavljanja vrta. Pri tem sta besedna opisa precej različna, vsak se namreč osredotoča na malo drugačno področje celotne ureditve, ujema se le pri pridobivanju zemljišča in skupnem oblikovanju pravilnika.

4.2.6. Podpora oblasti pri vzpostavitvi projekta

Oba projekta sta bila, po besedah vodij, deležna podpore oblasti. Prvi v tem smislu, da je bil, od vsega začetka, deležen podpore podžupana občine (*»Mi smo imeli tudi podporo od Koželja.«*), od občine pa je dobil tudi nekaj minimalnih finančnih sredstev za material, (*»Ograjo smo prijavi na MOL-u kot nek umetniški projekt in dobili nekaj denarja.«*). Urbani eko vrt je bil deležen podpore v tem smislu, da je mesto odobrilo eno od lokacij, ki so si jo vodje zbrale (*»Mesto je potem odobrilo eno izmed teh lokacij.«*), deležni pa so bili tudi pomoči s strani občine pri sprejemanju prostorskih aktov (*»...potrebno sprejeti določene prostorske akte oziroma spremeniti stare, da se je lahko umestilo tovrstne projekte, ki smo jih predvideli, v prostor, pri tem so nam priskočili na pomoč na občini.«*).

4.2.7. Namen vzpostavitve projekta

Namen projektov je podoben v kar nekaj besednih opisih. Cilj obeh je končna vzpostavitev samoorganizirane skupnosti (*»Želeni rezultat bi bil seveda, da bi ta skupnost v naslednjih letih v polnosti zaživela«*). Oba želita s prakso skupnostnega vrtnarjenja opolnomočiti skupnost. Intervjuvanka govori, da se s projektom, kakršen je Onkraj gradbišča, širi znanje, s čimer pridobiva skupnost na moči (*»Prvič eno znanje se lahko preko tega ustvarja in širi, ena moč ene skupnosti in pozitivni efekti vsega tega ...«*). Intervjuvanec Urbanega eko vrta pa

opredeljuje projekt kot en korak k opolnomočenju skupnosti (*»To je lahko en korak v tej smeri, lahko je en korak v smeri polnomočenja skupnosti.«*). Prav tako oba poudarita dvig kolektivne zavesti, za katero menita, da je v povezavi s tovrstnimi praksami (*»Ampak prav večinoma so ti ljudje, ki so tukaj prvič, se sprašujejo kaj lahko res naredijo kot posamezniki...«*). Tovrstne prakse vidita oba kot način večanja samooskrbe v mestu in vseh stranskih posledic, ki jih takšno dejanje vsebuje (*»...kaj za eno mesto pomeni, če bi nastalo malo bolj samooskrbno: to pomeni prvič, da je prekinjen en tok posredništev pri eni trgovini, na primer sadja in zelenjave, koliko enih posrednikov je, ful se zmanjša onesnaževanje zaradi transporta, globalno gledano...«*), drugi intervjuvanec poudari pri potencialu samooskrbe izboljševanje položaja ljudi, v katerega jih je morebiti pahnila sodobna kriza sistema (*»Zaradi tega da bi ljudi po tej krizi kjer ni možnosti da bi si recimo privoščili kvalitetno hrano višje kakovosti in zdravo hrano, je edina možnost, da si jo sami pridelajo.«*).

Idejni vodja Urbanega eko vrta nadalje govori o individualizaciji ljudi, ki jo povzroča kapitalizem, namera skupnostnega vrta je bila usmerjena ravno na področje ponovnega združevanja, katerega širši namen vidi tudi v ponovni politizaciji ljudi (*»Izkazalo se je tudi, da je tako imenova, omenjen neoliberalizem oziroma kapitalizem nasploh, načel vse družbene vezi, je individualiziral ljudi, jih je praktično depolitiziral, odvzel jim je vsakršno zmožnost organiziranja in tak projekt kot je skupnostni urbani ekološki vrt je posegel ravno na to področje.«*). Projekt, kakršen je ta, naj bi predstavljal enega izmed t.i. imunskih obrambnih mehanizmov, ki ščitijo pred razdorom kapitalističnega sistema (*»Eden izmed teh imunskih obrambnih mehanizmov pred razdorom kapitalističnega sistema, ki ga je ustvaril kapitalistični sistem je tudi recimo skupnostni vrt.«*). Gojenje rastlin in gojenje odnosov imata, po njegovih besedah, definitivno nekaj skupnega, tako naj bi skupnost vrtničkarjev vzpostavljala nove odnose (*»Tudi mi sami jih preko naših odnosov neprestano reproduciramo, zato so novi odnosi, ki jih vzpostavljamo preko takih programov izjemno pomembni saj naredijo nek presek v danem trenutku in kraju s tovrstnimi praksami.«*), drugačne od tistih, ki jih vsakodnevno reproducira sistem, v katerem živimo (*»Proti razčlovečenju, ki ga ta sistem v katerem živimo iz dneva v dan poustvarja, proizvaja, reproducira itd.«*). Namen projekta je prikazati en način družbenega organiziranja, ki lahko začne že danes udeležati spremembe (*»To je en način organiziranja, ki lahko pokaže možnost kako se lahko že danes organiziramo, že v današnjih pogojih, za delovanje kakršno si želimo v*

prihodnosti.«). Idejna vodja Onkraj gradbišča je v intervjuju poudarila pomen kritike skupnih prostorov, ki se udejanja s takšnim projektom (*»Naša kritika je bila prvič, kako se dela z enim prostorom v mestu, ki je del vseh.«*). Gre za upor proti politiki mesta do prostora, ki ga dandanes oblikuje le še profit (*»...tudi politika tega, da se samo profit kuje v mestu, da se dela smo stvari, ki nosijo profit.«*), ter potencial tovrstnega samoorganiziranja, v upor proti samemu potrošništvu (*»Na splošno ti vrtovi, čim je nekaj samoorganiziranega so za moje pojme grozno velik potencial za upor, če ne drugega če z eno grobo besedo ne bi mogoče rekla neoliberalizem ampak potrošništvo.«*), saj je tovrsten projekt usmerjen v združevanje skupnosti, ki ustvarja tudi spremembe na mikro nivoju – na nivoju posameznikovega razmišljanja (*»Da se ustvari eno skupnost, ki ustvarja ene spremembe, tudi spremembe v glavi a veš.«*). Intervjuvanka govori o občanski zavesti, ki jo potencialno dviguje skupnostni vrt z ozaveščanjem o naših pravicah (*»...da se dvigne ena zavest o tem kakšne so naše pravice kot meščani... »*). Skupnost vrtničarjev pa to vidi tudi kot udejanjanje ekologije, o kateri se zadnje čase veliko govori. S širjenjem takšnih projektov bi prišlo, po njenih besedah, do tihe spremembe (*»...jaz mislim, da če bi se takšni projekti več spodbujali in dogajali, pride do take tihe spremembe, tihe ampak resnične...«*).

Obe idejni vodji opisujeta namen projekta v ustvarjanju samoorganizirane skupnosti, usmerjene k njenemu opolnomočenju, dvigovanju kolektivne zavesti, ter večanju samooskrbe v mestu. Idejni vodja Obe idejni vodji opisujeta namen projekta v ustvarjanju samoorganizirane skupnosti, usmerjene k njenemu opolnomočenju, dvigovanju kolektivne zavesti, ter večanju samooskrbe v mestu. Idejni vodja mariborskega projekta opisuje namen v deindividualizaciji, vzpostavljanju imunskega obrambnega mehanizma, gojenju odnosov ob hkratnem gojenju rastlin, prikazu možnosti družbenega organiziranja, ki je usmerjeno proti razčlovečenju k novim odnosom. Idejni vodja ljubljanskega projekta pa specificira namere projekta v kritiki skupnih prostorov, upor proti politiki mesta do prostora, upor proti potrošništvu, s spreminjanjem razmišljanja posameznikov, dvigovanjem občanske zavesti z ozaveščanjem o njihovih pravicah, načinom udejanjanja ekologije, ter tihimi spremembami, do katerih bo potencialno prišlo s širjenjem tovrstnih praks.

4.2.8. Način udejanjanja ponovnega učenja

V skupnosti se udejanjajo tudi spremembe v smislu učenja ponovnega sobivanja. Kakor pravi besedni opis idejne vodje Urbanega eko vrta, so si ljudje na začetku predstavljali, da bodo delali vsak zase, vendar so jih principi projekta usmerili h kolektivnemu delu (*»...nekateri so si zamišljali da bodo prišli tja in delali kar hočejo, potem ko so pa prišli pa so ugotovili, da to ni tako, da ne moreš priti na skupno delovno akcijo in delati na svojem vrtu ampak moraš delati kolektivno, na skupnem vrtu.«*), idejna vodja Onkraj gradbišča pravi, da so vrtničkarji skupne principe delovanja sprejeli, ter da sodelujejo (*»...in je zelo v redu, ljudje so sprejeli to in sodelujejo.«*). Pri Urbanem eko vrtu so namenili več kot polovico delavnic ravno načinu organiziranja in delovanja, poleg tega so jih usmerili k učenju konsenzualnosti, ki je bila potrebna pri skupnem dogovarjanju o njihovem pravilniku (*»...ker oni niso nič glasovali, vsa pravila, ki jih imajo v vrtu so sprejeli konsenzualno se pravi, skupaj vsi.«*). Tudi pri Onkraj gradbišča so veliko pravil ustvarili vrtničkarji skupaj, s čimer menim, da so se tudi naučili neke vrste konsenzualnosti.

Ponovno učenje se v Urbanem eko vrtu udejanja s kolektivnim delom, učenjem konsenzualnosti pri sprejemanju pravil, s katerimi se bodo strinjali vsi, ter samimi delavnicami, usmerjenimi k učenju organiziranja in delovanja. Pri Onkraj gradbišča se kaže ponovno učenje v sprejemanju skupnih principov in skupne lastnine, ter prav tako, skupnem oblikovanju pravil delovanja.

Potenciali skupnostnega vrtnarjenja se nahajajo v namenu, ki ga opredeljujejo idejne vodje. Ti se nanašajo na družbene procese, ki so jih želeli udejanjiti z vzpostavitvijo skupnostnega vrtnarjenja. S projektom so posegli v delovanje sistema, ki ljudi razdvaja in jim odvzema moč odločanja o smeri razvoja. S pristopom so ugotovili potrebe, ki so jih želeli s svojim delovanjem zadovoljiti. Podpora oblasti je bila v tem delu precej pomembna, predvsem v smislu pridobivanja zemljišča. Delovali so z različnimi spretnostmi, obema pa je bila skupna vztrajnost. Z različnimi taktikami so pridobili udeležence, ter osnovali skupnost, v kateri se potencialno vzpostavlja novo učenje sobivanja, s spoštovanjem vsakega posameznika posebej.

Z dobljenimi rezultati lahko nedvoumno odgovorim na zastavljena vprašanja.

Kaj je spodbudilo ljudi k vključitvi?

Razlogi za vključitev k skupnostnemu vrtnarjenju so zelo različni. Največkrat so bili opredeljeni stvarni razlogi, ki se nanašajo na pristop in delovanje projekta, ki je udeležence prepričal k vključitvi. Veliko udeležencev govori o individualnih razlogih, ti so povezani s posameznikovimi željami in potrebami, na katere odgovarja projekt s svojimi konceptualnimi zasnovami. Družbeni razlogi so nezadovoljstvo z obstoječim prehranskim sistemom in urbana kultura »nevtikanja«, ki je ljudi prav tako spodbudila k vključitvi v skupnost. Stvarni razlogi, o katerih so intervjuvanci govorili, so naslednji: poziv, ki je vabil ljudi k vključitvi; lokacija, ki je bila pomembna v smislu bližine vrta kraju bivanja, pa tudi same lociranosti vrta na kraju, ki je vrtnarki všeč; možnost, ki se je ponudila, je eden od udeležencev izkoristil zaradi želje po pridelavi zelenjave; udeleženka, ki je prav tako iskala zemljo, na kateri bi pridelovala, se je vključila na podlagi informacije, ki jo je dobila od znanca; dva udeleženca je prepričala ideja projekta; ena udeleženka je poudarila, da je bil odločujoč ekološki način pridelave, ter izobraževanja, ki so jih predhodno organizirali; način pristopa, pri katerem so idejne vodje najprej spraševale ljudi in jih vključile v samo idejno zasnovo projekta, je bil tudi razlog, ki ga je ena udeleženka omenila.

Individualni razlogi, ki so ljudi spodbudili k vključitvi so naslednji: osamljenost; želja po zelenjavi; iskanje pridelovalne zemlje; želja po stiku z naravo, ki je bil omenjen v smislu dela z zemljo, ki sprošča; želja po učenju medsebojnega deljenja, v smislu priti do informacije, kako naj bi se imel človek na majhnem koščku zemlje lepo, isti udeleženec je navedel tudi stik s samim sabo, ki ga je mogoče vzpostaviti ob vrtnarjenju.

Družbeni razlogi, ki so ljudi prepričali k vključitvi so: nepovezanost med ljudmi v mestu, zaradi česar se je intervjuvanka počutila osamljeno, saj je že več kot eno leto živela na tistem koncu mesta, pri vrtu, in ni še nikogar spoznala; družbeni razlog, povezan s problemom hrane, ki je nekvalitetna in izropana vsega, kar bi morala imeti, isti član omenja tudi visoko ceno zdrave hrane, ki pravi, da je ljudem nedostopna; enega udeleženca je k udeležbi prepričalo samo današnje gibanje za zdravo, ekološko hrano.

Je skupnosten vrt prostor srečevanja in širjenja socialne mreže?

Razumevanje skupnostnega vrta je pri več kot polovici intervjuvancev opredeljeno kot način povezovanja. Udeleženka pravi, da po njenem mnenju ne gre toliko za vrtove, ampak da je bistvenega pomena oblikovanje skupine ljudi, ki se poveže s tovrstnim projektom. Drugi udeleženec pravi, da sosedov pred vključitvijo ni poznal, s projektom je spoznal nove ljudi in ostal v stiku s tistimi, ki jih že pozna. Udeleženka opisuje, da je na vrtu spoznala neke ljudi, ki jih nikoli ne bi, povezuje jih ta skupen interes vrtnarjenja. Drug besedni opis dodaja, da pri tej praksi ne gre le za pridelovanje hrane, ampak tudi za druženje, saj je udeleženka na vrtu spoznala nove prijatelje. Že z načinom razumevanja ideje skupnostnega vrtnarjenja je jasno, da gre za prakso, ki širi socialno mrežo in vzpostavlja fizičen prostor srečevanja.

Intervjuvanci so poleg tega povedali, da zahajajo na vrt zaradi ljudi, da je to prostor pomenkov in druženja, kjer se ljudje medsebojno pozdravljajo in občasno ogovorijo. Intenzivnost stika so podali udeleženci mariborskega skupnostnega vrta, z bolj prikaznimi opisi, ki govorijo celo o novih družinah, nastalih za skupno lopo, odprti komunikaciji, ki steče brez zadržkov, skupnih zabavah, ter obiskih vrta, ko pridejo z namenom, da bodo naredili kaj na vrtu, pa nič ne uspejo, saj se zaklepetajo. Opisi udeležencev ljubljanskega skupnostnega vrta so malo bolj zadržani, v smislu, da večina govori zgolj o novih poznanstvih, ena udeleženka pravi celo, da se na vrtu malo srečujejo. Kljub temu lahko nedvoumno pritrdim, da je skupnosten vrt kraj srečevanja in širjenja socialne mreže, kar še dodatno potrjujejo socialne pridobitve in pomeni, o katerih govorijo intervjuvanci. Pravijo namreč, da so z udeležbo pridobili novo pripadnost k skupini ljudi, ki podobno misli, novo vključenost v starosti, ko so otroci odrasli in nimajo več delovnega mesta, na katerem so predhodno razvili občutek vključenosti. Udeleženci pravijo, da jim skupnosten vrt predstavlja prostor za druženje, kjer se lahko s kom pogovorijo, kraj, kjer delajo v skupini in niso izolirani v stanovanju, ter prakso, s katero so pridobili krog novih, zelo prijetnih prijateljev. Nova socialna mreža se povezuje torej tudi z novo pripadnostjo in občutkom vključenosti.

Je skupnosten vrt kraj učenja novih vzorcev sobivanja?

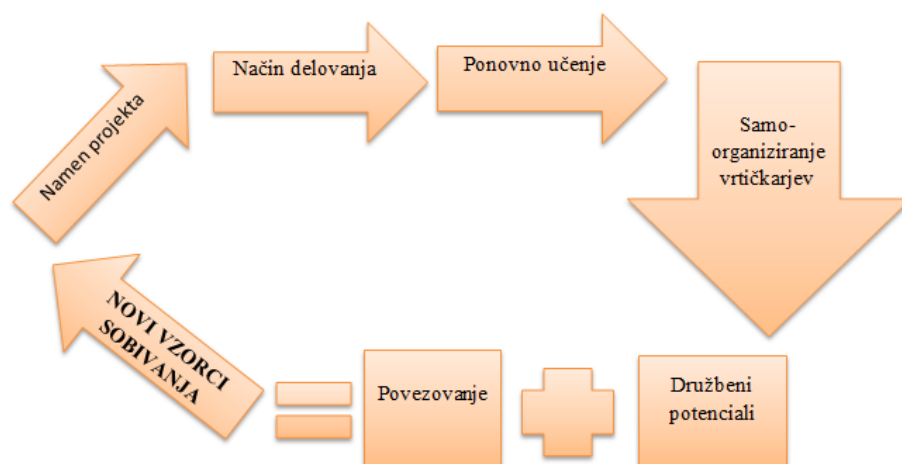

Diagram 1: Novi vzorci sobivanja

Idejni vodja Urbanega eko vrta pravi, da projekt posega na področje individualizacije in depolitizacije, povzročene s kapitalizmom, ki je ljudem odvzel zmožnost organiziranja. S svojim posegom želi projekt vzpostaviti nove odnose, namenjene zaustavitvi razčlovečenja, ki ga poustvarja sistem, v katerem živimo. Projekt je usmerjen v gojenje odnosov, ki imajo, kakor pravi, definitivno nekaj skupnega z gojenjem rastlin. Idejna vodja Onkraj gradbišča pa je v intervjuju povedala, da gre pri projektu za upor proti potrošništvu, v smislu vzpostavljanja drugačnega preživljanja prostega časa, v katerem namesto obiskovanja trgovskih centrov ustvarjamo s svojimi rokami. Tudi na splošno, pravita oba idejna vodja, gre za dvig kolektivne zavesti, saj so se nekateri začeli prvič spraševati, kaj lahko kot posamezniki naredijo. Gre namreč za novo skupnost, v kateri ljudje sami ustvarjajo svoj prostor, zato je tudi njihov zelen cilj, h kateremu so vrtničkarje usmerili, samoorganizirana skupnost. V tem smislu so jim pri Onkraj gradbišča posredovali skupne principe, na katerih deluje skupnost. K temu cilju je bil usmerjen tudi pravilnik, ki so ga pri obeh projektih skupaj oblikovali, s čimer so se vrtničkarji učili medsebojne konsenzualnosti. Nekateri so si ob pričetku zamišljali, da bodo na vrtu počeli, kar želijo, vendar so kasneje ugotovili, da temu ni tako, da ne moreš priti na skupno delovno akcijo in delati na svojem vrtu, ampak moraš delati kolektivno, na skupnem vrtu. Tudi idejni vodja Onkraj gradbišča pravi, da so ljudje sprejeli skupne principe in sodelujejo. Zasnova projekta je bila definitivno usmerjena k učenju novih vzorcev sobivanja med ljudmi. S skupnostnim vrtom so želeli vrtničkarje opolnomočiti z

vključenostjo v skupnost, ki jo samoorganizirajo in zaradi skupnih principov tudi skupaj urejajo z medsebojnim dogovorom.

Zaradi namenov, h katerim so bili usmerjeni vodje, ter načinom delovanja, je tudi potek urejanja vrta skupen. Udeleženci pravijo, da urejajo vrt skupaj, na skupnih akcijah. Kakor pravi en od intervjuvancev, gledajo na vrt kot na skupno lastnino, kar pomeni, da načeloma tudi vsak nekaj naredi. Večinoma pravijo, da se uspejo skupaj dogovoriti in urediti vrt s skupnimi akcijami. Ena intervjuvanka sicer pravi, da je udeležba na skupnih akcijah nizka. Omenjeni so tudi konflikti pri dogovarjanju. Druga intervjuvanka jo dopolnjuje v smislu, da je razumljivo, da pride do konfliktov pri tolikšnem številu ljudi, vendar se da vedno dogovoriti. Intervjuvanci so omenjali trenja, ki privedejo do usklajevanja mnenj, skupno iskanje rešitev v primeru težav, ter obveščanje ostalih ob možni odsotnosti. Držijo se torej principov skupnega urejanja in sodelovanja med ostalimi člani vrta. Prišlo naj bi sicer tudi do zadržkov pri skupnem dogovoru, vendar je to najbrž tudi stvar učenja, ki jo bodo ljudje sčasoma obvladali. Problematičen naj bi bil tudi upravni odbor pri mariborskem vrtu, ki se o nekaterih stvareh, za katere meni udeleženec, da bi se morali skupaj dogovoriti, sam odloča. Že kritika kaže na zavedanje ustreznega delovanja in organiziranja z upoštevanjem vseh. Gre namreč za dojemanje prostora kot skupne dobrobiti več ljudi, za katerega so vsi odgovorni in pri urejanju česar vsi sodelujejo. S tem se pri ljudeh dviguje kolektivna zavest, ki se razvija s skupnim dogovorom, v dobrobit vseh. Kakor pravi intervjuvanec, prihaja do socializacije, čim mora biti manjše število ljudi na nekem manjšem področju, nadaljuje, da prihaja pri tem do trenj in usklajevanja mnenja, ampak ravno to je bistvo, da jih nek problem, neka situacija, ki je nastala, sili k združevanju različnih mnenj. Drug intervjuvanec pravi, da gre pri skupnostnem vrtnarjenju za zavedanje skupnega, s čimer se ljudje učijo. Intervjuvanka pa pravi, da je to ena skupnost, v kateri se ljudje medsebojno podpirajo. Poleg tega se dogaja tudi povezovanje, s čimer se ljudem širijo obzorja, spoznavajo namreč različne ljudi, pri čemer so pred izzivom sprejemanja in razumevanja različnosti. Gre torej definitivno za prakso, ki vzpostavlja kraj učenja novih vzorcev sobivanja, takšnih, kakršni so usmerjeni k spoštovanju vseh. Ljudje se na vrtu, z deljenjem skupnega prostora, učijo novih spretnosti dogovarjanja in usklajevanja.

Kaj pomeni skupnostni vrt ljudem?

Skupnostni vrt ima za ljudi zelo različne pomeni. Predstavlja jim učne, socialne ter stvarne pridobitve in pomen, poleg tega pa tudi različne individualne pomeni. Stvarne pridobitve, ki jih prinaša nova aktivnost vrtnarjenja, so bile največkrat omenjene. Najpogosteje je bil omenjen stik z naravo, ki se vzpostavlja na skupnostnem vrtu, nova aktivnost, poleg tega tudi zdrava prehrana, ki jo imajo možnost pridelati, ter lastna pridelava; stvarni razlogi se nanašajo tudi na lepše bivanjsko okolje, ki jim ga nudi vrt. Poleg tega so ljudje izpostavili kar nekaj individualnih pomenov, največkrat so govorili o sprostivni na vrtu, ter želji po večjem vrtu, povezani z novo izkušnjo vrtnarjenja in samozavestjo, ki so jo pridobili pri lastni pridelavi. Intervjuvanki, ki sta omenili željo po večjem vrtu, sta udeleženci skupnostnega vrta Onkraj gradbišča, ta ima majhne grede, ki ne zadostujejo za zadovoljitev potrebe po samooskrbi z zelenjavo. Skupnostni vrt predstavlja veselje sinu intervjuvanke. Besedni opis govori o ponosu, povezanem z vključenostjo v projekt, pri katerem so ljudje naredili nekaj sami. Skupnost vrtnarjev predstavlja dvema udeleženkama skupino podobno mislečih. Socialne pridobitve se poleg slednje nanašajo na kraj za druženje, ki ga predstavlja skupnostni vrt; krog novih prijateljev in vključenost, ki jo skupnost predstavlja starejši intervjuvanki.

Pomeni so zelo različni in v veliki meri vezani na skupen interes, ki ga skupnostni vrt vzpostavlja. Širjenje socialne mreže se zato prepleta z učinki, ki jih ima vrtnarjenje na ljudi, ter hrano, ki jo lahko ljudje s tem pridobivajo. Kakor pravi idejni vodja Urbanega eko vrta, gre za komplementarno stvar gojenja rastlin, ki ima definitivno nekaj skupnega z gojenjem odnosov. Med vrtnarji obstaja solidarnost v smislu izmenjave semen in pridelkov, ob vrtu se vzpostavljajo pogovori o gojenju rastlin, s čimer gojijo ljudje tudi nove odnose. Skupen interes je idejna zasnova projekta, ta združuje ljudi in jih opolnomoča z novim socialnim kapitalom, ki ga na skupnostnem vrtu pridobivajo. Poleg tega pa nova aktivnost sproža ne le pozitivne psihosocialne efekte, ampak zagotavlja prehransko neodvisnost, ki je pri Onkraj gradbišča sicer bolj majhna, ampak vseeno občutna.

Kako se udeležanje skupnostnega vrta kot alternative splošno znanemu in obstoječemu stanju?

Udeležanje skupnostnega vrta kot alternative splošno znanemu in obstoječemu, je povezano s samim operativnim delovanjem, ki ga zahteva vzpostavitev vrta, poleg tega pa vsebuje še

posebne pristope oz. taktike združevanja in usmerjanja ljudi k zelenim ciljem. Pri tem so velikega pomena tudi določene spretnosti.

Samo operativno delovanje obsega, na prvem mestu, ugotavljanje potreb, pri čemer gre tudi za širšo refleksijo delovanja sistema, ki vzpostavlja različne potrebe. Vodja mariborskega skupnostnega vrta je v tem primeru ugotovil potrebo po opolnomočenju skupnosti, usmerjeno k združevanju in organiziranju ljudi, usmerjeno proti individualizaciji in depolitizaciji, ki ju ustvarja sodobno družbeno stanje. Z raziskavo je našel primeren koncept, usmerjen k reševanju te problematike. Idejni vodje ljubljanskega skupnostnega vrta so se, po drugi strani, osredotočili h kritiki skupnih prostorov in uporu proti politiki mesta do prostora. Z ureditvijo degradiranega območja so želeli opozoriti na možnost začasne rabe prostorov, z namenom vzpostavitve nečesa, za kar se med ljudmi pojavlja potreba. Želeli so opozoriti na možnost uporabe prostora v namen, ki ga ljudje sami izpostavijo, ter s tem ozavestiti o pravici, ki jo imamo občani do prostora. S skupno akcijo so hoteli, skupaj z ljudmi iz bližnjih blokov, urediti območje, ob katerem prebivajo, in s tem prispevati k ozelenitvi prostora. Med ljudmi se je izpostavila potreba po vrtovih, zato so se kasneje osredotočili na to. S podporo oblasti so v obeh primerih pridobili zemljišče. Nadaljnjo načrtovanje ureditve se razlikuje med projektoma, skupno jima je delovanje skupaj z udeleženci. Pridobivanje udeležencev je vezano na oglaševanje namere, pri čemer je idejna vodja ljubljanskega skupnostnega vrta izpostavila preveliko abstraktnost namere, zaradi katere je bila udeležba na začetku nizka. Pri obeh vrtovih je bil odziv na idejo vrtnarjenja velik, pri čemer ima prav gotovo velik pomen uspešna raziskava potreb. Nadalje sta se oba usmerila v skupne akcije ureditve prostora, kar je bila tudi uspešna taktika združevanja ljudi v skupine. S številnimi srečanji in, v mariborskem primeru, tudi izobraževanji so vzpostavili skupnost ljudi s skupnim interesom za vrtnarjenje. Pridobivanje ljudi je bilo v Mariboru povezano s prepoznavnostjo, katere del je bil projekt kot del Evropske kulturne prestolnice. Pri ljubljanskem vrtu pa je idejna vodja poudarila pomen prisotnosti na lokaciji, kontakta z ljudmi, ter pridobivanja zaupanja, ki so ga pridobili z zavzetostjo pri urejanju terena.

Pri vzpostavitvi so bile pomembne sposobnosti pridobivanja in urejanja zemljišča, poleg teh so vodje izpostavile potrpljenje pri navajanju ljudi na delovanje za celotno skupnost, čas, ki si ga moraš vzeti za takšen projekt, predanost ideji, za katero streliš, predvsem pa to, da si

moraš pri alternativah upati in vedeti, kaj smeš predlagati, kar pomeni, da je znanje za ravnanje zelo pomembno.

Ali je vzpostavitev skupnostnega vrta povezana s širšimi družbenimi spremembami?

Skupnosten vrt oblikuje s skupnimi površinami kraj učenja skupnega urejanja in prostor skupnega dogovora. Pri ljudeh dviguje zavednost o organiziranju in načinu delovanja, s katerim lahko sami ustvarjajo svojo sedanjosti in svojo prihodnost. Slednje je izpostavljeno predvsem pri skupnostnem Urbanem eko vrtu, kjer so imeli organizirane delavnice na to temo. Zavedanja pomena skupnega dogovora se udeleženci projektov učijo preko samoorganiziranosti skupnosti, katere del so. Vključenost v projekt od spodaj navzgor opolnomoča ljudi, saj jim daje zavedanje, da se da sredi mesta narediti nekaj, kar se je prej zdelo neverjetno. Daje jim zgled možnega družbenega organiziranja za delovanje, kakršno si želijo v prihodnosti.

Z ureditvijo urbanih vrtov se večja samooskrba v mestu, s čimer osamosvaja skupnost od trgovskih lobijev in hkrati zmanjšuje onesnaževanje, povezano s transportom. Skupnosten vrt vzpostavlja skupnostno jedro, ki krepi socialni kapital ljudi. Vzpostavlja nove odnose, v katerih si ljudje medsebojno delijo skupen prostor, ki ga skupaj urejajo. S tem želi botrovati razčlovečenju in individualizaciji, za katero idejni vodja Urbanega eko vrta pravi, da se dogaja. Je namreč prostor srečevanja in povezovanja, kjer se razvijajo nova poznanstva in prijateljstva. Poleg tega pa oblikuje z novo aktivnostjo skupen interes, ki vzpostavlja drugačen način preživljanja prostega časa – namesto obiskovanja trgovskih centrov, kjer se ljudje vse več zadržujejo, omogoča nov način ustvarjalnega preživljanja časa v skupini. S tem deluje antipotrošniško.

Tovrsten projekt daje kritiko skupnih prostorov, ki bi morali biti usmerjeni k ustvarjanju kvalitetnega bivanjskega prostora, namenjenega srečevanju in artikulaciji, ki formira odgovornost ljudi z diskusijami, argumentacijami in ekspresijo (Gregorčič, 2005: 111). Vzpostavlja mesto srečevanja, ki je potencialen vir dialoga med ljudmi, ki ga Freire (1972 v Flaker, 1997: 240) opredeljuje kot »...proces, v katerem se vsi učimo, smo učitelji in učenci in se kot spoznavajoči subjekti srečujemo v spoznavanju sveta, v katerem živimo, z namenom, da ga spremenimo.« Skupnostno vrtnarjenje daje ljudem podporno skupino, ki je

do sedaj niso uspeli najti. Novo urejen prostor, namenjen druženju, združuje različne ljudi, ki prinašajo vsak svojo izkušnjo v skupen dialog. Z izmenjavo različnih mnenj, izkušenj in znanja se razvija medčloveški kapital. S samoorganizacijo vzpostavlja horizontalne vezi, ki potencialno povečujejo politično moč ljudstva. Ker pa je lastnost (socialnega) kapitala, da obnavlja samega sebe in to najbolj takrat, ko je navzven viden in očiten, oblikujeta skupnostna vrtova primer prakse, ki je zgled drugim (Dragoš, 2002: 75). Idejne vodje z oglaševanjem širijo možnost družbenega organiziranja v skupnosten vrt, saj bi širjenje tovrstnih praks vplivalo potencialno na družbeno povezanost, katere značilnost je, da ljudje v takšnih pogojih prevzemajo odgovornost za družbeno stanje. V skupnosti se namreč razvija občutek odgovornosti za položaj drugega in pravičnost do ostalih.

Vzpostavitev skupnostnega vrta spreminja torej na mezo nivoju, pri tem pa vstopa v prostor širšega - makro nivoja z učenjem ljudi samoorganiziranja in prevzemanja odgovornosti. Z oblikovanjem novih odnosov in nove aktivnosti načenja tihe spremembe v smeri širšega spreminjanja, ki pa se bo potencialno udeležilo s širjenjem tovrstnih praks.

5. RAZPRAVA

Ljudi so prepričali k udeležbi različni stvarni, družbeni in individualni razlogi. Razlogi govorijo o potrebah ljudi, na katere skupnostno vrtnarjenje s konceptualno zasnovano odgovarja. Nanašajo se na aktivnost vrtnarjenja, ki omogoča prehransko neodvisnost, sicer v omejenem obsegu, in princip skupnosti, ki pomeni obstoj skupine ljudi na nekem prostoru. Razlogi za prvo so vzročno povezani s problemom hrane, ki je del kapitalistične manipulacije, in s psihosocialnimi efekti samega vrtnarjenja. Nepovezanost med ljudmi in želja po skupnostnem prostoru druženja in učenja pa se nanašata na princip skupnostnega.

Skupnosten vrt razumejo udeleženci v smislu družbenih potencialov, ki jih vsebuje. Kljub temu, da je bila velika večina razlogov za vključitev povezana z aktivnostjo vrtnarjenja, je njihovo razumevanje povezano z dimenzijo povezovanja. Skupnosten vrt načinja namreč spremembe na mezo nivoju, pri potrošnji in združevanju ljudi. Pridobitve in pomeni, povezani s samim vrtnarjenjem, se prepletajo s socialnimi pridobitvami in pomenom vključenosti, pripadnostjo novi skupini podobno mislečih ljudi in učenjem v skupnosti. Na vrtu se širi socialna mreža udeležencev.

Idejni vodje projekta so želeli s svojim delovanjem odgovoriti na problem, ki so ga opazili. Pri Urbanem eko vrtu je bil ta skoncentriran na vrnitev zmožnosti ljudem po organiziranju in opolnomočenju za delovanje na političnem odru. Onkraj gradbišča pa je bil zastavljen kot kritika mestnih prostorov, katerih namembnost je skoncentrirana le še na profit, dimenzijo človeških potreb pa se zanemarja. Skupno obema je, da so želeli z delovanjem dvigniti kolektivno zavest ljudi. Svoje delovanje so zato osredotočili na to razsežnost. S taktikami in spretnostmi so vzpostavili skupino samoorganiziranih vrtnarjev, ki se skupaj dogovarja in ureja skupne površine. S tem so začeli prostor dojemati kot skupno dobro, za katero prevzemajo skupno odgovornost. Z učenjem medsebojnega deljenja se je začela, na delčku prostora, ki združuje ljudi z različnimi izkušnjami in skupnim interesom, dogajati nova socializacija.

Skupnosten vrt predstavlja ljudem interesno aktivnost, ki jih, vzajemno s tem, da jim predstavlja dejavnost, od katere imajo različne pozitivne učinke, združuje v skupino, kjer se dogaja dialog.

Vzpostavljanje alternativ obstoječemu sistemu v družbi terja miselno refleksijo potreb, ki se pojavljajo v družbi. Znanje uokviri refleksijo in poda ideje možnih rešitev. Gre za razmišljanje, ki je onkraj znanega. Obstoječe znane prakse tvorijo bazo že udejanjenih idej, ki jih lahko z upoštevanjem specifičnosti družbenega okolja prenesemo na območje, kjer želimo delati spremembe. Začetek projekta je bil tako pri Urbanem eko vrtu kakor pri Onkraj gradbišča vezan na ugotavljanje potreb. Alternativo namreč vzpostavljamo ravno zaradi teh. Pomembno si je upati razmišljati preko znanih obrazcev in biti predan ideji, za katero stremiš. Sama realizacija pa je skoraj vedno vezana tudi na podporo oblasti, ki jo je potrebno prepričati v sodelovanje. Idejni vodja Onkraj gradbišča meni, da mora biti oblikovana skupina, ki se podpira in načenja spremembe skupaj. Primeri dobrih praks pa so lahko v pomoč pri pridobivanju sodelovanja oblasti. Vzpostavljanje alternative zahteva torej skrbno taktiko pristopanja k problemu.

Skupnostna vrtova sta bila vzpostavljena z družbenimi nameni, ki segajo na makro raven. S koncepti, na podlagi katerih sta bila udejanjena, vzpostavljata takšen projekt, ki potencialno spreminja tudi na širših družbenih področjih. Z vrtičkarji sta namreč oblikovala samoorganizirano skupnostno jedro, ki vzpostavlja prostor dialoga, pri katerem se srečujejo v spoznavanju sveta, v katerem živijo, z namenom, da ga spreminjajo (Freire 1972 v Flaker 1997: 240). Skupnosten vrt predstavlja primer dobre prakse, saj je delujoči projekt, ki zadovoljuje resnične potrebe ljudi. S širjenjem te prakse, ki se že udejanja, se začenjajo spletati novi odnosi med ljudmi, ki načenjajo tihe spremembe v družbenem tkivu.

Z raziskavo, ki sem jo naredila na vzorcu 9 vrtičkarjev in idejnih vodij obeh projektov, sem prišla do rezultatov, ki dokazujejo prodornost prakse skupnostnega vrtnarjenja. Rezultati so produkt odnosa, ki sva ga z intervjuvancem vzpostavila, zato so v tem smislu subjektivni. Odnos vzpostavlja dialog, ki pa ima vedno svoje unikatne izide. Drugače postavljena vprašanja bi morda izzvala drugačen izid. Vsak si ustvarja svojo interpretacijo sveta, zato so ugotovitve in sklepi, ki sem jih dobila iz raziskave, moj unikatni izdelek, ki bi ga nekdo drug

drugače izdelal. Ker pa sem pri raziskovanju uporabljala znanstveno metodologijo kvalitativne analize podatkov, menim, da so podatki zanesljivi.

Vzorec intervjuvancev je bil izbran priročno. Intervjuirala sem namreč vrtničkarje, ki so bili pripravljeni sodelovati v raziskavi. Pri tem se je morda javila le neka določena skupina ljudi, ki morda tudi drugače dojema skupnostno vrtnarjenje. Raziskovalni vzorec je poleg tega vseboval 5 vrtničkarjev skupnostnega vrta Onkraj gradbišča in le 4 vrtničkarje Urbanega eko vrta. Zaradi nesorazmerja so lahko podatki pri primerjavi projektov drugačni, kakor bi bili pri enakem razmerju članov. Vrtničkarje Onkraj gradbišča sem intervjuirala v različnih zaprtih prostorih, v času, ko je bilo vreme še neprimerno za vrtnarjenje. Podatki bi bili morda drugačni, če bi intervjuje izvedla na vrtu, ko bi že aktivno delovali. Enega vrtničkarja Urbanega eko vrta sem prav tako intervjuvala izven skupnostnega vrta. Intervju z njim je potekal v podobnih razmerah kakor pri prej omenjenih. Ostale 3 vrtničkarje Urbanega eko vrt pa sem intervjuvala na vrtu, kar pomeni, da so bili pogoji intervjuvanja drugačni kot pri prejšnjih. En intervjuvanec skupnostnega Urbanega eko vrta se še ni aktivno vključil v vrtnarjenje, čeprav je že eno leto včlanjen, kar pomeni, da na nekatera vprašanja ni znal odgovoriti.

V postopku obdelave podatkov sem ugotovila, da odgovori na vprašanja o dojetanju vrtničkarjev, niso relevantni za moj problem, zato sem jih izključila. Prav tako sem pri poizvedovanju idejnih vodij ugotovila, da vprašanje o zagotovitvi trajnosti projekta ni relevantno za problem, na katerega se osredotočam, zato sem to vprašanje prav tako izključila.

Izpostaviti moram, da sem intervjuje izvedla, v obeh primerih, v obdobju, ko so vrtovi ravno prehajali v popolno samoorganizacijo vrtničkarjev. Zato so bili tudi sami vrtničkarji pri odgovarjanju zmedeni, kar je pa seveda lahko tudi pomenljivo dejstvo. Njihov osnoven cilj je po besedah vodij učenje načina organiziranja in delovanja, ki jim je tuj. Oba projekta sta šele v zagonu, zato so rezultati omejeni na dozrajšnja izkušnja.

Projekta se med seboj razlikujeta. Razlike se nanašajo na več področij. Pri enem gre za trajnostno naravnost, pri drugem pa za začasno, namena zagona projekta se namreč razlikujeta. Zaradi tega sta idejni vodje zbrala zemljišči po različnih principih. Pri Urbanem

eko vrtu je bila pomembna velikost in lokacija, pri Onkraj gradbišča pa so se osredotočili na en določen prostor. Razlogi, zaradi katerih so se vrtničkarji vključili v projekt, ter pomen, ki ga skupnostnem vrtu pripisujejo, so zato različni. Temu je botrovala tudi različna velikost vrtov. Poleg tega gre za razliko v financiranju, pri Urbanem eko vrtu so imeli zagotovljen proračun, v okviru katerega so speljali projekt, Onkraj gradbišča pa je začel in deloval z minimalnimi sredstvi, namenjenimi le omejeni nabavi materiala. Idejna vodja ljubljanskega projekta je izpostavila, da je šlo pri njih za zastojno delo. Način vzpostavitve se je zato precej razlikoval med projektoma. Pomenu časa in predanosti ideji sta bil morda ravno zato omenjeni le pri slednji.

Pri vprašanjih bi se lahko bolj osredotočila na nove pridobitve in pomen, ki ga skupnostni vrt predstavlja vrtničkarjem. Za vzpostavitev boljše vzročne povezave bi morala nasloviti nanje tudi podvprašanja o pomenu, ki jim ga skupnost predstavlja, kar sem sklepala na podlagi njihovega razumevanja ideje skupnosti s skupnim interesom. Prav tako bi lahko vprašala o njihovi izkušnji samoorganiziranja, s tem bi dobila boljšo vzročno povezavo s potenciali, ki se dogajajo na mikro nivoju posameznikov.

6. SKLEPI

Skupnostno vrtnarjenje združuje s prvinskostjo zadovoljevanja potrebe po menjavi. Posebnost tega skupnostnega projekta se nahaja ravno v vrtnarjenju, saj gre za aktivnost, ki vzpostavlja kolektivno dejavnost in hkrati lastno pridelavo, nasproti t.i. funkcionalnemu diferenciranju. Na vrtu se vzpostavljajo stiki, s katerimi vrtničkarji medsebojno sodelujejo in izmenjujejo semena. Delovanje je usmerjeno k zadovoljevanju lastne potrebe po hrani.

Skupnostno vrtnarjenje je za socialno delo pomemben koncept, zaradi skupnosti, ki jo ustvarja. V skupnosti je namreč izvor bistva družbenosti realizacija celovitejšega in skupnega interesa, ki ga lahko imenujemo skupno dobro. V nasprotju z družbo, ki je povezana z doseganjem množice parcialnih individualnih interesov, poskuša projekt, v tem smislu ponovno, poučiti ljudi o pomembnosti skupnega interesa. Povezujoč člen te skupnosti je zemlja - prostorska bližina. S skupnostnim prostorom predstavlja kraj srečevanja in širjenja socialne mreže. Na vrtu se dogajajo pomenki, druženje in nova prijateljstva. Je prostor nove vključenosti in pripadnosti skupini ljudi s skupnim interesom. S samim fizičnim obstojem vzpostavlja skupnost. Deljenje skupnega prostora terja od ljudi novo učenje, ki presega individualnost. Deljenje skupnega prostora zahteva skupen dogovor, s čimer pa se razvija skupno dobro.

Vrt je skupnosten prostor, kamor zahajajo ljudje bodisi obdelovati svoj vrt, najti družbo, se družiti, sprostiti ipd. Je zgolj ena od skupnosti, ki zadovoljuje le specifične potrebe. Pomen skupnostnega vrtnarjenja pa, glede na pridobitve in pomene, sega na dimenzije fizične, psihične in duhovne človeške potrebe. Vključenim ljudem predstavlja različne pridobitve in pomene. Takšen razpon pomeni, da lahko predstavlja posamezniku v določenem trenutku tisto zadovoljstvo, ki ga takrat potrebuje. Ne trdim, da zadovoljuje potrebe človeka v celoti, to bi bilo utopično, lahko pa sklepam na širše zmožnosti, ki jih tovrstno združevanje vsebuje. Širše od nekaterih drugih vmesnih skupin.

Vključenost nudi posamezniku integracijo, s čimer ga sili v splošen tok družbenega življenja. Skupnostni vrtovi nudijo z vključenostjo skupnosten prostor, namenjen dvigovanju kolektivne zavesti. Kolektivna zavest je namreč vzajemno znanje, nanaša se na notranje znanje, znano

vsem, ali na zavest, skupno množici oseb. S kolektivno zavestjo dojema posameznik sebe kot del neke skupine. S tem se začne zavedati tudi svojega dela, ki ga lahko doprinese v to skupino. Pomembnost tega se nahaja v depolitizaciji ljudi, odstranjevanju njihovega vpliva in kontrole nad politiko. S tem pridobiva oblast večjo moč odločanja in se oddaljuje od demokratične oblike vladanja. Z oddaljevanjem se oblast odtuja od individualnih in družbenih pričakovanj. Ravno zato se rojevajo alternative. Njihov osnoven smoter se nahaja v zadovoljevanju resničnih potreb, ki jih vladajoči v novi izoliranosti ne zaznavajo.

Znanje, ki ga socialne delavke oz. delavci pridobivajo v stiku z ljudmi, je zato pomembna platforma, na kateri se lahko gradijo tovrstne prakse. Socialne delavke oz. delavci, kot zagovorniki sprememb, smo dolžni vzpostavljati takšne prakse. S takšno zagovorniško vlogo zastopamo interese ljudi in vzpostavljamo družbeno emancipacijo.

Raziskovanje, ki je bilo osredotočeno na primera skupnostnega vrta Onkraj gradbišča in Urbanega eko vrta, je pri rezultatih omejeno na pomene in pridobitve, ki so se razvile v štirih oz. treh letih od zagona ideje. Poleg tega je bila raziskava študija majhnega števila primerov. Teorija, ki izhaja iz nje, je zato kontekstualno vezana. Potenciali, ki izhajajo iz takšne prakse, so omejeni na zagonsko obdobje prakse. Nameni, o katerih so govorili idejni vodje, so trenutno šele v zagonu. Kratkoročnost projekta Onkraj gradbišča bo lahko pomenila za vrtničkarje korak nazaj in izgubo skupnosti, zato je trajnost takšnih projektov zelo pomembna. Kljub temu, da problema nisem osredotočila na to dimenzijo, poudarjam pomen tega in hkrati opozarjam na pomanjkljivost svoje raziskave. Ne glede na trajnost, se pomembnost prakse nahaja v realizaciji družbenega organiziranja od spodaj. Prikazuje možnost, s čimer dokazuje vpliv, ki ga ima lahko posameznik na družbeni tok življenja. Spreminjanje se torej nanaša na miselnost ljudi. Sam skupnosten vrt pa udejanja samoorganizirano skupnost, v kateri se vzpostavljajo in gojijo novi odnosi, novi vzorci preživljanja prostega časa in sprejemanje skupnega. Realizacija ostalih potencialov pa se bo izkazala s časom in zelenim širjenjem tovrstnih praks.

7. PREDLOGI

Raziskava, ki z odnosno zvezo med projektom in dojemanjem članov predstavlja tudi evalvacijsko raziskavo, me je navedla na predložitev praktičnih nasvetov za izboljšanje delovanja projektov. Prvi se nanaša na vodstvo Urbanega eko vrta, kateremu predlagam pogostejše skupne sestanke, na katerih bi se lahko sproti dogovarjali o zadevah glede urejanja vrta. S tem bi vrtničkarje vključili k skupnemu dogovoru in skupaj prišli do najboljših rešitev za vse. Namen, s katerim je projekt nastal, je namreč ravno v tem, da se vsi udeleženi počutijo, da so enakovreden del skupine, s čimer pridobivajo moč in se učijo skupnega dogovarjanja. Drugi predlog naslavljam na vodstvo Onkraj gradbišča, pri katerem sem ugotovila, da obstajajo pri skupnem dogovarjanju zadržki. Vodstvu zato predlagam izpeljavo delavnic na temo organiziranja in združevanja. Pri tem predlagam tudi vzpostavitev tesnejšega stika s skupnostnim vrtom v Mariboru, pri katerem so delavnice na to temo že imeli. Ljubljanskemu skupnostnemu vrtu predlagam več organiziranega druženja, pri katerem bi se krepila skupnostna povezanost. Vezi med vrtničkarji tega vrta so namreč, po mojih ugotovitvah, bolj šibke in jih je potrebno krepiti, tako se bo potencialen socialni kapital zvišal, kar bo prineslo korist vseh skupnosti.

Predlagam umestitev prakse skupnostnega vrtnarjenja k metodam socialnega dela, usmerjenim k udejanjanju socialne pravičnosti. Socialno delo bi imelo s pomočjo omenjene prakse še en način boja za družbeno emancipacijo. V okviru izobraževanja se namreč vse preveč učimo le o metodah lajšanja socialnih stisk ljudi. Zato predlagam posredovanje ugotovitev študentom socialnega dela, ki bi lahko na tem področju ustanovili aktivistično skupino. Nosilec predmeta »Skupnostno socialno delo« predlagam uporabo ideje pri izpeljavi akcijskega projekta, ki ga morajo študentje v okviru omenjenega predmeta opraviti. Pod mentorstvom bi lahko študentje ustanovili skupino, ki bi vzpostavila skupnostni vrt.

Raziskava lahko pomaga pri oblikovanju vprašanj in smernic za dejavnike, na katere se je potrebno osredotočiti pri nadaljnjem raziskovanju. Predlagam nadaljnjo raziskavo, ki bi bila usmerjena v raziskovanje vpliva, ki ga ima skupnostno vrtnarjenje na vrtničkarje. Poleg tega predlagam osredotočenje na tuje primere enakih ali podobnih projektov, ki bi lahko podali smernice za nadaljnji razvoj prakse v Sloveniji.

8. LITERATURA

8.1. KNJIŽNI VIRI

- Bahovec, I. (2005), Skupnosti : Teorije, oblike, pomeni. Ljubljana : Sophia.
- Bajzek, J. (1997), Od skupine k skupnosti. Ljubljana : Inštitut Antona Trstenjaka za psihologijo, logoterapijo in antropohigieno.
- Čačinovič Vogrinčič, G. et. al (2008a), Zapisovati socialno delo. Ljubljana : Fakulteta za socialno delo.
- Čačinovič Vogrinčin, G. et al (2008b), Vzpostavljanje delovnega odnosa in osebnega stika. Ljubljana : Fakulteta za socialno delo.
- Deschamps, J., Devos, T. (1998), Regarding the relationship between social identity and personal identity. V: Stephen Worchel et al. (ur.), Social identity : International perspectives. London ; Thousand Oaks ; New Delhi : Sage (1-12).
- Dominelli, L. (2010). Social work in a globalizing world. Cambridge ; Malden : Polity Press.
- Dominelli, L. (2012). Green social work : From environmental crises to environmental justice. Cambridge : Malden : Polity Press.
- Dragoš, S. (2002), Socialni kapital : Dragocena, nejasna in nevidna dobrina. Socialno delo, 41, 2: 71-89.
- Dragoš, S. (2007), Skupnostno socialno delo. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo (skripta).
- Ferguson, I. (2006), Drugačen svet je mogoč : Radikalno socialno delo v 21. Stoletju. Socialno delo, 45, 3-5, str. 183-187.
- Figueira-McDonough, J. (2001), Community analysis and praxis : Toward a grounded civil society. Philadelphia : Brunner-Routledge.
- Filipovič Hrast, M. (2007), Družbena kohezija in soseska v pozni moderni. Ljubljana : Fakulteta za družbene vede.
- Flaker, V. (1997), Paolo Freire. Socialno delo, 36, 3: 239-241.
- Flaker, V. (1988), Problematizacija, ozaveščanje, dialog-pedagogika Paola Freira. V: Randall, R., Southgate, J. Skupinska dinamika v skupnosti. Ljubljana: ZKOS in VŠSD (56-60).
- Flaker, Vito (2006), Social work as a science of doing. V Flaker, V. (ur.), Schmid, Tom (ur.). Von der Idee zur Forschungsarbeit : Forschen in Sozialarbeit un Sozialwissenschaft. (Böhlau Studienbücher BSB). Wien: Böhlau Verlag.

- Fromm, E. (2006), *Umetnost ljubezni in življenja*. Ljubljana : Mladinska knjiga.
- Germain, B. Carel (1979), *Ecology and social work*. V: Germain, B. Carel (ur.), *Social work practice: People and environment , An ecological perspective*. ZDA: Columbia University Press (1-22).
- Giddens, A. (1993), *Sociology*. Cambridge : Polity.
- Gilchrist, A. (2004), *The well-connected community : A networking approach to community development*. Bristol : Policy Press.
- Gregorčič, M. (2005), *Alerta roja! : teorije in prakse onkraj neoliberalizma*. Ljubljana : Študentska založba.
- Jambrek, P. (1997), *Uvod v sociologijo*. Ljubljana : DZS (učbenik, prva izdaja, drugi natis).
- Jeriček Klanšček, H. (2004). *Skupnost, izziv osamljenosti : (Ne)trivialni socialni sistemi : raziskovanje in delovanje v skupnosti*. Ljubljana : Jutro.
- Jeriček, H., Kordeš, U. (2003), *Smernice za delovanje v skupnosti in s skupnostjo*. *Socialna pedagogika*, 7, 2 205-226.
- Kerševan, M. (2009). *Predgovor k slovenski izdaji . V : Tönnies, F., Skupnost in družba : Temeljni pojmi čiste sociologije*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede (15-19).
- Leskošek, V. (1996). *Koncepti socialnega dela med teorijo in prakso*. (magistrska naloga) Ljubljana : Filozofska fakulteta.
- Macionis, J. J., Plummer, K. (2005), *Sociology : A global introduction*. Harlow [etc.] : Pearson/Prentice Hall.
- Mesec, B. (1997), *Metodologija raziskovanja v socialnem delu II*. Ljubljana : Visoka šola za socialno delo (študijsko gradivo).
- Milošević Arnold, V., Poštrak, M. (2003), *Uvod v socialno delo*. Ljubljana : Študentska založba. Scripta (učbenik).
- Närhi, K. (2004), *The eco-social approach in social work and the challenges to the expertise of social work*. Jyväskylä: University of Jyväskylä.
- Novak, M. (2001), *Socialna kohezija v primežu prenovljenega pojmovanja*. V: *Družboslovne razprave*, XVII (2001), 36: 23-37.
- Payne, M. (1997), *Modern social work theory*. Houndmills [etc.] : Macmillan press.
- Slovar slovenskega knjižnega jezika: Priročni ponatis v petnajstih knjigah*. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 2008.

- Sorokin, P. (2009), Predgovor (Prispevki k ameriškim izdajam). V: Tönnies, F., Skupnost in družba: Temeljni pojmi čiste sociologije. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede (275, 276).
- Thompson, N. (2005). Understanding Social Work: Preparing for practice. Basingstoke ; New York : Palgrave Macmillan (druga izdaja).
- Ule, M. (2009), Socialna psihologija : Analitični pristop k življenju v družbi . Ljubljana : Fakulteta za družbene vede, Založba FDV.
- Weil, M. (1996), Model development in community practice: An historical perspective. V: Weil, M. (ur.), Community practice: Conceptual models. Binghamton: The Haworth Press (5-68).

8.2. SPLETNI VIRI

- Članek na multimedijem portalu Radiotelevizije Slovenije.*
[Http://www.rtv slo.si/kultura/evropska-prestolnica-kulture/zazivel-prvi-skupnostni-ekoloski-urbani-vrt/285953](http://www.rtv slo.si/kultura/evropska-prestolnica-kulture/zazivel-prvi-skupnostni-ekoloski-urbani-vrt/285953) (25. 03. 2013).
- Fanzina Onkraj št. 1.* [Http://onkrajgradbisca.files.wordpress.com/2012/01/zine_onkraj_1.pdf](http://onkrajgradbisca.files.wordpress.com/2012/01/zine_onkraj_1.pdf) (25. 03. 2013).
- Fanzina Onkraj št. 2.* [Http://onkrajgradbisca.files.wordpress.com/2013/03/onkraj-st-2.pdf](http://onkrajgradbisca.files.wordpress.com/2013/03/onkraj-st-2.pdf) (25. 03. 2013).
- Fernandez, M., Burch, W (2003), Cultivating Community, Food and Empowerment: Urban Gardens in New York City.* [Http://www.scribd.com/doc/44473856/Cultivating-Community-Food-and-Empowerment-Urban-Gardens](http://www.scribd.com/doc/44473856/Cultivating-Community-Food-and-Empowerment-Urban-Gardens) (25. 03. 2013).
- Holmer, J. R., Drescher, W. A. (2005), Allotment Gardens of Cagayan de Oro: Their Contribution to Food Security and Urban Environmental Management. V: Christine, K. (ur.). Urban and Peri-Urban Developments – Structures, Processes and Solutions.* [Http://www2.gtz.de/Dokumente/oe44/ecosan/nl/en-allotment-gardens-cagayan-de-oro-2005.pdf](http://www2.gtz.de/Dokumente/oe44/ecosan/nl/en-allotment-gardens-cagayan-de-oro-2005.pdf) (25. 03. 2013).
- Novice Urbanega eko vrta.* [Http://ekovrt.si/blog/obvestilo-nove-lokacije-za-vrtove-in-sestaneke-v-zvezi-s-tem/#more-1431](http://ekovrt.si/blog/obvestilo-nove-lokacije-za-vrtove-in-sestaneke-v-zvezi-s-tem/#more-1431) (25. 03. 2013).
- Pregled ureditve urbanih vrtov po svetu.* [Http://brazde.org/wp-content/uploads/2012/04/Pregled-ureditve-urbanih-vrtov-po-svetu.pdf](http://brazde.org/wp-content/uploads/2012/04/Pregled-ureditve-urbanih-vrtov-po-svetu.pdf) (25. 03. 2013).

Skupnostni Urbani eko vrt. [Http://ekovrt.si/predstavitev/o-nas/](http://ekovrt.si/predstavitev/o-nas/) (25. 03. 2013).

Skupnostno vrtnarjenje po svetu. [Http://eineandereweltistpflanzbar.urbanacker.net/35-1-gemeinschaftsgaerten.html#What%20are%20Community%20Gardens](http://eineandereweltistpflanzbar.urbanacker.net/35-1-gemeinschaftsgaerten.html#What%20are%20Community%20Gardens) (25. 03. 2013).

Slovar ključnih besed spletne strani Univerze v Čikagu.
[Http://csmt.uchicago.edu/glossary2004/collectiveconsciousness.htm](http://csmt.uchicago.edu/glossary2004/collectiveconsciousness.htm) (29. 05. 2013).

Teig, E., et al. (2009), Collective efficacy in Denver, Colorado: Strengthening neighborhoods and health through community gardens. Health & Place, 15, 4: 1115-1122.
[Http://nccommunitygarden.ncsu.edu/researchTeiget_al_neighbor_hoods-health%20Gardens.pdf](http://nccommunitygarden.ncsu.edu/researchTeiget_al_neighbor_hoods_health%20Gardens.pdf) (25. 03. 2013).

Urbane brazde – skupnostni urbani vrt. [Http://brazde.org/category/urbano-vrtnarstvo/](http://brazde.org/category/urbano-vrtnarstvo/) (25. 03. 2013).

8.3. DRUGI VIRI

Informativni material programskega sklopa Urbanih brazd (katalog).

Informativni material skupnostnega urbanega eko vrta (zgibanka).

Osebni pogovor z Zonta, M. (24. 10. 2012).

Osebni pogovor z Wölle, I. (8. 4. 2013).

9. POVZETEK

Skupnost vsebuje zelo širok razpon pomenov. Teoretični uvod je usmerjen v pregled pojma iz različnih perspektiv. Najprej je podana klasična sociološka definicija pojma, ki je problematizirana s spreminjanjem skupnosti v sodobnem času. Pomen skupnosti je teoretično raziskan s posameznikove in družbene perspektive, in sicer z različnimi pojmi, ki so pogosto enačeni s povezovanjem v skupnost. Pomen, ki ga skupnost predstavlja na mikro ravni, je navezana na družbeno povezanost, ki govori o prehajanju pojma na makro nivo družbenega vpliva. Na koncu teoretičnega uvoda pregledam pomen, ki ga ima skupnost za socialno delo. S teorijami, na podlagi katerih je socialno delo osnovalo skupnostni pristop, poskušam najti mesto projektom, zastavljenim kot alternativa obstoječemu. Z eko-družbenim socialnim delom umestim projekt, kakršen je skupnostno vrtnarjenje, v stroko socialnega dela. Skupnostni pristop vseskozi pregledujem z vidika potencialov družbenega spreminjanja. Družbena gibanja, ki so usmerjena ravno v slednje, navežem na metodo, s katero lahko socialno delo načinja potrebne družbene spremembe. Skupnostno vrtnarjenje, ki sem ga predhodno obdelala v splošnem smislu ustvarjanja skupnosti in prakse, ki zavzema alternativni pristop, na koncu še definiram.

S kvalitativno analizo sem raziskala potencialne skupnostnega vrtnarjenja. Zanimalo me je predvsem skupnostno organiziranje, ki vzpostavlja povezanost in sodelovanje, s čimer spreminja strukturo na mezo ravni. Hkrati pa sem želela raziskati, ali skupnostno vrtnarjenje posega na raven splošnega družbenega spreminjanja, kakor sem predpostavila v teoriji.

Raziskovala sem dve enoti, ki sem ju identificirala kot začetni praksi skupnostnega vrtnarjenja v Sloveniji. To sta bila skupnostna vrtova Onkraj gradbišča in Urbani eko vrt. Z raziskavo, ki predstavlja uvod v spoznavanje pomena skupnostnega vrtnarjenja, sem se seznanila z nekaterimi osnovnimi značilnostmi omenjene prakse, jih poskušala opredeliti, definirati in poiskati njene sestavine.

Ugotovila sem, da je vzpostavljanje alternativ obstoječemu v družbi povezano z miselno refleksijo potreb, ki se pojavljajo v družbi. Začetek projekta je bil tako pri Urbanem eko vrtu kakor pri Onkraj gradbišča vezan na ugotavljanje potreb. Alternativo namreč vzpostavljamo ravno zaradi teh. Praksa odgovarja s svojo konceptualno zasnovo na dve vrsti teh. Prva se

nanaša na aktivnost vrtnarjenja, ki omogoča prehransko neodvisnost, sicer v omejenem obsegu, druga pa na princip skupnosti, ki pomeni obstoj skupine ljudi na nekem prostoru. V nasprotju z družbo, ki je povezana z doseganjem množice parcialnih individualnih interesov, poskuša skupnostno vrtnarjenje poučiti ljudi o pomembnosti skupnega interesa. Povezujoč člen te skupnosti je zemlja - prostorska bližina. S skupnostnim prostorom predstavlja kraj srečevanja in širjenja socialne mreže. Na vrtu se dogajajo pomenki, druženje in nova prijateljstva. Je prostor nove vključenosti in pripadnosti skupini ljudi s skupnim interesom. S samim fizičnim obstojem vzpostavlja skupnost. Deljenje skupnega prostora zahteva od ljudi novo učenje, ki presega individualnost. Deljenje skupnega prostora pa zahteva skupen dogovor, s čimer se razvija skupno dobro.

Ugotovila sem, da se posebnost tega skupnostnega projekta nahaja v aktivnosti vrtnarjenja, ki vzpostavlja, z združitvijo vrtničarjev, kolektivno dejavnost in hkrati lastno pridelavo, nasproti t.i. funkcionalnemu diferenciranju. S tem nudi vrtničarjem širok razpon zadovoljevanja potreb, širši kakor nekatere druge vmesne skupine.

Z raziskavo sem prišla do ugotovitev, ki so me navedli k predložitvi praktičnih nasvetov za izboljšanje delovanja projektov. S temi bo razvoj potencialov skupnostnih vrtov boljši. Prvi se nanaša na vodstvo Urbanega eko vrta, katerim predlagam pogostejše skupne sestanke, ki bi posredovali k vključitvi vseh vrtničarjev k skupnim odločitvam. Drugi pa na vodstvo Onkraj gradbišča, katerim predlagam izpeljavo delavnico na temo organiziranja in združevanja, saj obstajajo pri vrtničarjih zadržki pri skupnem dogovarjanju. Poleg tega vidim pri skupnostnem vrtnarjenju večji potencial socialnega kapitala, od obstoječega. Zato sem predlagala več organiziranega druženja, ki bo krepilo skupnostno povezanost.

Pomen praks skupnostnega vrtnarjenja sega, z družbenimi nameni, s katerimi je bil zastavljen, tudi na makro raven družbenih ukrepov. S konceptualno zasnovo se je namreč oblikovalo samoorganizirano skupnostno jedro, ki vzpostavlja prostor dialoga, pri katerem se ljudje srečujejo v spoznavanju sveta, v katerem živijo, z namenom, da ga spreminjajo. S širjenjem te prakse bi se začeli snovati novi odnosi med ljudmi, ki bi načenjali tihe spremembe v družbenem tkivu. Zato predlagam umestitev prakse skupnostnega vrtnarjenja k metodam socialnega dela, usmerjenim k udejanjanju socialne pravičnosti. Tako bi socialne delavke in

socialni delavci zavzeli aktivno vlogo pri širitvi prakse, ki krepi moč posameznikov in skupin, s čimer se bori za družbeno emancipacijo.

10. PRILOGE

10.1 VPRAŠALNIKA

Vprašalnik za vrtničkarje

- (1) Kaj vas je prepričalo, da ste se vključili v projekt? Vas je pri tem vodila želja po (novi) aktivnosti, nuja zaradi preživetja ali je bila vodeča ideja projekta – lastna pridelava hrane, na trajnosten in ekološki način v skupnosti? Mogoče kaj drugega?
- (2) Kakšno je vaše mnenje o obstoječem prehranskem sistemu? Se je vaš pogled izoblikoval zaradi kakšnega posebnega dogodka? Se je vaš pogled po vključitvi v skupnost spremenil?
- (3) Dojemate naravo in okolje, ob lastni pridelavi, na drugačen način? Se je v vas zbudila zavest o povezanosti in odgovornosti do narave?
- (4) Kako vi razumete skupnosti, ki nastajajo za uveljavljanje ideje urbanih vrtov?
- (5) Zanima me, kako se z drugimi člani skupnosti dogovorite o urejanju skupnih poti, gredic, sadnih dreves in grmičevja, ter lop? Kako si razdelite plodove sadežev, ki zrastejo na skupnih površinah?
- (6) Imate redne sestanke? O čem se dogovarjate na sestankih? Kako potekajo dogovori?
- (7) Kako se razumete s člani skupnosti? So se med vami spletla nova prijateljstva? Je vrt kraj kamor radi zahajate tudi zaradi srečevanja z drugimi ljudmi?
- (8) Kakšno je vaše mnenje o vodji skupnosti, če ga imate? Vodi skupnost v pravo smer? Kakšen stil vodenja ima in ali je ta stil dogovorjen ali prepuščen posamezniku?
- (9) Kaj ste pridobili z vključitvijo v projekt skupnostnega vrtnarjenja? Kakšno vlogo zavzema skupnost v vašem življenju?

Vprašalnik za idejne vodje

- (1) Kaj je spodbudilo vašo odločitev - iti proti toku in organizirati projekt, ki je onkraj neoliberalizma? S kakšno vizijo ste organizirali projekt?
- (2) Kako ste za idejo »zagreli« druge ljudi? Katere spretnosti so vam pri tem pomagale?
- (3) Kako je potekala organizacija projekta?
- (4) Na kakšne ovire ste naleteli pri uveljavljanju ideje?
- (5) Ste dosegli želene rezultate?

- (6) Če projekt že poteka, kako boste zagotovili njegovo trajnost?
- (7) Kaj je pri projektu bolj pomembno, vrtnarjenje ali ustvarjanje skupnosti ljudi?
- (8) Ima projekt tudi kakšne politične cilje, npr. osamosvojitve skupnosti od neoliberalnih ekonomskih in družbenih razmer? Se vam to sploh zdi relevantno vprašanje ali pa projekt skupnostnih vrtov sploh nima tega namena?

10.2. TRANSKRIPTI INTERVJUJEV

Vrtičkarji:

Član 1 (Onkraj gradbišča)

(1) Lastna pridelava vsekakor ne. Glede na to da so to vrtički, ki imajo dva kvadratna metra je to za lastno pridelavo veliko, veliko premalo. Jaz sem se vključil v ta projekt Onkraj gradbišča predvsem iz tega, ker sem imel občutek, da je to del mojega poslanstva. Del mojega poslanstva v smislu, da prideš do informacije kako naj bi se človek na enem majhnem koščku zemljice imel »fajn«. Ne da riže, pa da koplje, pa da recimo motika - pač da uničuje tla. Ampak, da v bistvu pride tja, se poveže s tlemi, se poveže z naravo. Vsakič znova ko, obdeluješ nek naraven prostor, se v bistvu povežeš s kozmosom. Zato dostikrat ljudje ko tako začnejo »rovat«, imajo občutek sreče in da se sprostijo. Čeprav naše babice se niso sproščale na njivi ne ampak so bolj križ trpele. Del mojega poslanstva pa je to, ker ko sem končal na fakulteti za agronomijo in hortikulturo, da najdeš nek enostaven način da si v povezavi s kozmosom, da si v povezavi s samim sabo in najdeš ta kontakt s kozmosom in s samim sabo. Človek z rastlino, to je v bistvu tako kot moški oplemeniti žensko, ko ti posadiš rastlino pričakuješ da bo nekaj zrastle in zraste s tvojimi rokami si rečeš »waw«. In to je v bistvu tudi princip v teh vrtičkih. Vsak ima veselje ko poseje in posadi in ko nekaj zraste si reče »waw« življenje, novo življenje zraste. In sploh to urbano, bom reku obdelovanje ali pa v bistvu recimo temu kultura. Kultura je dobesedno rast in razvoj človeka. S kulturo raste poleg rastline, ob živali se tudi lahko človek kultivira, začne se zavedati samega sebe. In to je bil moj namen, da v teh vrtičkih, ne da se ljudje ukvarjajo z obdelavo samo ali pa da nekaj počnejo z vrtičkom, ampak da začnejo razmišljati o samem sebi, kako ta stvar funkcionira. Ker če sam »vrtičkaš« in dve uri tam koplješ in že razmišljaš kako boš tam šel domov in nekaj drugega počel, to ni to. Ampak ko prideš do enega koščka zemlje, prostor, kultiviran prostor, se pa bolj povežeš sam s sabo in z naravo. Imaš paradižnike, ki so samo zate, imaš solato.

Čeprav se po navadi, bolj kot ne, križam ko to vidim, ker paradižnik pa solata je pri nas tako kot, ne vem, zrak. Nikol v Sloveniji se nismo toliko ukvarjali s solato in paradižnik kakor se zdaj ukvarjamo. Torej vrtniček ni solata in paradižnik, je človek ne. In zato je recimo Onkraj gradbišča tako zanimiv, ker smo različni profili in vsak lahko prispeva z neko svojo zgodbo v ta odnos. Vsak od nas ima neko življenjsko zgodbo. In tu je neki »miks« teh življenjskih zgodb. Povezuje nas sicer 2 m², ki ga vsak prideluje, po drugi strani so pa to izkušnje, veselje, otroci norijo naokoli, tako, en drugačen stik se zgodi. Ker ti če imaš 2000 kvadratov, pa sam obdeluješ tam zraven ni nobenega, si sam. Tukaj so pa ljudje. Onkraj gradbišča so pa ljudje, ne gre za zelenjavo, gre za ljudi.

(2) V ta projekt sem jaz vstopil že z 500 m² nekega obdelovalnega zemljišča. Jaz imam v Črnučah, tam kjer je bilo nekoč veliko vrtničkov in je gospod Janković napravil malo čistko, obstajajo ti vrtovi še vedno. Tam sem napravil na 400 kvadratih te visoke grede. Kot agronom sem pa ugotovil, predvsem da nekje že 5000 let nazaj, so Kitajci delali, pa že druga ljudstva starodavna, od teras do višjih gred, ki niso bile tako visoke kot so sedaj pri nas. Šlo je pa predvsem zaradi tega, da smo vedno vsi ugotavljali, da je domač paradižnik ali pa recimo zelenjava - brokoli, je recimo dosti bolj okusen, manj ima vode, kot pa recimo tisto kar je v trgovini. V trgovini pa je zato drugačnega in slabšega okusa, ker so to različne sorte, ki so bolj namenjene prevozu, da zdržijo prevoz, kakor da je dobro za konzumiranje. In na ta način ugotoviš da je »fajn« imeti svoj vrtniček, kjer raste zelenjava zate, ne za nekoga, ki bo prodajal in je odnos do rastline drugačen. Če imaš svojega psa se z njim drugače obnašaš kot z nekom ki ga pelješ na sprehod, vzpostaviš z njim nek odnos. Enako se zgodi z lastno zelenjavo, vzpostaviš odnos z lastno zelenjavo in je krajši čas do konzumacije. Kvaliteta nastane z odnosom. Z rastlino, ki je na tržnici veš da je zrastle, ne veš kako je zrastle, kdaj so jo zalivali, kdaj so jo sejali. Z rastlino, ki si jo doma postavil, si pa ustvaril nek odnos. Hočeš da lepo zraste, da je seme dobro, da so tla v redu, da so pogoji za rast dobri, ker bolj kot raste, bolj si ti zadovoljen z njo. Visoke grede imajo značilnosti da zadržujejo vlago v sebi celo leto, ker imajo v sebi neko organsko snov, pozimi ohranijo temperaturo praviloma ne zaledenijo. Površinski sloj mogoče pol centimetra zaledeni, znotraj ostane normalen. So torej bolj zračne, vlažne in tople in ko pada dež, ker je zastirka gor, se ne zbijejo tla. Manj je zalivanja, manj je del, daljša je rasna doba. Ohrani pa tudi več organizmov v sebi. Ker jaz pravim da so mikroorganizmi in deževniki naši najboljši delavci. Če imaš pa ti navadna tla, moraš okopavat in ko »štihajo« ljudje, jaz rečem: »postavijo hišo na glavo«.

(3) Torej ne dojemamo več narave, dojemamo sami sebe, naravo manj. Kot bi rekla moja žena: »Razlika med naravo v meni in v naravi med korenčkom je ni, je spet narava«. Tudi človek ima nekje naravo in ko začne sam sebe dojemati, ti je gojenje zelenjave vzporedni tir, ni nič drugače kot da sebe kultiviraš. Kultiviraš naravo: kultiviraš sočasno sebe. Konstantno vsakič znova, ker so spremembe letnih časov obstajajo v tem, hortikulturnem smislu, dva principa ena je termakultura - permanentna se pravi stalno kultiviranje narave in biodinamično, ki upošteva še principe vesolja, ima principe zemeljskega dogajanja, tako da tisti trenutek, ko se zavedaš tega, se zavedaš tudi stalnih sprememb, ki se dogajajo v, kako bi rekel, našem področju kjer smo. Na ta način gledaš tudi drugače na naravo, ki je v tebi in zunaj tebe.

(4) Mi vsi poznamo kultiviranje narave predvsem preko polj, se pravi vedno je bilo kmetijstvo izven naselij oziroma začetno kmetovanje je bila utrjena graščina in izven te so imeli polja. Ko se je to naseljevanje toliko razbohotilo, je imelo glaven problem predvsem mestno prebivalstvo: kako priti do hrane. Že Babilon je imel viseče vrtove, to niso bili viseči vrtovi ampak so bili dobresedno terasasti vrtovi. So bile stavbe in so imeli zemljo na terasah kjer so gojili agrume drevesa, vse kar je rasto tam. V mestih se je pa hvala bogu začelo to dogajati, da čim stopiš na balkon, si že v naravi, si že izven bivalnega prostora, tam kjer spiš. Tako da ravno to je ta »štos«: Onkraj gradbišča je nastal na terenu, ki je bilo praktično uničeno in ki ga je človek s svojo prisotnostjo kultiviral. Čim mora biti manjše število ljudi na nekem koncu, na nekem manjšem koncu, pride do socializacije. Seveda prihaja do trenj, usklajujemo mnenja, on bi to, drugi bi drugo stvar ampak ravno to je to, da nek problem, ki je nastal, neka situacija, nas sili k združevanju drugačnih mnenj. To je ta Onkraj gradbišča, kjer gre bolj za ljudi kot za zelenjavo.

(5) Trenutno še ni skupnih sadov. Onkraj gradbišča ima eno malo zanko – letna pogodba se podaljšuje za eno leto. Ti ne moreš iti neko trajnostno zgodbo kjer je ni: kakor imajo Urbane brazde, ker imajo daljšo pogodbo. Tukaj sta sicer dva skupna vrtova en je z zelišči ... tri skupne gredice so bile. Zdaj se je to malo zmanjšalo, ker je tolikšna želja ljudi da bi imeli svojo ... da se je zdaj to malo »porazgubljalo«. Tako da naslednje leto, če bodo podaljšali pogodbo, bom celo jaz odstopil svojo gredico nekemu drugemu. Če se vrnem na vprašanje: eno so delovne akcije, drugo so četrtki ki so bili odprti, ko lahko vsak pride, sicer pa je na mesec enkrat ali pa na dva meseca se dobimo, da se dogovorimo kaj je treba narediti. Tako

kot smo čebele lani uredili, letos sem dal jaz predlog za vertikalna drevesa, en predlog je tudi da se ne seka obstoječa drevesa. Predloge lahko torej sami damo.

(6) Urška in Polonca sta v bistvu ustanoviteljice, zdaj s tem da še 5, 6 članov, ki smo bolj aktivni. Se pravi med nami petimi, šestimi poteka nek dogovor prek interneta v smislu spletne povezave, da se malo porazdelijo odgovornosti, kaj bo kdo počel in na ta način je lažje delovati z ostalimi člani. So jasno bile, so tudi navzkrižna mnenja, nismo vsi enakega mnenja. Lanskega leta je bila neka zgodba, ko je želela neka članica da me izključijo. Začelo se je pa z njeno osebno zgodbo, ker je ona hotela biti nekako glavna. Trn v peti so bile vse te zastirke, ker to kar se je zgodilo recimo lansko leto, se je zgodilo, da so prišle na eno gredo ose. Moj osnoven moto je preden pridem do grede, je da prvih pet minut nič ne počnem predvsem pa zelo dobro opazujem kaj se dogaja. In, ker so se ti člani zapodili v grede in začel kopat po gredi, ni jih bilo pa tu en mesec ali tri tedne, so se naselile ose v neko gredo. Ker so bile veje pod neko gredo in so se tu naselile ose. Opazujem ravno zato, ker ne veš kaj se na tistem območju ... če te en mesec ni bilo v stanovanju, moraš najprej pogledati kaj se je dogajalo v stanovanju. Zato preden pridem na gredo opazujem kaj se je tam dogajalo. Tudi če boš prišel do enega človeka, se ne boš zaletel v njega, najprej se pozdravi, potem pa se lahko dobiva na kavi. To je ena taka zgodba. Tako da vedno se nekako usklajujejo mnenja.

(7) Seveda imam tudi nova poznanstva. Prvotno zahajam tja zaradi ljudi in ne zaradi zelenjave.

(8) Katera pa je prava smer? Smer določimo vsi, ki smo prisotni. Zato pa se je razširil da so od dveh, ki so prevzele pobudo, se je razširilo na enih 7, 8, ki usklajujemo mnenja in jih potem še dodatno usklajujemo z ostalimi člani. To je usklajevanje. Sam določiš ali boš bolj aktiven ali manj. Princip Urške je ravno to, da ni prisile ampak prideš, urediš, če ti je ja, če ti ni si rečeš: letos ne bom delal in predaš nekomu naprej.

(9) Kaj pa pridobi človek recimo z nekom, ki je na parceli, ne vem: profesor francoščine. Ali pa če je predavatelj na srednji zdravstveni šoli. Gre za kulturo človeka, rast in razvoj človeka. Vsakič, ko narediš kontakt s človekom, ki je razvil kulturo na nekem drugem področju, recimo Irena je oblikovalka, ena druga Irena je mislim da prevajalka, neko drugo stvar počne, in vsak na svojem področju lahko prispeva k odnosom tudi vsem nam. Profesor francoščine bi lahko imel sredi poletja ure osnov francoščine, jaz kot agronom lahko prispevam kaj se da naredit, katera semena so v redu, kdaj se jih lahko goji itd. Vsak ima svoje poslanstvo na planetu.

Članica 2 (Onkraj gradbišča)

(1.) Te ki so organizirali: Kud Obrat, oni so v bistvu dobili prostor. Najprej so spraševali, v bistvu tako so se lotili stvari, da niso prišli s projektom, rekli: »Mi bomo zdaj tukaj to naredili,« ampak so vključili prebivalce. So nekako malo zmerili kaj si ljudje želijo, kaj jim je »fajn«. Podobno kakor Prostorož dela v parku Tabor. In se mi zdi to tako en zares dober pristop, da ne prideš pa rečeš. Ni ta misijonarski pristop: »Mi vam zdaj prinesemo rešitev.« Ampak nekako poskusiš nekaj bolj organskega v povezavi z ljudmi, ki tam živijo, narediti. In oni so se tega lotili na tak način, ko so pogruntali da bi ljudem »pasalo« imeti vrtove, so dali samo v nabiralnike ene takšne listke, pač da kogar zanima, naj pride. In jaz se takrat že živela, eno leto pa še nekaj, na Slomškovi in sem imela majhno punčko in v bistvu v enem letu in še malo nisem še nobenega spoznala. Ja, ker je ta urbana kultura takšna, da se ne vtikamo drug v drugega in mi je v bistvu, moram povedat, malo »pasalo« zagrabititi možnost, da se povežem z različnimi ljudmi iz tega okrožja. Zato v bistvu. Pa pač, nič nimam proti vrtovom. Ampak to je bil po mojem glavni razlog, da sem se počutila osamljeno.

(2.) Tukaj se ne da toliko predelovati da bi rekel, a veš, tukaj imamo vsak eno gredo. Sicer se da presenetljivo veliko na eni gredi vzgojit ampak v resnici pač ne moreš. To je bolj kot hobi. Ni to resna ... Pa je kar »fajn«. Mislim da tako vrtnarjenje kot se gremo tukaj, ker tukaj so že pravila taka da mora biti vse biološko, da nekako že ljudje, ki so se tega udeležili so bili že prej taki. Tisti, ki jih ne zanima, jih tudi ne potegne takšna stvar.

(3.) Jaz mislim da tukaj, če bi hoteli, to je kakor prepričevanje prepričanih, a veš. Mi smo se dobili na kupu, tu avtomatično se odzovejo ljudje, ki jim je to blizu. In v bistvu vse kar mi delamo, je da drug drugemu govorimo kaj mislimo in si ploskamo. Zato ker »itak« mislimo podobno. Tako da mislim da tukaj ni nekih hudih premikov bilo v tej smeri. Ne, ker so že prej bili vsi za biološko, vsi za: dajmo poskusiti nove stvari, vsi za: dajmo »kao« naravno živeti. Tako da jaz nisem zaznala med temi ljudmi nekega, ki bi, ne vem, prišel pa rekel: »Dajmo mi zdaj vse to pošpricat, dajmo monokulturo začeti,« a veš. Tega ni, ne pridejo taki ljudje sploh. Moji starši so iz Tolmina, tako da sem bila malo v stiku s tem. Pa malo je, se mi zdi tako, vsaj kakor vem po raziskavah, je to v bistvu povezano z izobrazbo. Bolj kot so ljudje izobraženi bolj so nagnjeni k tovrstnemu razmišljanju. Tvoji starši so živeli v sistemu kjer si prišel v trgovino: imel si dve vrsti kruha, eno solato pa dve vrsti špagetov in to je bilo to, nisi se spraševal kateri so boljši, kateri so bolj zdravi, če je bilo je bilo »fajn«.

(4.) Mislim da je to del enega širšega gibanja, ki se zdaj spontano začelo pojavljati. In sicer pri katerem se ljudje začnejo obračati od enih višjih avtoritet, pri katerih verjetno skozi leta niso našli odgovorov, ki so jih iskali ali pomoči, ki so jo rabili, in so se začeli malo samoorganizirati. Mislim, da je to iskanje ene skupnosti, kjer se ljudje medsebojno podpirajo. Mislim da tu sploh ne gre za te skupnostne vrtove ampak je tovrstnega povezovanja vedno več na vseh področjih in se oblikujejo takšne skupine, ki so relativno dobro organizirane. Mislim da iščejo eno strukturo, s katero bodo zadovoljni.

(5.) Ni nekkih problemov ampak to je iz tega, ker noben ne živi od teh vrtov. V bistvu so vsi ljudje, ki so tukaj, precej radodarni. In nobenemu, mislim, da ne pomeni preživetja, tako da se ne kregamo kdo bo kakšno bučko vzela. Potem pa je bilo toliko interesentov, da smo počasi vse razdelili. Kar se pa tiče teh skupnih akcij je pa tako, zdaj sicer so se že zamenjali, ampak imaš nekoga, ki je odgovoren za to da koordinira stvari. Potem vidiš ko se zaraste pa napišejo na »mailing« listo: »Lahko bi imeli mi kakšno skupno akcijo,« in se je potem vedno težko dogovoriti in vedno nas pride od tridesetih deset ali pa šest, ker so ljudje res zaposleni in nimajo časa ampak potem se nekako Nikoli še ni bil problemov, da bi se zmenili kaj bomo in kako bomo. Edino okrog čebel smo se malo več pogovarjali. Tam je bil malo problem, tisti, ki imamo otroke, nas je bilo malo strah kaj bo.

(6.) Nekajkrat na leto se dobimo. Ne vem, pač vedno se nekaj pogovarjamo. Te operativne stvari: eni prispevki so na leto, ki jih moramo dati na leto za zemljo pa za vodo, ki so sicer minimalni. Ampak okrog tega se je potrebno dogovoriti, okrog tega ali imamo kakšne nove parcele za kakšne nove ljudi, pa tem ali bomo šli skupaj te Urbane brazde gledat, takšne reči. Bili so tudi poskusi, da bi bili takšni večeri ... jaz sem enkrat organizirala projekcijo risank, animiranih filmov slovenskih avtorjev in Polonca je enkrat pokazala ene svoje stvari, ki jih je delala, je imela animacije. Prinesli smo platno, pa tako, pa super je bilo. Ampak tisto ni nekaj strašno zaživelo, predvsem ker je veliko ene organizacije okrog tega. Če bi hoteli na takšen način »furat« bi morali imeti veliko več ljudi, tam okrog 25. Ker tam med 20 in 30 se mi zdi da imaš veliko več energije in časa za to. Po 30. pa nekako, kot da se veliko bolj preusmeriš v storilno smer. Bolj učinkovit hočeš biti, ne vem. Čeprav ni nujno, lahko da je to starostno, lahko pa da je to kriza in smo čisto obsedeni s tem, da moramo preživeti in se ne moremo »zezati«. Brez tega »poriva« nikamor ne more iti. Mi smo zdaj že čez in samo »guramo«. Delamo po svoje, to kar smo se naučili, to kar znamo, zanimajo nas druge stvari, hočemo se

posvetiti družini pa notranjemu miru pa takšne stvari. To obdobje je pa škoda, da ga ne boste izkoristili, ker potem ne bo nič boljše.

(7.) V bistvu se relativno malokrat srečamo, zaradi tega ali imamo različne ure ... Jaz sem mislila, da se bodo bolj stiki navezal pa se niso tako zelo. Smo prijazni drug do drugega, se pa tudi pustimo pri miru. Je pa verjetno tudi odvisno od človeka do človeka, koliko se je pripravljen navezati. V bistvo mi je všeč, ker je tukaj veliko različnih ljudi. Ko sediš s prijatelji se ti zdi, da ves svet "štima", zato ker vsi isto mislite. Mi pa tukaj isto mislimo kar se tiče narava, kar se drugih stvari tiče ne mislimo vsi isto. In je res tako, da srečaš ljudi, ki obstajajo samo v filmih. Odvisno pa je od tebe ali premoreš toliko humorja, da to sprejmeš na lahko ali ti gre pa na živce. Vidiš stvari, ki jih nisi navajen: vidiš »bejbo«, ki ne da deset evrov za vodo, ker jo raje nosi svojo vodo iz tretjega nadstropja, ker pač ne bo skupne imela. Mislim take stvari, ki jih nismo vajeni. Potem imaš ene, ki hočejo imeti vse brez plevela, ker so tako navajeni; potem imaš ene, ki sadi in pusti celo leto, ker to je narava in to pač raste samo; potem imaš ene, ki gojijo samo rože, ker oni tukaj zelenjave ne bodo jedli, ker je strupeno; potem imaš ene, ki se bojijo os in je cel problem kaj bomo s temi osami, ker ose pač tam so; potem imaš tam ene inšpekcije, ki hodijo in zastrupljajo in potem se drugi razburjajo. Pač tako no, kot ena humoristična serija.

(8.) Na začetku so vodile Polonca in Mojca, ker so se tega spomnile. Zdaj so rekle, da tega ne morejo več in je prevzela ena druga. Jaz mislim, da so zelo pogumni, ker je veliko nekega dela. Ni tako lahko kakor zgleda, po mojem. Treba je kar nekaj stvari rešiti: s temi odvodi in dovodi pa s temi "štalami" pa vse ljudi koordinirat. Tako da mislim da so kar pogumni, da so se tega lotili. Smernice pa mislim da skupaj določamo. Ni nekih problemov, da se strinjamo na primer.

(9.) Jaz v skupnosti, čim manjšo. Zdaj pozimi se na primer, nisem niti spomnila, čisto sem odklopila. Zdaj pa bomo spet začeli. Ne vem, težko bi rekla. V bistvu je tako, da jaz osebno se nočem preveč vpletati, ker imam preveč obveznosti in si ne bi hotela nakopati še ene. Tako, da mi to predstavlja predvsem sprostitev, zavedanje da so ljudje, ki podobno mislijo kot jaz, da se morda da narediti sredi mesta nekaj, kar se je morda še pred nekaj leti zdelo neverjetno. Je pa res da sem pač zdaj, ko sem leto tukaj, da bi si neki večji vrt naredila. Ker prej nisem imela nobenih izkušenj s tem, zdaj sem se pa že toliko naučila, da bi po mojem že lahko imela. Mislim, da so ljudje kar ponosni da so del tega in radi to delijo naprej, ker so nekaj sami naredili.

Član 3 (Onkraj gradbišča)

(1.) V bistvu živiva tukaj zraven z mojo punco. Gledala sva, da se nekaj tukaj dogaja in sva šla že nekajkrat tukaj mimo. Videla sva, da se nekaj dogaja, da eni nekaj delajo. Prvo leto so še čistili, imeli so tudi nek projekt s kozo. Koza naj bi iskala poti in potem naj bi glede na to naredili kakor en park ali kaj jaz vem, to je bila prva ideja. Potem je bilo pa objavljeno, da se začanja to vrtnarstvo in sva prišla na ta prvi sestanek in so potem kar »raztalali« vrtove in sva rekla: "Ni problema, bova tudi midva vzela," in od takrat se že tretja sezona zdaj začanja. Vrtnarstvo naju malo zanima. Moja družina ima na krasu vinograd, tako da malo sem že ... In blizu je tako, da sva rekla, da bi imela en mini vrtiček pa da bova imela svojo zelenjavo. Paradižnik imaš lahko celo sezono svoj. Gledava pa tudi, da kupujeva večinoma sezonsko hrano. Eno leto prej sva začela že na balkonu vrtnarit. Imela sva rukolo in nekaj začimb. Rukolo sva imela že na balkonu za celo sezono. Potem se je tu ponudila možnost. Ni ravno neka prehranska neodvisnost, je pa ko je sezona, se kar da, mislim se pozna, da ne kupuješ zelo veliko več druge zelenjave.

(2.) Gledava, da kupujeva stvari čim bližje Slovenije. V trgovini je zdaj tudi malo bolj poudarjeno to, da je pridelano v Sloveniji tako da mislim: lahko si tudi privoščiva. Če bi gledala na vsak evro, potem najbrž ne bi šlo. Jaz načeloma pogledam kje je narejen, kaj je narejeno, zdaj tudi tisti »bio«, če nima zdaj neke dvojne ali trojne cene. Bolj mi pomeni, da je v Sloveniji narejeno, kakor pa da je »bio«, ker Slovenskim izdelkom bolj zaupam. Že prej sem bil na nekem seminarju evropskih študentov okoljskih ved in takrat sem začel razmišljati o tem trajnostnem in takšnem. Potem je bil to še dodatek, ko se je odprla možnost, sem bil zadovoljen, da je možnost.

(3.) Bil sem tabornik prej, 15 let, tako da odgovornost do narave je bila že prej. S tem da se mi zdi, da so tam tudi takšni, ki so se bolj prvič srečali s čem takim in prej niso razmišljali o čem takem. Potem ko so videli, da so vrtovi in da se dogaja ... mislim, jih zanima, tako no.

(4.) Meni se zdi to zelo dobro. Površine če so opuščene: tu je bilo recimo deset let vse zaraščeno in zanemarjeno. Če je ena sezona zdaj, je ena sezona. Če nekdo misli naslednje leto graditi, se verjetno ne splača več nekaj zdaj vlagat. Dve sezoni pa že. Mi smo pripravljeni, ko bo tisti začel graditi, pač ne bomo ... Bodo pač uporabili prostor za kaj boljšega, v bistvu. Če pa prostor samo sameva in se zarašča je to v bistvu neka luknja, ki je vgrajena in nima v bistvu noben nič od nje pa bi bila lahko tudi za park ali nekaj manj intenzivnega. Sosedov

nisem prej poznal pa tako okoliških, pa tako potem ko se srečaš se spoznaš pa pozdraviš, lahko tudi poklepetáš. Tako da to skupnost, ki je nepovezana, da se malo poveže, definitivno je takšen projekt ... recimo pomaga. Spoznaš nove ljudi in si s tistimi, ki jih že poznaš v kontaktu.

(5.) To je bolj na prostovoljni bazi. Jaz gledam na to da je skupno in načeloma vsak nekaj naredi. Nimam neke želje, da bi vse urejal ampak pač malo za sebe, malo še tiste skupnostne gredice, ki jih imamo. Zdi se mi, da kar gre: eni več, eni manj. Drugače se pa več ali manj po "mailu" vse dogovorimo, imamo neka večja srečanja na začetku, mislim otvoritev sezone in potem še kakšen piknik pa potem na koncu. Pa potem so v soseski Tabor kakšni dogodki, ta Prostorož nekaj organizira. Lani je bilo nekaj dogodkov pa smo nekaj ... Mislim veliko je na tem kulturnem in umetniškem društvu Obrat. Ko so oni začeli so tudi bolj povezani s temi drugimi skupinami, tudi tam, ta Stara elektrarna pa to Tako da so oni to tudi promovirali in vključili v te zadeve. Bolj je pionirsko pri nas. Zdaj so začeli tudi v Mariboru te skupnostne vrtove. Tam je bolj "orng" zastavljeno, tisto je še malo bolj organizirano, tisto bo tudi ostalo, načeloma bo.

(6.) Dogovorimo se kdaj bo kakšen sestanek, večinoma kar po "mailu". Na "mailing" listi vsi dobimo, tudi kar se na sestanku dogovorimo se malo napiše in vsem pošlje. Drugače pa tako, da bi bilo prav mesečno ali nekaj ni ampak pač vsake toliko časa. Med počitnicami imajo ljudje malo manj časa, potem septembra je zagotovo en, potem zaključek sezone, zdaj smo imeli otvoritev sezone pa če je malo več za narediti. Mislim tako no, ni ravno, da bi bilo redno. V redu, mislim tako no. Se mi zdi da vsi so taki, da se da dogovoriti stvari da več ali manj držijo. Vse je na prostovoljni bazi in to je vsem jasno, tako da se da vse dogovoriti.

(7.) Poleti se srečaš, se "pomeniš", vsakič ko prideš je skoraj gotovo kdo tam. Od maja do septembra so tam v popoldanskih urah. Malo pogledaš kako njemu raste pa se malo "pomeniš", pa kako tebi, kaj si naredil, kaj nisi. Drugače je pa zadeva tako: imeli smo tudi nek filmski večer na vrtu, imeli smo platno, ena članica se je spomnila, ena druga Irena, da bi imela. Potem je bila tudi predstavitev projektov. Če ima kdo idejo, se da dogovoriti in tudi udeleženci pridejo. Pride kar dosti ljudi mislim, več ali manj.

(8.) Neke vodje ni. Zdaj je bilo tako, da dokler je dobil neka sredstva za to, je bil Kud Obrat. To so bile predvsem Polonca in Urška angažirane ampak one niso hotele biti vodje, vse se bolj s soglasjem, če ima kdo kakšno idejo pove, če se strinjamo, kako bi drugače. Malo je bolj razpuščena zadeva ampak se mi zdi da se eni pač morajo bolj angažirati. Zdaj imamo Ireno, ki

je malo bolj angažirana, tudi vodo naroča, ker imamo poleti rezervoarje za zalivati. Vsako leto je tudi nekaj novih članov. Lani jih je bilo kar nekaj, letos jih je malo manj, ker tudi ni več prostora za nove gredice, vse smo zapolnili. Da bi se sedaj uredilo, ni. Oni niso hoteli biti vodje, rekli so: "glej, tu imamo še prostor, narediš si lahko kakor želiš." Na začetku so naredili oni že nekaj osnovnih, potem ko so novi prišli pa so lahko naredili eno že narejeno ali so pa svojo naredili, če so imeli kakšno drugo idejo. Nekaj osnovnih pravil je kakor: ni kemičnega škropljenja, ne to narediti v en piknik prostor za družino.

(9.) Predstavlja mi stik z naravo v mestu in prostor za raziskovanje. Noben nima nekih vrtnarskih izkušenj tako, da rečemo "Pa poskusimo to, poskusimo tisto," da vidimo kako je, pa naslednje leto malo drugače. Tudi prostor za druženje nekako, da se lahko malo s kom "pomeniš", več ali manj se vedno najde kakšna družba. Malo je tudi sprostitvev, poleti je sploh, saj imamo klopce in vse je zeleno in res lepo zgleda, tako kot en park, ki ga prej ni bilo. Lepše je tu živeti. Imamo tudi odprte dneve, tako da lahko vsi pridejo. Tako je bilo tudi mišljeno, da je nekaj za sososko. Vsak lahko pride, pogleda in malo posesti. Prej je bilo malo bolj zaprto, zdaj smo dali mrežo, tako da se noter vidi. Ljudje, ki hodijo mimo in vidijo da se nekaj dogaja, malo postojijo. Vsak se javi enkrat na sezono in si dve uri tam ... seveda prideš. Ni nekaj, malo populiš svojega plevela, malo greš okrog pogledat, ko kdo pride mu kaj poveš in tako. Je kar »fajn«. Po moje je sososka pridobila kar veliko.

Članica 4 (Onkraj gradbišča)

(1.) To je bil čisti slučaj. Šla sem v Etnološki muzej, ker sem po duši etnolog in imam rada ljudi. Zagledala sem eno zelo lepo knjižico. Na tej knjižici je pisalo »Vrt mimo grede« in sem jaz šla konec avgusta 2010 na razstavo v Celico. Tam je bila ena zelo zanimiva razstava o vrtničkarjih. Potem smo pa začeli na Resljevi z deli. Nekako smo se dobili. Všeč mi je bila ideja, da bi na opuščnem gradbišču nastale gredice. Vključila sem se čisto spontano. Ideja mi je bila zelo všeč – da se tu ustvari ene vrtničke in da bi te ljudi, ki so iz teh blokov, ki nimajo nobenega življenja, nekak privabili. Ker to je bilo zgrajeno za te ljudi.

(2.) Dolga leta smo živeli nekako tako: greš, kupiš, greš, kupiš. Zdaj smo se pa začeli ljudje spraševati, ker je vedno več zgodb. Tako da recimo, grem jaz na tržnico, prepričana da kupim dobro zelenjavo, vmes pa vem, da ta zelenjava ni prav dobra, da je vprašanje če je to res. Greš k ekološkemu kmetu, pa je precej dražja ta hrana in tudi finančno ne zmoreš. Smo petčlanska družina in je ta zelenjava kar draga. V Sloveniji je čudovita pokrajina za ustvariti krasne

zelenjavne vrtove. Od tam kjer moja mama prihaja, se pravi iz vipavske doline: pred 2. svetovno vojno je cela vipavska dolina oskrbovala severni del Italije. Tam so vse mogoče pridelali. Zdaj ko greš mimo so te hiše in vsak ima svoj vrt. Tega ni več. Oni so pridelovali in izvažali to zelenjavo, bilo jo je preveč. To je treba po tej Sloveniji končati te pozidave kmetijskih zemljišč in povsod po vsej Sloveniji, narediti ekološke parcele in dati ljudem možnost, da pridelujejo in hkrati če je preveč tudi prodajo. To je tudi en projekt, kakor sem slišala, ki se dogaja. En kmet je prodal ali odstopil zemljo, ne vem ... 200 brezposelnih je že vključenih in da bi oni tam delali, hkrati pa tudi prodajali. Mislim slabo je pri nas. Imaš ekološki market. V sobotah grem na tržnico in tam je nekaj teh ekoloških kmetov. Saj imajo, samo hitro tega zmanjka. Od nekdanj se mi zdi dobro da veš, da ni bilo gor nekih umetnih gnojil. To od nekdanj mene skrbi. Možno, da je bila tudi to ena motivacija. Sicer ne vem koliko imamo mi tu na tej lokaciji zdravo zelenjavo.

(3.) Ne, to pa ne.

(4.) Ta naša skupnost je bila zelo zanimiva od začetka. Delali smo z dušo in srcem. Zdaj, ko je pa skupnost postala malce prevelika je to malo težje doživeti. Zdi se mi, da nas je že kar malo preveč vključenih. Ampak počasi to razrešujemo, saj v življenju je to tako: ne more iti vse kot po pravljici. Imamo te skupne akcije in več ali manj pride večina, no. Ko so skupne akcije pomeni, da noben ne skrbi za svojo gredo ampak delaš cel ta kompleks. Ampak tako, kar deluje. Saj so dobre prakse, učiš se vedno. Dobro, jaz pridem vedno sama in s sinom, ki je otrok s posebnimi potrebami. Za njega je tukaj super, ker on se tukaj z vsemi razume. »Fino« je za te družine, ki imajo manjše otroke in jih že od malega učijo, da ni kar tako da greš v trgovino in je kar tam zelenjava. Za njih je super. Zdaj, jaz imam že malo večje otrok. Šole povabimo tudi na ogled, da pridejo ti otroci s posebnimi potrebami in vidijo kako redkivica zraste. Tam kjer smo mi so bloki, bloki, bloki in med bloki so ploščadi, brez kakršnega koli zelenja. Ta urbani vrt zdaj miruje, sredi poletja je pa to zelo lepo pogledat. Lani so začeli ptiči prihajati, zdaj imamo čebele. Prišli so, prej ni bilo nič.

(5.) Glede delovnih akcij se vedno dogovorimo, da se dobimo »takrat pa takrat«. To je kar spontano. Vsak, ki pozna vrt, kar začne delati. En tam, en tam ... Če je kaj težjega imamo zdaj več moških, oni kaj popravijo, zabijejo, se kaj postavi. Otroci delajo, vsi delamo. Otroci zelo radi sem pridejo, ker ni tako ... malo je ... napol je divje. Ni problema, to se mi dogovorimo. Eden je pri vhodu ... vedno je dosti dela. Od skupnih gred imamo samo še zelišča. Moram reči, da še ostaja. Smo se prav dogovarjali lansko leto ... ker je timijan,

melisa in meta, pa kar ostaja. Danes sem jaz to postrigla. No, saj si vzamejo ljudje pa moraš reči, ker zdaj imamo dosti novih in vsak je v svojem in pozabi iti še v skupnega pogledati, da bi še tam kakšno začimbo vzeli.

(6.) Imamo pa po potrebi. Predvsem se dogovarjamo če je treba še recimo zemljo dovoziti, glede vode, predvsem poleti ko je suša. Imamo »google gorup«, ki jo trenutno še kud Obrat vodi. V bistvu se po »mejlu« dogovorimo za sestanek, na sestanku pa sedimo v krogu in se dogovarjamo kaj bi bilo treba narediti. Eni so vedno tiho, eni poslušajo, pa tako, kot ena skupnost. Se kar pogovorimo. Poleg tega imamo tudi piknike. Po delovni akciji naredimo vedno še piknik. Velikokrat ženske prinesejo že kaj spečenega: ene kruh, druge potico, veliko različnega. Ni problem s hrano.

(7.) Ja, spletla so se nova prijateljstva in nova poznanstva. Z enimi si bolj prijatelj, z enimi manj. Na vrt rada zahajam predvsem poleti, ko cveti in ko nekoga srečam ga pozdravim, kaj ogovorim. To je pač skupnost ljudi, ki je prišla na en prostor. Vsak mogoče iz drugačnega razloga. Ker to ni samo vrtičkarstvo, to je tako, socialno, malo kulturno, umetniško. Čeprav kulturno, umetniško zelo malo. Eno leto smo imeli letni kino, ene so dale predlog za delavnice, ampak na koncu dejansko zmanjka časa. Obiske vrtca smo imeli, šola pride če imajo kakšni otroci starše tu.

(8.) Kud Obrat je rekel če bi zdaj ustvarili eno skupino in zdaj smo štirje. Nimamo vodje, mi bomo kmalu prevzeli organizacijo. Štirje smo lahko vodje ni samo eden, tako imamo. Tudi prej je bil kud Obrat kot skupina štirih. Za enkrat nismo še mi vodili. Irena je prevzela vodstvo lani poleti, potem smo ugotovili da je to premalo in smo se zmenili da nas je več. Meni je boljše če je skupina, ne maram teh vodij.

(9.) Zadovoljna sem. Jaz sem zelo socialen tip in ni se mi problem vključiti v eno takšno ... Ni tako, da bi bila zaprta in bi rekla: »Ne morem.« Tako da za nekoga, ki je bolj zaprt in pride je »fino«, lažje je. Da bi jaz kaj pridobila, ne. Pač, zelo lepo obdobje je bil ta začetek Onkraj gradbišča. Prvo leto je bilo krasno in potem smo bili vsi razočarani. Mi smo vsi delali, garali pol leta, začeli smo novembra 2010 in ni bilo nobenega odziva, nihče ni pristopil, vsi so mislili, da smo mi eni čudaki: »Kako bo en vrt delal za vse?«, bilo jim je čudno. Potem se je pa kud Obrat spomnil, da so dali po blokih letake, v katerih so vabili ljudi na razgovor. Potem so počasi, počasi so ti ljudje prišli. Veliko jih ni ampak par jih je pa prišlo. Drugi smo pa od drugod. Jaz sem iz centra Ljubljane, čisto od drugod. Ti, ki bi bili prav tu blizu jih ni veliko, mogoče trije, štirje, ki jih jaz poznam, za nove ne vem. Tako da, lep je bil ta začetek, pa tudi

zdaj no sem prav vesela, da je pomlad. Pa moj sin, on tudi je prav vesel ko greva na kolo, greva na Onkraj gradbišča in vse pozdravlja pa tudi dela. Lepo je delati v skupini. Ljudje smo se preveč zaprli, smo doma. Ti mogoče drugače, ker si študentka ampak potem ko imaš družino pa nisi več tako družaben. Skupnost je en delček mojega življenja.

Članica 5 (Onkraj gradbišča)

(1.) V to me ni nič prepričalo ampak sem sama iskala neko zemljo. Najprej sem vrtnarila na balkonu, potem sem pa hotela neko večjo gredo. Iskala sem vrt in nekako nisem uspela najti zemlje. Potem sem pa preko prijatelja izvedela za Onkraj. Tam sem si naredila gredo skupaj s partnerjem in to je to. Prišla sem drugo leto.

(2.) Zelo slabo. Na splošno sicer Velika Britanija dela na tem, da bi imela 100% samooskrbo. Pri nas se mi ne zdi da se, kar se tiče vlade, kaj premika v to smer. Zdi se mi pa porazno, ker malo poznam kako kmeti dobivajo subvencije od Evropske unije za to da ne delajo. Potem nam iz Evropske unije pošiljajo hrano, ki je mogoče tam ne morajo prodati ali je pač slabše kvalitete in nam prodajajo za velike denarje. Tako da ne, ni mi všeč. Vključila sem se zato, ker sem zbolela pred 4 leti in s hrano pozdravila neozdravljivo bolezen. Potem je logično, da iščeš alternative, ekološka hrana je zelo draga, tako da ...

(3.) To že od otroštva. Živela sem v mestu ampak na počitnice sem hodila k babici, ki je imela kmetijo. Že takrat sem videla razliko kakšna je hrana tam in potem ko sem šla nazaj v mesto in se prehranjevala v šoli itn. Že kot otroku mi je bilo jasno, da je okus popolnoma drugačen in da to ni to. Potem sem morala tukaj živeti in študirati in vedno se mi je zdelo, da mi je nekaj manjkalo: narava kot taka, delo z naravo in brskanje po zemlji, to kar sem v otroštvu skozi počela. Ko zrasteš ne veš točno kaj ti manjka in ko sem začela zdaj brkljati po zemlji sem rekla: »To je to, to mi je manjkalo«.

(4.) Mogoče sem pričakovala malo več druženja z ostalimi. Saj se dobivamo, imamo skupne akcije, samo to društvo, ki je to ustanovilo je dalo pobudo da bi sami koordinirali. Tako da se je to leto, ko sem jaz prišla, začela neka ta transformacija. Do jeseni to še ni zaživel, letos bomo videli kako bo to funkcioniralo. Drugače pa podpiram to in mislim, da bi moralo biti veliko več tega. Ni samo hrana, ki jo dobiš iz tega ampak je najboljša zadeva proti stresu. Tam spoznaš neke ljudi, ki jih nikoli ne bi, nek skupen interes imaš, čeprav prihajajo iz čisto drugih okolij, drugih poklicev. Tam se pogovarjaš z nekom, ki se nikoli ne bi. Ne pogovarjamo se samo o vrtničkarstvu, semenih in teh zadevah, pač pa se odprejo tudi čisto

druge teme. Jaz sem imela nek problem in sem bila čisto v stresu pa je kolega rekel: »Kaj če bi ti tako in tako« in sem šla domov čisto drugačna. Naključno ampak ja ...

(5.) To ne vem čisto točno kako poteka in kdo to ureja. Nekako si še nikdar nisem upala do tiste gredice, da bi kaj urejala ali pa vzela kakšno zelišče. Ne vem, mogoče zato, ker sem prišla kasneje. Tam je nekako na voljo ampak jaz ne vem ali bi plela ali bi kaj utrgala ali bom preveč utrgala. Jaz pač tisto kar imam ... To je to. Na »google group« se dogovorimo za akcijo, tam se potem dogovorimo da je potrebno »to pa to« urediti pa en reče: »Jaz bom to,« drugi reče: »Dajva midva to« in tako, na takšen način.

(6.) Sestanki so redni, v sezoni. Čez zimo sestankov ni bilo. Sicer kakšen vseeno pošlje »mail« s kakšno informacijo, idejo. Jaz sem poslala ene podatke iz predavanja o vrtnarjenju, na katerem sem bila. Pa sem pretipkala in vsem poslala, ker se mi zdi da bi ostalim koristilo. Poleti je v glavnem največji problem glede nabavljanja vode in zalivanja. Ne vem kako je bilo predlani ampak lani kadarkoli so objavili, da je prišla voda, sem prišla tja, čisto malo zalila in že jo je zmanjkalo. Eni pa veliko zalivajo, vsak dan, ker živijo čisto tam zraven, jaz pa ne, jaz sem pa tukaj. Mogoče zaradi tega, ne vem. Ampak to no, ene trikrat se je zgodilo da sem šla pa ni bilo nič več. Plačujemo pa pač vsi isto vsoto za vodo, ne glede na to koliko zalivamo. Tako da tu je bila malo debata na koncu sezone, kako bi mi zdaj to rešili. Kud Obrat je imel nekak, kakor sem jaz razumela, ker je to tudi kulturno društvo, da so to na nek način tudi prijaviteli na razpis, kot neka arhitekturna rešitev in nekak, mogoče tudi zato so to dali nam, da bi imeli mi več besede kaj želimo. Kakor sem zaznala lani, ko sem prišla, se mi je zdelo da se oni umikajo in da mogoče so že vse to, kar so želeli naredili in želijo to prepustiti nam. Mogoče prej, ko so bili oni vodje in je kdo kaj predlagal, sem ugotovila, da so nekateri rekli ja, drugi so bili pa tiho, nihče si ni upal reči: »Jaz se pa s tem ne strinjam,« in priznam tudi jaz se s tremi stvarmi nisem strinjala, to je bil moj drugi sestanek in ker sem bila nova se mi nekak ni ... ne, rekla sem si: »Če se bo še kdo oglasil, bom tudi jaz povedala svoje mnenje« ampak potem sem ugotovila, da so tukaj kar vsi tiho če se ne strinjamo ali kako. So mi pa potem povedale svoje mnenje ob gredici in sem videla da imajo podobno mnenje, kakor jaz ampak niso nič rekle. Tako da to je tako, ko prideš nov, saj mogoče bi vseeno morala povedati ampak nekako se mi je zdelo: »Malo razmisli, na drugem sestanku si.«

(7.) Sigurno. Ne vem, mogoče s tremi, štirimi se tako, kar »fajn« razumemo in si kdaj pošljemo kakšen »mail« izven tega skupnega. Drugače pa mogoče so tisti, ki so bili že od začetka zraven bili že tako, bolj povezani. Potem se pa ti nekak vključiš zraven ali te

sprejmejo takoj ali ... Oni se pač že od prej poznajo in zdaj ti, moraš nekako priti noter. Ne zdi se mi težko, posebej med gredicami ko si ti že tam in pride kakšna gospa. Ampak tako no, ko prideš na te prve sestanke, na ta skupna srečanja in se vsi nekaj pogovarjajo a veš, tisto pa to pa takrat smo to, pa oni so tudi ogromno naredili že prej. Ti se potem počutiš, da nisi še toliko vložil in zato ne moreš še tako ... Ampak načeloma nobenih težav. Razen z eno sosedo, ki je žalila, stanuje pa v hiši tam zraven. Ona je potem izstopila iz naše skupine. Ko imamo skupna srečanja pridemo vsi, predvsem zaradi druženja. Vedno kdo nekaj peče, kdo kaj prinese za pit, en kavo skuha, skratka ja, druženje je. Na vrt grem ko imam čas in če je takrat kdo tam, oziroma če sem kdaj z njim že kakšno rekla, se pogovarjava. Drugače pa jaz ne silim ljudi, da bi zdaj kar hodila po sosednji gredici in se začela pogovarjati zato, ker jaz rabim pogovor.

(8.) Vodja je bila prej Urška iz Kud Obrat, ko sem jaz prišla, zdaj pa je več vodij če jaz prav razumem. Nisem se poglobljala v to. Rekli so enkrat, če bi tudi jaz bila v tem koordinacijskem odboru ampak takrat se nekak nisem počutila, imela sem drugih težav in mi je bilo veliko in nisem hotela prevzeti tega. Poleg tega nisem tako blizu doma in če je kakšna težava, ne morem hitro priti. Tako da se je zdaj nek organizacijski odbor ustanovil, lani na koncu lanske sezone jeseni. Za enkrat nismo imeli še nobenega srečanja, oziroma enega pa me pač ni bilo, ker sem imela neke obveznosti. Tako da težko zdaj rečem, kako zdaj oni skupaj funkcionirajo kot vodje. Ne vem še. Načeloma nobenih težav.

(9.) Predvsem bi rekla samozavest glede tega, da jaz znam delati z zemljo oziroma če se odločim, da bom nekaj naredila in da bom sejala in da bom za to rastlino skrbela, mi je uspelo. In to mi je na nek način dalo samozavest in neko izhodišče, da lahko v bližnji ali daljni prihodnosti naredim večji vrt oziroma pridelam več sama. To je le gredica, velika 3 m x 1, 5 m. Glede na to da sem pa na majhnem prostoru, lani veliko pridelala in sem to prvič počela kot odrasla oseba in ne kot otrok, mi je pa dalo samozavest. Še drugi so me spraševali: »Kako je tebi to? Meni pa lani ni«. V bistvu to in tudi »fajn« se mi je družiti z ljudmi, ki jih tudi to zanima. V mestu nekak mojim vrstnikom in ostalim, če jim rečem: »Jaz imam pa gredico. Jaz pač neki tam šarim po zemlji,« se najprej nasmehnejo, potem pa: »Kaj pa ti to? Zakaj pa ti to?« Z njimi tudi teh debat o semenih in o tem, ne morem imeti. Tako da tudi iz tega vidika mi je »fajn« ta skupnost, da v bistvu meščani se zavedajo pomena prehrane, tudi, da ne smemo uporabljati nobenih pesticidov, da mora biti vse naravno. Zdi se mi »fajn«, da se ljudje v mestu o tem sprašujejo, predavajo, da vidijo kaj to sploh pomen. Tudi otroci teh ljudi,

ki imajo grede, mislim da skoraj vedno pridejo zraven, eni imajo delček gredice sami in se mi zdi zelo pomembno, da otroci vidijo od kod hrana prihaja. V mestih je to še posebej pomembno.

Član 6 (Urbani eko vrt)

(1.) Mene osebno: kvaliteta hrane oziroma problem hrane, ki jo kupujemo, ki je nekvalitetna, ki je izropana vsega tistega kar bi morala zelenjava imeti. Jaz sem 90 % vegetarijanec, tako da če ti hočeš jesti bolj zdravo zelenjavo je to drag šport mislim, lahko si ne vem kako bogat, to je drag šport, kakor obrneš. To in kako bi rekel, delo z zemljo pa tako malo izklopa. Ker moje delo, ki je recimo v glavnem delo z računalnikom v pisarni in sedenje, paše ne.

(2.) Groza, katastrofalno. To je hkratni produkt kapitalizma jaz pravim. Čim več denarja, čim več vložka dobiti, to je pač to. Gleda se samo kako hrana zgleda, kakšna pa je v resnici pa ni važno. Kar mi je dalo misliti recimo, je bilo to: kupiš jabolko, nočeš ga več jesti in ga odložiš, potem čez tri ure je še vedno belo. To ni jabolko, jabolko mora oksidirati. Dokumentarec, ki sem ga gledal, »We feed the world«, prikazuje pridelavo v Romuniji. Kmet, ki tam živi pokaže malancano, ki je res lepa krasna, gladka in napeta, potem pokaže še njihovo malancano in pravi: »Res lepo zgleda ampak okusa pa nima« in točno to je to kar se dogaja. Sploh v teh nekih večjih marketih je katastrofa.

(3.) Ja »ful«. Sploh zato, ker sem blokovsko dete in tukaj kjer sedaj stoji Kolandija je imela moja mama včasih vrt. Ko me je na vrt »vlekla« s seboj, sem umiral od dolgočasja. Ko smo šli gobe nabirat, sem 3 ure čakal v avtu, ne da bi šel ven iz avta recimo. Potem pa pride to neko povezovanje z naravo. Seveda ne, če delam na vrtu je čisto druga »scena«: imaš zemljo tam na rokah pa pot ti povsod teče, to je treba doživeti.

(4.) Krasno, zato ker se mi to zdi del nečesa kar smo imeli in zgubili z to našo privatno lastnino pa »moje, moje, moje«. Še to ne, da se ljudje zavedajo, da so neke stvari skupne, da se učijo – ponovno se učijo, da tako rečem. Ko smo imeli prvo delovno akcijo, takrat smo delali parcelacijo so ljudje šli delati na to ozemlje za katero so že vedeli da je njihovo, desetkrat smo jih morali spomniti da nismo zato tam, da imamo zdaj skupno akcijo. Še vedno iščemo koncept kako se bomo skupaj lotili opravil. Na zadnjem sestanku, ki smo ga imeli po koncu lanske sezone, je bila debata ravno o tem, kako se bomo lotili skupnih del ali bomo vse skupaj delali ali imeli sekcije.

(5.) Jaz imam občutek, da je ta vrt že prevelik v smislu obvladovanja. Boljše bi bilo da bi bilo več lokacij in da bi bilo manjše. Hočem reči, da pri nekih skupnih projektih je malo težko razdeliti delo. Imamo možnost da vsi skupaj delamo ali pa da so neke sekcije, kjer se nekdo ukvarja z zelenicami, drugi z drevesi, nekdo je pa vodja in koordinira ljudi pod sabo. To bi bilo precej lažje, ker sedaj poslušam različna mnenja, ki so sicer tudi na mestu ampak vojska je tudi vojska zaradi tega da funkcionira. Če bi bili vsi tam s svobodno voljo, bi bil kaos. Niso še čisto zrastle ampak tudi kasneje mislim da s tem ne bo problema. Začelo pa se je dogajati to, da ima gospod preveč zelenjave, ki jo sicer »potala« svojima dvema otrokoma ampak mu še vedno ostane, potem mu ti nekaj malega pomagaš in ti takoj ponuja svojo solato. Tako da mislim da tudi okrog tega ne bo preveč težav in se bo nekako »zdravo« porazdelilo. Saj pravim, ta duh skupnosti gre vedno na boljše in boljše. Tako bi rekel da glede da je to nekako starejša generacija ni težav, če bi bilo več mlajših bi mogoče bile, saj so zrasli s to filozofijo lastne lastnine in da je to »moje«, ti ljudje pa so zrastle v nekem drugem sistemu in je to bistveno boljše.

(6.) Niti ne no. Šel sem do našega predsednika in mu rekel da moramo imeti občni zbor pa je rekel: »Zakaj bi imeli občni zbor, če smo enega že imeli?« pa sem mu rekel: »Ne moremo imeti samo enega na leto, smo šele na začetku«. Mi smo tako bom rekel: skupnost v nastajanju, tako da moje mnenje je, da bi morali imeti vsaj tri, štiri na leto. Imamo nek upravni odbor in dosti stvari o katerih mislim da bi se morali skupaj odločati, se sami odločijo. Zelo sem jezen zaradi teh ključavnic mislim, banalnost ampak kljub temu zelo pomembna zadeva. Jaz gledam na uporabnost, stvar mora biti funkcionalna in ne komplicirana »v tri krasne«. Sedaj rabiš za vsaka vrata svoj ključ, ker so »po liniji najmanjšega odpora« naročili 5 ključavnic po 5 evrov namesto, da bi naročili ključavnice s skupnim ključem za 10 evrov. Ampak ljudje so tako hvaležni da imajo tukaj lahko vrtove, da ne komplicirajo.

(7.) Načeloma v redu ampak tako bom rekel, so tudi neki problemi. Neki alkoholik je pa kako blekne pa tako ne ampak niso zdaj to neke strašne zadeve, se pa tudi dogaja, kar je logično pri populaciji 90. je »svašta« ljudi. Sigurno so se tudi nova prijateljstva spletla. Ti ljudje, ki imajo skupno lopo so družine. Še preden je sezona si piknike organizirajo, se pokličejo in imajo »žurke«.

(8.) Generalno v redu, ker so zelo angažirali, če so sprejeli kakšno napačno odločitev je to ker so verjeli da je tako najboljše, čisto tako no. Ampak Zoran je načeloma čisto »ok«. Tudi če ne bi šlo v pravo smer, imamo še vedno možnost korekcije. V statutu je zapisano da smo

mi demokratično društvo in ima vsak pravico odločati. Nismo mi neka hierarhična organizacija, kjer se morajo vse stvari od zgoraj navzdol urejat. Ko nas pride že samo polovica nas je veliko. Ko se pogovarjamo o neki stvari in pove vsak svoje mnenje, potem se pogovarjamo še zakaj je kdo kaj rekel in na koncu tudi sploh ne glasujemo. To je še malo zmedeno vse skupaj.

(9.) To povezavo z naravo, z biologijo: pa daš nekaj v zemljo in si misliš, da tu pa ne more nič zrasti, potem pa kar raste in zraste in ima neke plodove, to je meni kar čudež; zdrava prehrana in izklop mislim, ne vem kako ti čem povedati. Pri svojem delu ti gre »svašta« po glavi, dobivaš »maile«, nekdo te kliče, sestanki in tako naprej. Tam si pa ti tri ure, se čisto »sklopiš«, telefon tam pustiš na tiho, samo z zemljo delaš in si v tem trenutku, ne razmišljaš za naprej, ne za nazaj, to se mi zdi največja blagodejnost vsega. To samo delo, ni važno kaj točno delaš takrat, važno da si takrat fokusiran na to kar delaš. Tako bom rekel, še en hobi zraven, zelo zanimiv ampak kar pomemben.

Član 7 (Urbani eko vrt)

(1.) Prepričalo me je predvsem to današnje gibanje za zdravo ekološko hrano. V času EPK-ja v Mariboru je bilo več takih prireditev, ki bi naj ohranjale dolgo časa neko tradicijo, mislim da sem med vsemi temi našel ta eko vrt, da je to lahko najbolj trajna ohranitev tistega, ker se je dogajalo z Evropsko prestolnico kulture. Prepričali so me sami akterji pri tem projektu v tem smislu, da bo to tudi druženje, ljudje, ki bodo prevzemali neke nove nazore v življenju in poleg tega, da bodo nekaj koristnega za sebe naredili, da bo to tudi neka nova socializacija in ponovno druženje med ljudmi, ki je v tem novem času na vedno slabšem.

(2.) Jaz sem zdaj že tam ... težko razmišljam zdaj o tem ampak moram zaradi kakšnih bolezenskih stvari in tako naprej, misliti malo bolj na ekološko hrano. Še bolj pomembno pa je to za mlajše, ki lahko malo prej čuvajo na svojo hrano, ki je recimo občutljivi del, ki ga vnašamo v telo. S to hrano lahko dopolniš, ne vem koliko velikosti ima kdo. S takim vrtom lahko posadiš takšne stvari, takšno zelenjavo, ki tebi paše in ko jo utrgaš jo takoj uporabiš, to je pa menda največ vredno, ker ne vemo več koliko je sveže na trgu, na naših policah, tako da to je zelo pomembno.

(3.) Že vzgojen sem tako. Že ob starših, ki so prihajali iz podeželja in to tradicijo ohranjali, je bilo vrtničkarstvo nekako že v družini. Tako da mi to ni tuje. Tukaj se še nisem lotil dela, ker se je to začelo lani v tistem času ko sem bil odsoten. Letos se pa že pripravljam in ravno

gledam da bo treba prvo dati motovilec dol, dodatno zasipati, ker te grede imajo najprej veje na katere je zemlja nasipana. S tem je neka posebnost v zvezi z vlago, ki prihaja od spodaj: je sistem visoke grede, ki zelo dobro rodi. Zalivati je treba ko se vsadi ampak to te tu učijo in to je pomembno. Veliko je takšnih, ki niso imeli pojma o vrtnarjenju in tukaj si zelo pomagajo. Tem našim so tukaj prišli celo rahljati zemljo in svetovati kako naj sadike posadijo in tako naprej. Tako da je ena solidarnost, ki pa so jo naši člani posebej deležni.

(4.) To razumem, ker sem nekako navajen društvenega življenja. V preteklosti smo organizirali društva, bodisi športna ali društvo invalidov. Je pa to zopet ena nova ideja, pri kateri se ljudje držijo po svojem skupnem interesu. To ni nič drugega kot interes, ki poleg tega, da daje tisto plemenitost življenja z naravo, drugo pa je še da ti da neko dobrino, ki ti je ni potrebno kupiti in ti mogoče malo olajša pri gospodinjskih stroških.

(5.) Imajo skupaj sestanke in prihajajo kot eni kontrolorji, pregledniki, ki malo gledajo da ne bi slučajno kdo uporabljal umetna gnojila, ki se ne smejo uporabljati. Tu se morajo vse naravne stvari uporabljati, tudi neke sadike ne smejo biti tu, morajo biti naše avtohtone in tako. Jaz zdaj ne morem povedati, to bodo povedali drugi. Mislim pa da se zelo dobro dogovarjajo, ker ko sem se pripeljal so mi povedali da tu ne bi bilo dobro parkirati, ker se soseda razburja, tako da hitro povejo kje kaj lahko, kaj ne smeš, ni problem, tako en lep način da ni odbijajoče.

(6.) Jaz še nisem bil, naši hodijo. Bil sem pobudnik, jaz sem jih nagovarjal, ker sem dobil ta »mail« po pošti in prišel sem na društvo in rekel: »Zakaj ne bi to delali? To je prav za nas narejeno, lotimo se tega,« v tem smislu ampak potem nisem bil tisti, ki bi naprej pokazal kaj drugega.

(7.) V tem smislu. Jaz upam da ja. Sedaj sem srečal tega gospoda, ki mi je »fajn« že vse povedal tako da komunikacija je takoj stekla. Ni nekih preprek ali pa da se nekdo dela fin pa to. Povejo ti da če si tu potem si naš, potem si lahko odprt in lahko hitro govorimo o vseh stvareh. Sam tukaj nisem dolgo ampak kakor sem zasledil da organizirajo različne prireditve, tu je en večji prostor z zunanjim delom, kjer so bile tudi že neke veselice, lepe zabave in lepa prijateljstva

(8.) Vodjo skupnosti poznam približno. Šefa, ki je to vodil bolj poznam, ker sem bil lani na otvoritvi tega in po »mailu« in telefonu sva imela razgovore. Ker je tudi on vztrajal naj, ker so drugi že imeli vse v zelenju, drugi so že imeli solato, mi še nismo imeli nič tukaj, to je bilo še vse prazno. To je prišlo ravno na junij, julij ko je bilo suho kot poper in je bilo težko kaj saditi. Zasledil sem da želijo to še širiti in da je nastala tudi organizacija, privatna ali kaj, ki to

hrano tudi kuhajo in pripravljajo marmelade in vse te stvari. Tako da to se v bistvu širi. Ni ostalo samo na vrtničkarstvu, ki smo jih včasih imeli v Ljubljani pa jih je Janković podrli in pospravil, tukaj v Mariboru pa ni bilo toliko tega. So pa tudi bili ampak so tudi podrli, ker se je to izrodilo in so si postavljali vikende, bil je velik problem. Tako da mislim da gre to v pravi smeri.

(9.) Še nekaj drugega, ne samo računalnik, ne samo društvo paraplegikov, ki ga imamo in tako naprej. Ko mislim: »Saj ne morem iti na Pohorje in se smučati,« je to tisto približevanje z naravo o katerem si me prej vprašala. Saj se postaviš, uživaš in imaš pogled ampak tu je še nekaj drugega tudi. Slediš temu kako nekaj raste, kako je treba nekaj gojiti, da nekaj uspe, tu je treba gledati še vrstni red sadik, ker ne smeš na primer solato in krompir skupaj saditi ali pa paradižnik ne sme biti s kakšnimi drugimi sadikami. Tako da to je vse neki študij, nekaj spoznavam, nekaj novega, tako recimo. Po eni strani si mislim da si nakopljem še eno stvar, ki me bo obremenjevala, po drugi strani si pa mislim: »To me pa malo zanima in moram poskusiti in bom že nekako zorganiziral.« Tam vidim, da imajo tudi kužke, jaz imam tudi mlado samičko, jo bom tu pripel, ona bo zraven mene jaz bom pa počel, kar bom hotel.

Članica 8 (Urbani eko vrt)

(1.) Jaz pravim da sem otrok zemlje, čeprav sem rojena v mestu. Daje mi energijo, to mi daje moč in ne vem, uživam. Sploh pa ko smo izvedeli da se bo to delalo, ker sem pa jaz tu v Novi vasi rojena, me je zanimalo kje je zdaj to, kje je takšna velika površina za takšne vrtničke. Iz radovednosti sem šla v šolo v Radvanje, tu smo imeli prvi sestanek in tu sem tudi prva štiri leta hodila v šolo. Prvič po dolгих letih sem šolo obiskala in predavanje. In ko sem zvedela o tem ... nebesa, ker to je bil zapuščen travnik. V glavnem lokacija, to. En vrtniček že imam blizu bloka in tudi zdaj ko bomo še 200 vrtničkov dobili v Mariboru so tri lokacije v Novi vasi. Ampak jaz sem si že vse ogledala in ne vidim da bi bil večji kompleks in tudi ne bi menjala. Če bi imeli na tisti strani, tam piha in je hrup iz obvoznice, tu je pa mir, čeprav včasih grdo piha.

(2.) Verjetno se bo spremenilo. Zdaj trenutno je slabo, ker smo ravno prišli v to krizo, da ljudje kupujejo v Lidlu in Hofferju poceni hrano. V Tušu recimo kupiš solato, jo trikrat opereš in se voda še peni. Se pravi, da nekaj ne »štima«. Ali pa kupiš solato pri Lidlu in ti drži en teden tista solata, če pa veš da ko jo iz vrta prineseš in je ne opereš takoj, da jo osvežiš, bo drugi dan uvelo. Samo dejansko smo tukaj mi starejši in nam zdaj to nič več ne koristi, ker

smo že v odhajanju. Tu so vsi blizu 70, mladi pa nimajo časa. Recimo tam čez je imela ena mlada, s tremi otroci, kaj si je reva lahko začela. Ona se je sklonila da bi nekaj napravila, že ji je bil eden otrok za zadnjico, drugi je jokal in seveda: potem pa je zapuščeno in smo jo vsi grdo gledali, da to pa ne more več imeti. Ker imamo v pravilniku da mora biti konec maja dve tretjini vrtov urejenih. To smo lani, ko smo si sami pogoje postavljali, sami smo si pravilnik pisali, vse smo delali demokratično z dvigovanjem rok. Tako smo se sami tudi odločali, da bomo delali ekološko. Samo če vidite te pse in pasjo uto, to ni ekološko. Če smo se tako zmenili. Po eni strani so isti ljudje zelo občutljivi če bi nekdo kupil nepreverjeno sadiko, bo okužil ostalo zemljo, po drugi strani pa imajo sredi vrta pasjo uto. Saj vem da imate mladi radi pse, jaz se pa psov bojim.

(3.) Ne, ves čas občudujem.

(4.) Zelo dobro. Sploh če se bo to razširilo še po drugih področjih Maribora, ker sedaj so bili odvisni od prevozov, saj to je le razdalja. Mislim da je to ideja, ki je dobra. Prvič: doma si zaprt v bloku, gledaš televizijo, rešuješ križanke, bereš časopis, v časopisu je to kar je na televiziji, kakšen sprehod in konec. Doma imaš televizijo pa še kaj kuhaš in ješ. Tu pa greš pa si sam pridelaj, sam gledaš, vidim jagode bodo zrasle, posadila sem 10 česnov, prišli so samo 4, v redu, pa bom na novo posadila. Ker tu mi delamo zase, nismo odvisni da bi prodajali, da bi morali pridelati velike količine ampak tisto kar je zase je čisto drugače.

(5.) To bomo zdaj letos videli. Lani je Matej bdel in smo imeli nekoga. Ne bo šlo več. Jaz se bojim da ne bo šlo, ker že lani smo imeli konflikte, kakor sem rekla, ker niso uspeli ... Ker mora biti nekdo ... Sicer zdaj imamo upravni odbor in predsednika društva ampak so v službah, mladi so. Nekako imamo urejeno po lopah, tako da mislim da bo.

(6.) Ja. To vam lahko tudi pošljem, da vidite o čem vse smo imeli. Recimo letos smo imeli o kompostu, kako sami pridelujemo gnojilo, kompostnike, nato sajenje, kombinacija. Ker tu smo različni: eni, ki smo že imeli vrtove, jaz sem recimo v mestu živela in smo hodile k stari mami na počitnice kjer smo morale iti pomagati. Otroci smo vedno nekaj delali zraven, tako da smo znali. Že prej sem hodila na tečaje sadnega obrezovanja. Prvič hotela sem sama nekaj izvedeti, drugič pa ker smo imeli pri prejšnji hiši velik sadovnjak. Stalno sem se učila, v glavnem zanima me. Lope imamo po dva in dva skupaj. To je že med dvema dogovor. Te lope so nam postavili jeseni, med zimo smo mize dali v skupni prostor, eni pa niso dali ampak dobro pač niso dali. Tako da to se vse dogovarjamo.

(7.) Toliko nas je da se lahko dobro razumemo, lahko se pa kregamo ampak brez potrebe, ker kaj me zanima kaj tisti v tistem kotu dela, mi smo tu. Nekako smo se našli vsaj mislim, ker ne vem kako imajo pri oni lopih. Ker mi smo lani aprila sem prišli, aprila smo prvič te poti delali, merili in to. Prej smo že leta 2011 sadili ribez in tole okrog ograje in znotraj ograje, pomagali smo tudi sestavljati ograjo. Zdaj se bolje poznamo, zdaj imamo malo več časa tudi. Si pa menjavamo sadike: oni ima več jagod, tisti nima ali pa menjavo rož, tako. Sigurno so se spletla nova prijateljstva. Jaz v teh mojih osmih ... nisem nikogar poznala. To smo se tu srečali.

(8.) Do zdaj sem jaz dojemala Mateja, ker je on bil vodja projekta. Te naše vrtičkarske skupnosti je pa Zoran. Problem je ker so to mladi ljudje, ki so v službah, imajo otroke in takšne stvari. Zelo je obremenjen. Ja, sigurno gre v pravo smer. Vodja projekta pa sta tako Matej in Marta. Marto zdaj na krajevni skupnosti srečam. Bila sem na prvi. Vsi v naših časih smo to delali. Vsa zdravstvena predavanja smo imeli v kulturnem domu, iz otroštva, Rdeči križ, Društvo prijateljev mladine, Dramska skupina ... Vse se je tam dogajalo. Potem pa je zamrlo, od 60. leta naprej pa ni bilo nič.

(9.) Da si sama pridelam hrano, zelenjavo, to je v prvi vrsti, v drugi vrsti pa da grem na sveži zrak, da uživam. V glavnem uživam. Da nismo samotarji zdaj na stara leta, ker do zdaj je bila družina, služba, tu sedaj so pa novi ljudje. Moj mož je samotar ampak sedaj se je pa vključil. Ženske moramo malo okrog prenesti. Vodja projekta je bil Matej, glavna za nas pa je bila Simona. Ženske se malo bolje razumemo in sem jo »nahecala« da ga bom jaz včlanila ampak naj ga pa ona povabi in ga je povabila. Letos ko smo plačevali članarino jo je hotel prvi plačati.

Članica 9 (Urbani eko vrt)

(1.) Prepričala me je napoved, da bodo vrtove uredili, da bomo imeli tukaj enotno urejene tudi lope in da bodo to ekološki vrtovi. Na prvem mestu predvsem, da bo ekološka pridelava in še to da mi je bilo simpatično da so bila od vsega začetka najprej izobraževanja organizirali in šele potem so nas spustili v delo, če lahko tako rečem. Čisto od prvega dneva sem tu, ko se je začela akcija. Najprej je bilo enkrat v jeseni, na vratih naše stavbe je bilo, v bloku živim. In vedno sem si želela košček zemlje, tu nekje v okolici. To da bi se nekam vozila, to meni ni. Saj sem že imela možnost ampak to da bi se morala nekam voziti mi je bilo zoprno. Zdaj pa imamo tukaj blizu, prvič je bližina in ko sem videla da bodo to uredili in da bo občina

zagotovila tudi s svojimi sredstvi, ker dejansko je bilo organizirano v okviru EPK-ja ... začelo se je v bistvu samo s predavanji in izobraževanji, niti se ni vedelo ali bomo dobili potem vrtove ali ne ampak sem se vključila in rekla, da bom videla kako in kaj, to je bilo.

(2.) Glede na to da gre za globalizacijo je tako ali tako podobno povsod. Jaz mislim, na kratko povedano, da ni najbolje. Ni najbolj grozno: so države, ki imajo še slabše, to sem prepričana, da smo v Sloveniji še kolikor toliko ampak na splošno je pa slabo. V smislu tega da jemo preveč predelano hrano, s preveč konzervansi, preveč nekimi, saj niti ne vemo kaj vse je v tisti hrani, saj to je glavni problem in da se šele zavemo ko je nekaj narobe s telesom. Šele potem začneš razmišljati, da bi moral pravzaprav neke stvari izločiti.

(3.) Ja, prav gotovo. Dejstvo je da nikoli nisem imela nekega svojega kotička, kar se tiče zemlje me je vleklo, moram reči. Sicer smo imeli z otroci pri moževih starših vikend ampak ni bilo najino. Tam smo sicer delali ampak se ne istovetiš če ni to tvoje, nekaj sem poskušala tam ampak to ni bilo to. Poleg tega je bila še služba, bili so majhni otroci, ker za to rabiš kar nekaj časa če hočeš da se res temu posvetiš. Ravno tisti mesec ko se je vse začelo, sem pa jaz šla v pokoj. Imela sem tako srečo, po eni strani. Sicer še vedno nekaj delam ampak si lažje sama razporedim čas. Ne rabim se iti nekam zjutraj »štemplat« ampak sem lahko zjutraj že tu. In v bistvu je to: vedno sem si nekaj želela, vedno sem nekaj na balkonu ... Razmišljala sem ampak ni bilo ne časa ne take priložnosti, da bi bilo tako blizu to.

(4.) Sem strašno pozitivno nastrojena in osebno smatram da to vrtnarjenje tu ni samo pridelovanje hrane ampak tudi druženje. Stkali smo kar nekaj vezi tukaj tisti, ki smo isto misleči. Prej se sploh recimo, nismo poznali, razen na videz. Sedaj smo pa dejansko prijatelji, ker nas seveda veže to skupno vrtnarjenje ugotavljamo pa da imamo ne samo to ampak kar veliko skupnih točk. In komaj smo čakali. Saj smo se tudi pozimi dobivali na kavah v Mercatorju in smo komaj čakali prvi lepi sončen dan. Že včeraj smo bili s prijatelji tu. Najprej zjutraj v Mercatorju na kavi, potem sem bila pa jaz tu in sem jo poklicala da sem jaz tu na vrtu pa je rekla da se ravnokar oblači in da pride tudi sem. In ko smo v lopo stopili smo rekli da moramo najprej to pospraviti, preden začnemo kavo piti. Prvo kar smo naredili so bili pogoji, da si skuhamo kavo.

(5.) Saj veste, ko je enkrat 80 ljudi na kupu ali pa še več, ne gre vedno vse gladko. Ampak do sedaj smo vedno tako naredili, da je šlo vse skozi. Pa »magari« smo se malo skregali pa saj to mora biti tudi. Nekaj je takih, ki bodo vedno eskalirali, nekaj pa nas je takih, ki smo vedno na teh akcijah. Ampak v redu, pač glavno da je narejeno. Zakaj bi se jaz obremenjevala z

nekom, ki ga nikdar ni ali pa ga sploh ne poznam. Pač ena skupina, jedro je zelo zdravo, vedno se da dogovoriti in tudi vedno smo se. Na primer ko smo mi delali tu pod, smo rekli da bomo imeli les in takrat smo vsi, ki smo iz te lope tudi tisti, ki nismo večji, smo bili tu pa smo jih gledali in spodbujali. Ko vidiš da nekaj zraste, tako kot so bile na primer robide ali pa črni ribez, ki ga jaz ne maram in mi je čisto vseeno kdo ga poje. Ko je zrelo pač malo pobereš. Do zdaj tako ali tako ni bilo še veliko tega ampak tudi kasneje mislim da tudi to ne bo problem. To je kot neko nepisano pravilo, čeprav to ni dogovor, da tam pobiraš kjer je tvoj del, drugam ne grem gledati kaj raste niti mi na kraj pameti ne pride. Kar je tukaj nekje okrog in po tej logiki bo nekako prav. Zunaj pa je za sprehajalce, to pa je za njih, to pa oni poberejo.

(6.) Pravzaprav bi lahko imeli kakšen sestanek več ampak saj ni tako lahko vse ljudi skupaj zbrat. Ampak saj se tudi neformalno določene stvari dogovorimo, ko smo na vrtu, tako da niti ni nujen vedno sestanek. Dogovor o napeljavi vode, dogovor o tem kam bomo dali to kar je na vrtu in je že suho, so velike veje in smo se dogovarjali kam bi to nekam ven dali pa se s tem nekateri niso strinjali ampak smo potem tam v neki kot dali, pravila kar se tiče psov in tako takšne zadeve. V glavnem smo se dogovorili, demokratično ne. Recimo tudi če se en pritožuje, ravno kar se psov tiče so se pritoževali da naj ne bi psi hodili noter, nas je bila pa večina takih, ki smo menili da če so to ekološki vrtovi potem živali tudi spadajo k nam. Potem smo se dogovorili da ja morajo lastniki vedeti če njihovi psi letajo naokoli in takšni morajo biti na vrvi in »klapa«. Potem je bil moteč en mali, ker je lajal in potem so se pač sestali. Saj je tako ne, ljudje pridejo da bi imeli mir, potem pa en skozi laja zraven. Ampak tako je ne, to vse spada zraven.

(7.) Super. Res da vseh tudi ne poznam, tako na videz že ampak ti, ki smo pri naši lopi, nas pet se pa super razumemo. Imamo skupne piknike, razna praznovanja rojstnih dni in tako dalje. S sosednjo lopo se tudi super razumemo, tako da imamo skupaj »čage«, tudi po cele noči smo že bili tu. S temi in temi se najboljše razumemo ampak ne da bi bilo z drugimi kaj narobe ampak smo pač našli neke skupne točke. Z vsemi se ne moreš družiti, ker potem je preveč, nekaj pa moraš tudi delati. Ja včasih je tako da pridem sem da kaj naredim in potem ne uspeš, ker se zaklepetaš ampak to je super po eni strani, narediš pa drugi dan več, nekako se ravnovesje vzpostavi.

(8.) Imamo predsednika društva. Osebnost mislim da je v redu, zaradi tega ker je mlad fant, ki ima svojo družino in službo, ga sploh občudujem da je to sprejel in da to »fura«. Morda bi lahko neki človek, ki ima mogoče več časa, bolje prisluhnil, on pa nima niti časa prisluhniti

vsem in se mogoče kdaj tudi kaj nedemokratično odloči ali pa ga je malo strah, da ne bo priljubljen in gre na eno ali drugo stran, ker je pač mlad in nima teh izkušenj, tako da osebno mislim da bi bilo bolje da bi bil nekdo malo starejši. Daleč od tega da ne bi spoštovala mladih ampak časa nima, dva otroka in služba. Spoštujem da je to sploh vzel in da je toliko »fural« kolikor je. Njemu v dobro in tudi vsem nam bi bilo mogoče boljše, da bi bil kdo od teh, ki se pokazal kot zelo delaven in da zna prisluhniti ljudem in da zna tudi po mizi udariti, ker to tudi moraš znati če vodiš eno društvo. Njemu pa je nerodno včasih ali pa si misli da raje ne bo ampak enkrat moraš ne: »konec je, večina je tako in tako«. Včasih je bilo tega pogovarjanja preveč, ker je pač hotel vsem ustreči.

(9.) Kot prvo en krog novih zelo prijetnih prijateljev, potem hrano, ki je čisto drugega okusa. V bistvu ta občutek, da nekaj sam pridelaj je kasen. Tudi če včasih nekaj ni zelo lepo je vseeno boljše, ker je boljšega okusa. Veliko tudi nekega znanja, saj vidim da sploh ni tako enostavno. Sedaj sem na 5% procentih, ker mi manjka še dosti, to je moj začetek. In res, čisto neka nova obzorja se ti odprejo ob tem ko začneš delati z zemljo. Imeli smo kar nekaj predavanj, tudi neke stvari, ki jih mi tu sploh ne moremo uporabiti: od biodinamike in vsega tega ampak vidim da se na tem področju v Sloveniji ker nekaj dogaja in da ni tako malo ljudi, ki se s tem ukvarja. Osebno mislim, da bi jih morala država boljše podpreti ... Dobro mi si tukaj zase pridelujemo ampak te, ki pa pridelujejo za prodajo ekološko mleko, zelenjavo in vse te ekološke pridelke, bi jih lahko država mirno podprla, to pravico ima. Ali pa njim naprtiti kakšen davek za ekološko onesnaževanje. Saj ne rabi biti cenejše, enako naj ostane. Tako kot so recimo financirali »Jejmo ribe«, tisto je bilo financirano iz nekkih evropskih sredstev pa koliko imamo mi rib v Sloveniji, zelo malo ne. Ampak je bila res kampanja, takšna bi bila lahko zdaj za zelenjavo, te pa je v Sloveniji kar precej. Obdavčiti bi morali škodljivo hrano, kakor cigarete in alkohol, na ta način bi lahko dali v zdravo hrano in bi bila ta lahko cenejša, to bi bila spodbuda. V poletnem mesecu mislim da je to tisto na prvem mestu, da se vse vrti okrog tega. Tudi dopust bomo morali, že lani smo ga mogli, malo priredit temu. Dejansko grem zelo rada na dopust ampak že razmišljam kako bom organizirala ko me ne bo. Tako da dejansko je to nekaj kar te prevzame. Ni nekaj kar bi me obremenjevalo, da je nuja ampak rada pridem sem, tako da se vse nekako vrti okrog tega.

Idejne vodje:

Idejna vodja Onkraj gradbišča

(1) Govorila bom v imenu vseh vodij. Smo štirje: jaz sem arhitektka in umetnica, druga je arhitektka, Urša je umetnostna zgodovinarica oziroma sociolog kritik in Štefan je tudi umetnik. Na nek način nas zanimajo arhitekturne prostorske prakse oziroma na splošno prostor, kako se dela s prostorom, javni prostor in takšne stvari, ki se tičejo mesta na nek način. Seveda smo, ker smo umetniki, tudi kritični na stanje kakršno je. V bistvu smo o tem da bi nekaj postavili v Ljubljani, razmišljali pred tem v nekem drugem projektu. Imeli smo idejo da bi postavili en takšen kontejner in smo iskali zemljišče. Med tem je prišla ena ideja, kaj pa tole zemljišče, ker je tole gradbišče v centru mesta praktično prazno. To je celo vrgel na eni debati Janez Koželj, ker je bil moj mentor na diplomski za arhitekturo in smo nekako ostali v kontaktu. Ko se je povabilo s strani Bunkerja, ki so delali en projekt »Vrt mimo grede« v okviru Mladih levov leta 2010. Delali so razne raziskave na tej lokaciji Tabor in nas so kod društvo, so kontaktirali in predlagali da bi bilo to v okviru tega gradbišča ampak v prvi fazi ni bilo pomembno da bi bil to vrt. Nas je zanimalo to predvsem v sodelovanju z okoliškimi prebivalci. Nam se je zdelo bolj pomembno da bi se aktivirala ena skupina ljudi, ki jih zanima, ki tudi te stvari opazijo, ki jih moti in da bi skupaj poskusili razmisliti kaj bi bilo tu najboljše. Seveda, bilo je precej abstraktno na začetku, zato se je tudi precej malo ljudi vključilo. Na prvi sestanek, ki smo ga imeli tu spredaj, je prišlo kar nekaj ljudi in več ali manj se je izkazalo da jih moti, da je to zanemarjeno in da cela ta sooseska potrebuje en zelen prostor, da so si vsi želeli en park ali nekaj. Tako da potem smo več akcij namenili, ki so bile organizirane čiščenju tega in ves čas smo spodbujali, da bi bili še kakšni predlogi, predlogov nekako ni bilo, ljudje se niso vključevali, po moje ravno zato, ker je bilo tako abstraktno. »Mi bi radi da bi nekaj skupaj« a več ... In jaz mislim, da se je zelo težko v nekaj takega vključiti. Razen ene par norih entuziastov, ki so še zdaj in so čist iz enega drugega konca Ljubljane in vidijo čez en rob. Da ne izračunavajo: koliko časa bodo zdaj porabili, kaj bodo od tega dobili. Tako da ene par takšnih entuziastov je bilo. Začeli smo avgusta, prvič smo za štirinajst dni dobili dovoljenje, naredili smo vhodna vrata in dostop, potem pa nismo imeli več dovoljenja ampak smo še vseeno delali, ker smo računali da nam bodo nekako podaljšali. Tukaj je bilo kot eno smetišče, vse se meče čez ograjo, noben ni imel dostopa, vse je bilo zaraščeno in zanemarjeno. Ampak ljudi kar še ni bilo, kar še ni bilo, tako da smo imeli potem takšen urgenten sestanek oziroma potem tudi urgentno akcijo okrog udeležbe. Se pravi ene pol leta je minilo, ko smo dali en takšen poziv: če kdo hoče imeti zelenjavni vrt, naj pride v soboto na akcijo in takrat je pa prišlo »ful« ljudi, takrat je pa prišlo »ful« ljudi. In zdaj mislim da imamo

uporabnikov, štirideset družin ali posameznikov, ki imajo tukaj vrt. Takrat so prišli na sestanek in so ostali in takrat smo tudi že nekako formirali pravilnik, ker malo smo vedeli da ne more biti ... Mislím da ne more biti ena anarhija in smo nekako poskusili, saj smo skupaj ampak iniciativa je prišla tako ali tako iz naše strani kako bi ta prostor funkcioniral in da ne gre za to da vsak dela kar hoče sam, da bomo imeli eno lopo z orodjem, da ne bo imel zdaj vsak nekaj posebej spravljeno, da se dela tudi za skupne površine ne samo za svojo gredico, da se udeležujemo teh skupnih akcij, da je naš namen tudi, na nek način, izobraževanje in umetnost, se pravi da smo tudi v okviru vsega tega organizirali kakšne pogovore ali pa kaj in da se ljudje vključujejo v čim večjem številu in da sodelujejo, da jim mora biti to blizu, a več. Ne delamo zdaj mi križcev ali kljukic, nimamo evidence, da bi to policijsko ampak tako, vseeno se vidi kdo je tukaj, kdo je prisoten, kdo skrbi samo za sebe in je zelo v redu, ljudje so sprejeli to in sodelujejo. Naša kritika je bila prvič: kako se dela z enim prostorom v mestu, ki je del vseh. Ta je bil namenjen pozidavi, ki nekako ne vemo zaradi kakšnih razlogov propadla. Nekako se je, mislim da, začelo zapletati s tole hišo tu, ker najbrž bi moral biti še en takšen blok tu če bi tole podrli ampak je v tej hiši eno staro stopnišče, ki je, nisem čisto prepričana če je zaščiteno, ampak ga nekaj na pol hočejo zaščititi in ne vem če lahko rušijo. Tu so sicer socialna stanovanja oziroma je od MOL-a nekaj, ne vem čisto točno kdo so lastniki. Se pravi, najprej smo morali ugotoviti kdo je sploh lastnik, še MOL-u ni bilo jasno, da je MOL lastnik te vse zemlje. Ker je v bistvu Energoplan, delal vse, tudi vse ograje, tako da se je zdelo da je vse od Energoplana ampak se je izkazalo da je od MOL-a. In nas zanimajo takšne stvari kot so seveda kritičen odnos do enega mesta ali pa ene uprave mesta do takšnih prostorov kot so ti ali so zdaj ... Mislím to so eni začasni prostori in tudi naš projekt je začasen in se tega zavedamo. V bistvu govorimo o tem da bi bilo lahko več površin, ki niso definirane ali pa, ki se ve da so v čakanju, nekaj začasnega. Ta začasna raba se je nam zdela zanimiva.

(2) Sam princip je zelo jasen. Kaj v bistvu narediti: najbolje če oglašuješ čim več ampak hkrati pa mi nismo hoteli oglaševati na splošno. Naš cilj so ti ljudje. Tako da smo v nabiralnike ... Ker smo to delali skupaj z Bunkerjem, so oni po svojem omrežju obvestili, mi smo kot društvo pač umetniki, po naši mreži obvestili, pač po internetu, malo smo tu okrog dali ta vabila in se poskusili čim večkrat dobiti. Tako smo imeli kar nekaj takih ... Se pravi prvo je bil kot en začetni sestanek, smo bili še spredaj, ker znotraj tega še nismo naredili, potem pa delovne akcije pa res prisotnost na lokaciji. To je bilo »ful« pomembno, da so ljudje

tudi če se niso vključili, so potem komentirali: »Saj smo vas gledali med tem ko tu delate«. Mislim, da je to zelo, zelo pomembno. Zelo pomembno je, da ne gre samo za eno teorijo ampak da gre za udejstvovanje v nekem resničnem prostoru. Fizična prisotnost in da te vsi vidijo in da imaš kontakt s temi ljudmi in da se ustvarja ena taka skupina je bistveno pomembno. Mislim da smo prek tega, ko smo tu bili, ker smo delali vse: od smeti, do kopanja, in smo ne vem kakšni po izobrazbi ampak smo se tega lotili, da smo dobili eno zaupanje. Da znamo delati, da smo pripravljeni delati in da ne govorimo samo neko teorijo, da zares hočemo spremeniti stvari. In to je zelo pomembna stvar, ker veliko je bilo ljudi, ki jih je to zanimalo pa so rekli da nimajo časa. Tukaj si moraš vzeti čas če hočeš da uspe, moraš grozno veliko časa investirati. Mi smo se tako izčrpali po enem letu, ker to je bilo res ... To je bilo skoraj vsak vikend, če pa ne pa blazno veliko ene organizacije: trudili so se da bi oglaševali, da bi o tem pisali, potem smo bili še v okviru ene revije Arhitekturni bilten, povabljeni da oblikujemo eno celo številko in smo dali temo participacija, ki je tudi ena takšna tema kako se bi javnost vključila tudi v urbanizem, ne samo pač ... Koliko velik pomen ima participacija, v kateri fazi se lahko prebivalci vključijo v te procese ali urbanistične ali arhitekturne. Tako da tu je zelo pomemben ta del, da mi hočemo, prvič ... Ja ko smo začeli je bil piramidalna struktura ampak to nas ne zanima, mi nočemo biti zdaj šefi tega prostora tako da trenutno smo v takšni fazi, da hočemo organizacijo prenesti na same vrtničkarje. Lani spomladi smo to predstavili ampak ljudje se kar niso hoteli javiti, vsak je rekel: »Joj, jaz nisem zanesljiv jaz...« Dva sta se samo javila oziroma ena ženska, to ne more samo en, mora biti več. Zdaj jeseni smo pa malo bolj pritisnili oziroma tudi razložili v čem je pomen, da ni zdaj pomen da oni zdaj samo hodijo sem ampak da je pomen v tem da bi nastala samoorganizacija, da bodo postali kot grupa in s tem ko prevzamejo organizacijo se med seboj drugače povežejo in da mi bi se radi umaknili, mislim, ni naš cilj da smo zdaj tu za zmeraj v tem projektu. Radi bi ga speljali bolj v tem smislu, da bi ga poskusili reflektirati bolj teoretsko: kako, ali bo obstala ta možnost mislim, Ljubljana ima nerešen ta problem z vrtovi. Na primer veliko se govori mednarodno kako arhitekti in umetniki bi lahko bili kot eni posredniki, mediatorji, ne vem kaj, med inštitucijo mesta in med takimi samo organiziranimi, na primer nami. Tako da jaz bi rada zdaj tako pa še zanima nas da bi napisali en priročnik ali bomo izdali neko malo aplikacijo enkrat, ko bo to malo bolj delalo o možnostih in mogoče šli tudi na MOL v neko debato. Imamo sicer nek kontakt ampak moram reči, da smo bili vsi mi zdaj brez časa.

(3) Smo že obdelali.

(4) Ne vidim, da bi kakšna ovira sploh bila. Ena stvar je bila da se ljudje niso vključili. Z dovoljenjem nismo imeli problemov, je pač trajal nekaj časa ampak tu ni bilo nobene ovire. Največja ovira je bila da nismo bili dovolj jasni, hkrati pa je bilo to v redu da nismo bili dovolj jasni. Zato ker mi nismo hoteli predlagati, mi smo hoteli da si skupaj izoblikujemo predlog, to je kar pomembno. Mi nismo hoteli povedati: »Takšni pa takšni vrtovi bodo,« nismo imeli nobenega načrta, čeprav smo arhitekti. Razvijali smo potem sicer ograjo, ki sicer izhaja iz teorije da to ni nekaj privatnega, da se vidi navzven, da ljudje prepoznajo neko kvaliteto, da je ta vidnost zelo pomembna. Mi vse prijavljamo kot umetniški projekt, ker to poznamo. Ograjo smo prijavili na MOL-u kot nek umetniški projekt in dobili nekaj denarja. Na ministrstvu nismo nikoli nič dobili, enkrat samkrat, enkrat smo dobili za posvet, enkrat smo dobili na likovnih na MOL-u ampak to so takšni denarji, mislim, mi zastonj delamo. Toliko da imamo za material, mislim 2000 evrov. Ampak mi izkoriščamo to možnost, ker mislim da se to umešča v polje kritične arhitekture pa tudi umetnosti čisto »komot«. Iz tega smo dobili nek zagonski denar, nismo imeli čist nič denarja ampak praktično nič no, kar je bilo treba je bilo kupiti orodje, nekaj denarja smo porabili za izdelavo lope.

(5) Ja, mislim da smo jih. Imaš ene vmesne stopnje in eden končen cilj. Meni se je zdelo ko so se ljudje začeli vključevati, da smo dosegli kar smo hoteli. Ampak seveda končen cilj, bolj konkreten je da se to samoorganizira čisto po svoje, da mi nismo več vključeni kot eni organizatorji. Pa na primer še bolj idealen cilj je da bi se takšni projekti začeli še kje drugje pojavljati, ne samo z našo iniciativo ampak drugo. Se pravi da bi bila to inspiracija za druge oziroma, da bi opolnomočili tudi kakšne druge iniciatorje. Mislim, da je to bolj idealističen cilj. Ampak mislimo da bi s tem ko bi se začeli ukvarjati bolj s teorijo, ko bi govorili o tem kakšni so mehanizmi pa kakšni so postopki, da bi s tem mogoče lahko prepričali koga da bi se še kje drugje lotil. Saj so nas veliko kontaktirali, prav tako: »Mi bi pa nekaj takega radi imeli v...« ampak ne vem če je potem kaj iz tega nastalo. To mora biti neka blazna predanost tej ideji, ta začetna faza, ko si moral veliko enega časa vložiti, tukaj smo bili mi kot eni norci in jaz mislim da takšna skupina mora biti, en posameznik tega ne more. In ti, ki so se kasneje vključili je bilo super ampak mislim da je ta prvi preboj je bil pa to, da smo bili mi kot eni entuziasti. Jaz verjamem da so takšni ljudje ampak da se skupaj povežejo, da imaš malo oporo mogoče malo, da imajo malo pregleda kaj se da. Mi smo imeli tudi podporo od Koželja. Ampak jaz mislim, da zdaj ne bi bilo treba da imaš tam nekoga, ker je to dober primer na

katerega se lahko zagovarjaš. Tudi zelo različne situacije imaš, to je bilo pač od MOL-a, imaš pa ena zemljišča, ki so zasebna, se moraš pač z enim direktno zasebno dogovarjat. Bolj je to pomembno da si ti upaš, da veš kaj lahko predlagaš. Zelo bistveno je bilo to da se mi zavedamo te začasnosti. In tudi vsi, ki so se vključili. Mislim, mogoče drugo leto tega vrta ne bo več. Ljudje ne marajo tega, oni imajo raje da imajo to zdaj za trideset let in bodo vrtnarili. Ne marajo te začasnosti.

(6) Mi spodbujamo začasno rabo, se pravi, da bi se bolj ... Ker ta začasna raba lahko pomeni tudi deset let. Mi smo mislili da bomo tu samo eno leto pa je tu že tretje leto in tudi kaže ne bo še nič. Se pravi ta začasnost, mi ne govorimo da bo to pol leta. Ta začasnost je lahko eno obdobje ampak ne zaradi tega ker ni denarja ampak, da bi mesto to bolj stimuliralo. Oni se pa seveda bojijo, da potem takšnih ljudi potem ven ne bodo mogli spraviti. Se pravi, to bi samo moralo biti bolj jasno, bolj podpirano. Mi smo morali podpisati pogodbo z MOL-om da se v roku treh mesece umaknemo, če se kaj zgodi s to parcelo. A veš, pravila morajo biti jasna, pa ni potem nobenih groženj. In mi smo tudi vsem našim, ki so se vključili dali papir in to je bil eden, tudi not navedenih pogojev, da je to začasno. Pa tudi kako se vrtnari: da samo na ekološki način, da se posvetujemo in da se skupaj odločamo za ene stvari. To je vse v pravilih. Ena pravila smo določili. Mogoče se mi sami niti ne bi spomnili da moramo imeti pravila ampak smo na osnovi enih drugih projektov, s katerimi smo tudi povezani, videli da je to koristno. Kljub temu, da se bojiš da se boš šel z enimi pravile eno hierarhično ureditev ampak veš da ena pravila je dobro da so in da se jih spoštuje. Ampak se je veliko pravil skupaj ustvarilo, tako da ni bilo tako ne.

(7) Po moje za nas organizatorje, ustvarjanje skupnosti in sprememb prek tega. Da se ustvari eno skupnost, ki ustvarja ene spremembe, tudi spremembe v glavi a veš. Se pravi: da se dvigne ena zavest o tem kakšne so naše pravice kot meščani mislim, zakaj si ne bi lastili enih takih prostor ali pa zakaj si jih ne bi poskusili prisvojiti začasno. Mislim, ne aktivistično, tako da bi jih hoteli zasesti in okupirati ampak tudi to, zakaj pa ne. Ampak predvsem to, da se prek tega ustvarja ena skupnost, da se, prvič eno znanje se lahko preko tega ustvarja in širi, ena moč ene skupnosti in pozitivni efekti vsega tega. Mislim ljudje so tako srečni, ti ki so tu. Mislim res, če pogledaš to sosesko, saj je nekaj parkov ampak grozno v bistvu, celi so zabetonirani tu. Čisto skupaj imajo postavljene te bloke, nobene zelene površine, gledajo na železnico in bi bilo boljše da ne samo ti, ki so vključeni, to se pa mi trudimo. Imamo dan odprtih vrat in enkrat na teden v četrtkih, lahko kdorkoli pride, drugače vseeno je pol javen

pol zaseben prostor, se pravi mi imamo ključavnico, vsi ki so vključeni vedo šifro in ne smejo tu »žurati« in se kar tako zadrževati kar tako neki, da bi ljudje kar prišli pa bi tu bili. To je edino v četrtek takrat ko imamo ure takrat pa je tako, da je namenjeno temu, da lahko ljudje pridejo da si ogledajo, da je vedno nekdo tu, ki razloži celo zgodovino.

(8) Na primer političen cilj je to, da bi se začasna uporaba uvedla. Na splošno ti vrtovi, čim je nekaj samo-organiziranega so za moje pojme grozno velik potencial za upor, če ne drugega če z eno grobo besedo ne bi mogoče rekla neoliberalizem ampak potrošništvo. Čeprav je to tako ali tako povezano med seboj. Ampak prav večinoma so ti ljudje, ki so tukaj prvič, se sprašujejo kaj lahko res naredijo kot posamezniki a veš in v zvezi z ekologijo, da se ne govori samo ampak da se udejanja ene stvari, govorimo o hrani, od kje zdaj ta hrana, ki jo mi kupimo pride, kakšna je hrana, ki jo sami pridelamo, kakšen je pomen lokalno pridelane hrane, kaj za eno mesto pomeni, če bi nastalo malo bolj samooskrbno: to pomeni prvič, da je prekinjen en tok posredništev pri eni trgovini, na primer sadja in zelenjave, koliko enih posrednikov je, »ful« se zmanjša onesnaževanje zaradi transporta, globalno gledano mislim, ladje z ananasom potujejo k nam, tovornjaki, »šleparji« vse te hrane. To se pravi koliko lahko ena takšna majhna celica, pa če bi jih bilo več, povzroča enih sprememb. So po mojem mnenju so politično-kritične v veliko aspektih. Prav ta anti-konzumerizem pa da se ti zavedaš kaj je narava, stik z naravo, da ti otroke učiš. Polje teh stvari, ki govorijo o zavedanju in kaj je zdaj važno, kako preživljamo prosit čas: a je »fajn« da hodimo v »šoping center« v tem prostem času ali je boljše, da smo nekje zunaj in da nekaj ustvarjamo s svojimi rokami na primer. Veliko je segmentov, tako malo sem vse skupaj zbasala ampak vsi poudarjajo da je to lahko en model tudi tega kako se en prostor v mestu uporablja in zakaj mesto ne omogoča več tega, zakaj mesto to drži za sebe da v bistvu ni ... Se pravi politika mesta do prostora, se pravi tudi politika in tudi politika tega, da se samo profit kuje v mestu, da se dela smo stvari, ki nosijo profit. Mislim da je v tej smeri zelo kritično ampak jaz mislim da če bi se takšni projekti več spodbujali in dogajali, pride do take tihe spremembe, tihe ampak resnične, ker meni se zdijo te pomembne, ker so povezane z resničnimi prostori in z resničnimi rezultati, ne samo teorija.

Idejni vodja Urbanega eko vrta

(1.) Potrebe ljudi in potenciali ljudi so bili tisti, ki so nas usmerili v to da je potrebno narediti aparate. Po analizi, ki smo jo naredili v Mariboru konec leta 2010 in v začetku leta 2011, smo ugotovili katere so pač prioritete na področju dela Urbanih brazd kot celote. Ena

izmed teh je bila tudi skupnostni urbani ekološki vrt. Ugotoviti to potrebo ni bilo težko, ker smo takoj ugotovili da je veliko število ljudi, ki si tega želi. Izkazalo se je tudi, da je tako imenovan omenjen neoliberalizem oziroma kapitalizem nasploh načel vse družbene vezi, je individualiziral ljudi, jih je praktično depolitiziral, odvzel jim je vsakršno zmožnost organiziranja in tak projekt kot je skupnostni urbani ekološki vrt je posegel ravno na to področje. Se pravi: družbenega organiziranja, organiziranja v ponovno skupnost, ustvarjanja, bomo rekli, novega političnega prostora kjer ljudje sami soustvarjajo svojo sedanost in svojo prihodnost, ne samo na tem kosu enega hektarja zemlje ampak tudi onkraj tega, ker lahko delujejo tudi že izven tega, ker so se sedaj naučili na ta način organizirati. Poleg tega pa je pomemben tudi vidik analize, ki smo jo naredili v smislu trajnostne lokalne preskrbe, ki je izjemno katastrofalna v Sloveniji. Kar je tudi izhajalo iz naših raziskav je: večina hrane, predvsem govorimo tu o zelenjavi in sadju, je večji delež uvožena, gre za nekvalitetno hrano iz tako imenovanih padskih tržnic kot se rado reče, iz vele tržnic, ki pa je hrana namenjena državam, ki so nezahtevne, tako imenovanim nezahtevnim trgov. Zaradi tega, da bi ljudi po tej krizi kjer ni možnosti da bi si recimo privoščili kvalitetno hrano višje kakovosti in zdravo hrano je edina možnost, da si jo sami pridelajo. Na ta način so torej dobili to možnost, da ponovno začnejo sami obdelovati in pridelovati in že tudi pridelati hrano in na konec koncev tudi semena. S semeni in plodovi pridelajo hrano in jedo kvalitetno, kar vpliva na njihovo zdravje, socialni položaj in poleg tega še skupnostni vrt v njihovo organiziranje. Ampak konec koncev to kar mi delamo ni nič novega, to kar mi delamo je delno že obstajalo tudi na tem prostoru, delno pa smo jemali in črpali iz prakse v tujini, ki so prisotne že dlje časa. Konec koncev je v zahodu ravno ta vpliv neoliberalizma pa tudi kapitalizma kot pač takega, bistveno že bolj prisoten že desetletja, v Sloveniji je ta, bomo rekli pogrom, šele v zadnjih treh desetletjih prišel, po razpadu bivše skupne države Jugoslavije. Na ta način so na zahodu že imeli znotraj njihovih družbenih skupnosti implementirane oziroma udejanjene določene imunske obrambne mehanizme. Eden izmed teh imunskih obrambnih mehanizmov, pred razdorom kapitalističnega sistema, ki ga je ustvaril kapitalistični sistem je tudi recimo skupnostni vrt. Približno polovica delavnic, ki so bile organizirane je bilo namenjenih ravno organiziranju. Se pravi bile so namenjene temu kako se organizirati v neko skupno kolektivno organizacijo vrtničarjev, kako obdelovati, kakšni so principi delovanja preneseni iz tujine, kakšni so principi, ki bi si jih oni želeli in kako priti do teh skupnih principov na konsenzualen način, tu je bil uporabljen način moderiranja da so lahko prišli do tega

konsenza, ker oni niso nič glasovali, vsa pravila, ki jih imajo v vrtu so sprejeli konsenzualno, se pravi skupaj vsi. In to je bilo kar veliko dela, trajalo je več kot en mesec, bile so več kakor tri delavnice in vmes med vsako delavnico so dajali še pripombe. Tako da je to veliko usklajevanja ampak na koncu tega pogajanja so uspeli priti do enega skupnega dokumenta, ki je določal njihov način delovanja in upravljanja ali bolje rečeno samoupravljanja tega prostora oziroma vrta. Tako, da to je to, polovica delavnic, ki so bile organizirane so bile usmerjene ravno v to torej, kako se organizirati in kako delovati. Druga polovica pa je bila usmerjena na to kako ekološko pridelovati.

(2.) V bistvu sploh ni bilo nobene posebnosti tu, ker je bilo to že »v zraku«. Te zamisli so krožile že dlje časa v različnih prostorih med različnimi ljudmi. Ne samo da ni bil problem ampak je postal problem to da jih je bilo preveč. Imeli smo obratno težavo. Soočali smo se s tem da ko smo projekt zaključili smo imeli že 50 novih na čakalni listi, ki so že čakali na nov vrt. Danes lahko govorimo o tem da jih imamo že okrog 140, nekaj takega, ki čakajo na to da bomo letos začeli, iz strani občine obljubljenimi 6 novimi lokacijami, da bomo lahko predali tam okrog 150 ali 200 vrtičkarjem nove lokacije. Tako da zagrevanje ni bilo potrebno, tudi motiviranja ... Motiviranja je bilo veliko v smislu organiziranja delovanja. Nekaj ljudi je tudi odpadlo v tem procesu motiviranja, ker se pač niso identificirali s tem, niso pač čutili tovrstne potrebe ali pa niso imeli želje da bi delovali na tak način. Ampak to je čisto običajno za skupnostne vrtove, da določeno število ljudi v prvem letu ali pa že v prvih mesecih delovanja izpade oziroma se odloči, da ne bodo naprej sodelovali na tak način. Kar se tiče drugod v Sloveniji in širši regiji od Hrvaške, Avstrije in celo Nemčije, Italije in tako naprej, odmevov, ki jih je imel ta projekt je tu posledica večplastna. Na eni strani je odmevnost stvar Evropske prestolnice kulture, druga stran pa je to da v širši regiji in Sloveniji so se rojevale podobne pobude, ki so poskušale narediti podobno ampak so bodisi zaradi pomanjkanja energije, pomanjkanja sredstev ali česa drugega delno obupale niso šle naprej v to in so ponovno sedaj oživele ali pa so se sedaj ponovno formirale, ker so videle bodisi iz poročanja medijev, bodisi znancev da je to možno. Torej kot primer dobre prakse je dokazal neko pot, neko možnost, ki so jo tudi drugi potem zagrabili. Na nas so se obrnili, dobili tudi informacije in tako naprej. Ena druga stvar, ki je mogoče tudi pomembna in različna od drugih projektov, ki jih po navadi vodijo še posebej v nevladnem sektorju je ta, da veliko ljudi, ki je prišlo k nam je bilo še posebej presenečenih da smo pripravljene dati čisto vse podatke od a do ž. Vse podatke v

smislu vodenja projekta, finančne konstrukcije, vsega in to brezplačno na razpolago ure in ure razlagati kako se vodi takšen projekt.

(3.) Organizacije je izredno zapletena, večplastna in večfazna. Začetek je bil takšen, da je bilo potrebno narediti sploh raziskavo o primernih konceptih in kaj se v osnovi želi. Mi smo imeli izhodišče po katerem smo želeli imeti dovolj velika zemljišča, so v neposredni bližini čim bolj poseljenega mesta se pravi blokovskih naselji in da želimo da so v bližini že obstoječih vrtičkov. Poleg tega da je dostopnost do tega zemljišča z nekimi javnimi prevozi ali kolesi in podobno, izjemno lahka. Potem je bilo treba še upoštevati, da so vodni viri v bližini ali napeljave vode in možnost črpanja od nekje. Imaš več teh pogojev, ki jih je bilo potrebno upoštevati. Našli smo kar nekaj lokacij, ki smo jih predlagali mestu. Mesto je potem odobrilo eno izmed teh lokacij, na srečo je odobrilo najboljšo, vsaj za nas najboljšo, v velikosti enega hektarja, kar se je kasneje izkazalo kot malo prevelik zalogaj v smislu da je obseg tega za organizacijo izjemno zahteven in nadaljnjega delovanja skupnosti kot take. Potem smo čakali na pismo o nameri oziroma pismo o potrditvi s strani občine 6 mesecev in ko smo končno to dobili smo sklicali septembra meseca prvi sestanek z vrtičkarji. V tem času smo pa pripravljali že določene načrte kako bi bila lahko neka osnovna ureditev tega in podobno. To smo potem predstavili vrtičkarjem na prvem srečanju in tam se je začela vsa stvar razvijati. Sledila so številna srečanja, desetine različnih delavnic, delovnih akcij in podobno na samem vrtu, izobraževanja, urejanje infrastrukture, kar je bilo izjemno zahtevno, pridobivanje dovoljenj, tožbe sosedov ...

(4.) Glavne ovire so tiste tipične: to je birokratska ovira, kar pomeni, da je bilo potrebno sprejeti določene prostorske akte oziroma spremeniti stare, da se je lahko umestilo tovrstne projekte, ki smo jih predvideli, v prostor, pri tem so nam priskočili na pomoč na občini. Druga ovira je bila da smo imeli na eni strani enega sosedu, ki je sprožil posestno tožbo in na koncu izgubil, uspeli smo priti v pol leta do višjega sodišča da je bila sodba pravnomočna v kar je bilo vloženega veliko truda in muke. Potem je bila še težava s pridobitvijo gradbenega dovoljenja, ker je spet ena druga bližnja sosedu hotela drugačno postavitve objekta, kar smo tudi delno stopili naproti in kasneje je zadeva tudi stekla. Definitivno so bile neke težave, ne moremo pričakovati da pri tako velikem številu ljudi, ki recimo niso še skupnost ampak so v nekem skupnostnem stanju in so predvsem nek presek družbe kot take, ljudi, ki so, tako bom rekel, idealni predstavniki različnih interesov v družbi, različnih pogledov v družbi, ne moreš pričakovati da bo tako enostavno, da bodo vsi na vse kimali. Bil je veliko pogovorov in

izobraževanj, ki so pripeljali do tega da so na nek način razumeli in sprejeli na koncu tudi konsenz o načinu dela. Je namreč tako: nekateri so si zamišljali da bodo prišli tja in delali kar hočejo, potem ko so pa prišli pa so ugotovili, da to ni tako, da ne moreš priti na skupno delovno akcijo in delati na svojem vrtu ampak moraš delati kolektivno na skupnem vrtu. Tu je bilo tudi ... Ampak to so takšni mali momenti sporov ali kakorkoli lahko temu rečeš, ki lahko povzročijo neke tenzije ampak nič tako drastičnega. Potem recimo to, da je ekološko vrtičkarstvo: kaj se lahko, kaj ne. Tu je bilo potrebnega veliko izobraževanja. Saj ne da so hoteli ljudje nagajati, tega ni bilo ampak nekateri enostavno niso razumeli, lahko da so kakšno izobraževanje izpustili in potem se je pojavilo to da so zaupali nekemu trgovcu, ki jim je prodal seme kjer je pisalo gor biološko, na koncu se je izkazalo, da ni biološko in takšne stvari. Tako da tu je bilo potrebnega veliko potrpljenja seveda, to je veliko individualnega dela z ljudmi od ena na ena ali v skupini. Zagotovo težave pridejo. Največji spor je bil tisti glede psov oziroma domačih živali, ni bil toliko spor, šlo se je za to da ena manjša skupina ni hotela niti pristati na to da bi sploh bile domače živali na vrt dovoljene, potem pa je prišlo do kompromisa oziroma, da je to mogoče ampak samo pod določenimi pogoji, se pravi: lahko pripelješ psa ampak ga lahko vodiš samo pod določenimi pogoji in tako dalje. Določene omejitve so bile sprejete. To so določene stvari kjer se je porabilo največ časa, da se je prišlo do določenega konsenza. Ena stvar je tudi estetika vrta, to je vedno spor o tem kakšni so pridelovalni načini, kaj je sonaraven način pridelave, ki so lahko zelo različni in kje meji ta način gojenja na neke kršitve pravilnika, v smislu, da lahko s svojim načinom ogroža delovanje drugih ali pa je to nek estetski kriterij, ki nima nobene veze s samimi kriteriji delovanja. To je mišljeno v smislu ali vrt zaradi neurejenosti povzroča težave drugim vrtičkarjem s tem ko se razvije plevel in gre lahko na drugi vrt. Poleg tega pomeni lahko da če je neurejen, da nisi aktiven vrtičkar, se pravi ne rabiš vrta, na čakalni listi pa imaš 50 ljudi, ki komaj čakajo priti do tega vrta. S takega vidika je definitivno treba nekaj ukrepati. Ali je tvoj način pridelave takšen, da sicer ne zgleda najlepše vrt je pa v funkciji, paziš na to, da ne pride do osemenitve na drugih vrtovih in je potem samo vprašanje zgleda vrta. Dva, trije primeri so bili takšni ko je bilo treba ugotoviti ali je vrt estetsko urejen ali urejen z drugačno estetiko. Dve puncici sta odšli zaradi tega, ker nista zdržale tega pritiska. Vprašanje je tudi ali je zemlja izrabljena.

(5.) Tisto ker se da videti že po enem letu, definitivno. Kar se bo pokazalo v naslednjih letih bomo pa še videli. Želeni rezultati bi bil seveda, da bi ta skupnost v naslednjih letih v

popolnosti zaživela. Skupne imajo že piknike, sami organizirajo na veliko izobraževanja, imajo skupne delovne akcije in tako naprej, tako da s tega vidika jo že samoupravljajo, soupravljajo vrt v popolnosti. Tako da s tega vidika je definitivno že uspelo. Imajo tudi že načrte za naprej: kako bodo urejali, kako bodo uredili nove lokacije in tako naprej. Tako da s tega vidika je to definitivno uspelo. Kako bo to na dolgi rok: ali bo ta skupnost zares zaživela v smislu, da se bo uspela obdržati in iti skozi številne prepreke, ki jih bo imela kot vsaka skupnost na svoji poti je pa drugo vprašanje. To bomo pa še videli, to bomo rabili nekaj let da se to izkaže.

(6.) Njegova trajnost je že zagotovljena znotraj samega projekta. Začeli smo ga tako, da smo želeli lokacijo, ki bo na dolgi rok služila temu namenu. Pri tem vrtu pomeni to desetletna pogodba, ki jo ima društvo Urbani eko vrt z občino za zakup tega zemljišča, za minimalno simbolično najemnino. To je prvi korak. Drugi korak pa je tudi, da so šli vsi vrtničkarji skozi fazo z veliko izobraževanji in da so se organizirali v svojo lastno organizacijo. V tem primeru so se odločili da bo to društvo, lahko bi bilo tudi nekaj drugega, lahko bi bila samo neka neformalna skupina ampak so se odločili, da bo to najlažje iz vidika urejanja pogodbe z občino in podobno. In to je to, društvo je v enem letu zaživelo. Z vidika trajnosti se tudi odpirajo možnosti da bo že čez en mesec celo šest novih lokacij. Težava, ki se po navadi pojavlja pri večini podobnih projektih oziroma sorodnih podvigov za ureditev nekega skupnostnega vrta in je mi nismo imeli, je finančna težava. Mi smo imeli določen proračun in vse smo naredili v okviru tega proračuna. Če nimaš teh sredstev je bistveno več dela na temu da se morajo vrtničkarji sami organizirati za postavitve lope, skupnega objekta itd. sami morajo torej narediti, sami pridobiti sredstva za material in za arhitekta, ki jim bo naredil neki plan. Cela kolobocija je teh stvari, ki jih ne bi mogli narediti če teh sredstev ne bi bilo. Mi smo bili, s tem ko smo že imeli zagotovljena sredstva, že dva koraka pred ostalimi ali pa dve leti.

(7.) Komplementarno je, eno dopolnjuje drugo. Sama pridelava je nek način, je neko orodje, preko katerega se lahko celotna skupnost oblikuje oziroma se lahko združi. Hkrati zadovoljuje tudi neko temeljno potrebo po hrani ampak ne samo hrana, zraven pride še druženje, pridejo pogovori o tej hrani oziroma kako pridelaj in tako naprej. Obstaja neka interakcija med vrtničkarji, imajo nek interes, ki jih druži in jim nudi neko platformo za nadaljnjo delovanje. Tako da je komplementarno tudi zaradi tega, ker skupnost ko je enkrat že implementirana bistveno lažje zadovoljuje potrebo po hrani, se pravi da nastane nek krogotok med tema dvema stvarima. Pri gojenju rastlin in pri gojenju odnosov gre definitivno za nekaj skupnega.

(8.) Malenkost pretenciozno bi bilo, da bi trdil, da bo ta projekt dosegel to. To je lahko en korak v tej smeri, lahko je en korak v smeri polnomočenja skupnosti, polnomočenja posameznikov, skupin in tako naprej. Lahko je en izmed smerokazov na poti do neke bolj avtonomne, ne hierarhične, ne avtoritarne, ne patriarhalne itd. skupnosti. To je en kanček v mozaiku. To je en način organiziranja, ki lahko pokaže možnost kako se lahko že danes organiziramo, že v današnjih pogojih za delovanje kakršno si želimo v prihodnosti. Seveda je bil celoten program Urbanih brazd zastavljen za to, da gre za polnomočenje skupnosti in da na takšen ali drugačen način poskušamo preko takšnih praks zoperstaviti neoliberalnemu sistemu in tudi kapitalizmu kot takemu. Proti razčlovečenju, ki ga ta sistem v katerem živimo iz dneva v dan poustvarja, proizvaja, reproducira itd. Tudi mi sami jih preko naših odnosov neprestano reproduciramo, zato so novi odnosi, ki jih vzpostavljamo preko takih programov izjemno pomembni saj naredijo nek presek v danem trenutku in kraju s tovrstnimi praksami.

10.3. ANALIZA ZNAČILNOSTI KATEGORIJ

Odprto kodiranje vrtničkarji:

Kaj vas je prepričalo, da ste se vključili v projekt? Vas je pri tem vodila želja po (novi) aktivnosti, nuja zaradi preživetja ali je bila vodeča ideja projekta – lastna pridelava hrane, na trajnosten in ekološki način v skupnosti? Mogoče kaj drugega?

Član	RAZLOG VKLJUČITVE	Pojem/Koda
1	Del mojega poslanstva v smislu da prideš do informacije kako naj bi se človek na enem majhnem koščku zemljice imel »fajn«. ...da najdeš nek enostaven način da si v povezavi s kozmusom, da si v povezavi s samim sabo in najdeš ta kontakt s kozmusom in s samim sabo.	<ul style="list-style-type: none"> - Želja po učenju medsebojnega deljenja. - Stik s samim sabo.
2	Najprej so spraševali, v bistvu tako so se lotili stvari da niso prišli s projektom, rekli: »Mi bomo zdaj tukaj to naredili,« ampak so vključili prebivalce. In se mi zdi to tako en zares dober pristop, da ne prideš pa rečeš. Ampak nekako poskusiš nekaj bolj organskega v povezavi z ljudmi, ki tam živijo narediti. ...dali samo v nabiralnike ene takšne listke, pač da kogar zanima naj pride In jaz sem takrat že živel eno leto pa še nekaj na	<ul style="list-style-type: none"> - Spraševanje ljudi - Vključitev ljudi - Obvestilo. - Osamljenost - Nepovezanost med ljudmi

	<p>Slomškovi in sem imela majhno punčko in v bistvu v enem letu in še malo nisem še nobenega spoznala.</p> <p>Ja, ker je ta urbana kultura takšna, da se ne vtikamo drug v drugega in mi je v bistvu, moram povedat, malo »pasalo« zagrabit možnost da se povežem z različnimi ljudmi iz tega okrožja. Ampak to je bil po mojem glavni razlog, da sem se počutila osamljeno.</p>	
3	<p>V bistvu živiva tukaj zraven z mojo punco. Gledala sva da se nekaj tukaj dogaja in sva šla že nekajkrat tukaj mimo. Videla sva da se nekaj dogaja, da eni nekaj delajo.</p> <p>Potem je bilo pa objavljeno, da se začenja to vrtičkarstvo in sva prišla na ta prvi sestanek</p> <p>in blizu je tako da sva rekla, da bi imela en mini vrtiček pa da bova imela svojo zelenjavo.</p> <p>Potem se je tu ponudila možnost.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Lokacija. - Obvestilo. - Želja po zelenjavi. - Obstoj možnosti.
4	<p>Šla sem v Etnološki muzej, ker sem po duši etnolog in imam rada ljudi. Zagledala sem eno zelo lepo knjižico, na tej knjižici je pisalo »Vrt mimo grede«</p> <p>Nekako smo se dobili. Všeč mi je bila ideja da bi na opuščnem gradbišču nastale gredice. Vključila sem se čisto spontano. Ideja mi je bila zelo všeč: da se tu ustvari ene vrtičke in da bi te ljudi, ki so iz teh blokov, ki nimajo nobenega življenja, nekaj privabili.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Obvestilo. - Všeč ideja.
5	<p>V to me ni nič prepričalo ampak sem sama iskala neko zemljo. Najprej sem vrtnarila na balkonu potem sem pa hotela neko večjo gredo. Iskala sem vrt in nekako nisem uspela najti zemlje.</p> <p>Potem sem pa preko prijatelja izvedela za Onkraj.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Iskanje zemlje. - Informacija znanca.
6	<p>Mene osebno: kvaliteta hrane oziroma problem hrane, ki jo kupujemo, ki je nekvalitetna, ki je izropana vsega tistega, kar bi morala zelenjava imeti.</p> <p>če ti hočeš jesti bolj zdravo zelenjavo je to drag šport mislim, lahko si ne vem kako bogat, to je drag šport kakor obrneš.</p> <p>To in kako bi rekel, delo z zemljo pa tako malo izklopa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Problem hrane. - Cena zdrave hrane. - Stik z naravo. - Sprostitev.
7	<p>Prepričalo me je predvsem to današnje gibanje za zdravo ekološko hrano.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Gibanje za ekološko hrano. - Všeč ideja.

	Prepričali so me sami akterji pri tem projektu v tem smislu, da bo to tudi druženje, ljudje, ki bodo prevzemali neke nove nazore v življenju in poleg tega da bodo nekaj koristnega za sebe naredili, da bo to tudi neka nova socializacija in ponovno druženje med ljudmi, ki je v tem novem času na vedno slabšem.	
8	Jaz pravim, da sem otrok zemlje, čeprav sem rojena v mestu. Daje mi energijo, to mi daje moč in ne vem, uživam. In ko sem zvedela o tem ... Nebesa, ker to je bil zapuščen travnik. V glavnem lokacija, to.	<ul style="list-style-type: none"> - Stik z naravo. - Lokacija.
9	Na prvem mestu predvsem, da bo ekološka pridelava in še to, da mi je bilo simpatično da so od vsega začetka najprej izobraževanja organizirali in šele potem so nas spustili v delo, če lahko tako rečem. Najprej je bilo enkrat v jeseni, na vratih naše stavbe je bilo, v bloku živim. In vedno sem si želela košček zemlje, tu nekje v okolici.	<ul style="list-style-type: none"> - Ekološka pridelava. - Izobraževanja. - Obvestilo. - Iskanje zemlje. - Lokacija.

Kako vi razumete skupnosti, ki nastajajo za uveljavljanje ideje urbanih vrtov?

Član	SKUPNOSTNO VRTNARJENJE	Pojem/Koda
1	Onkraj gradbišča je nastal na terenu, ki je bilo praktično uničeno in ki ga je človek s svojo prisotnostjo kultiviral. Čim mora biti manjše število ljudi na nekem koncu, na nekem manjšem koncu pride do socializacije. Seveda prihaja do trenj, usklajujemo mnenja, on bi to drugi bi drugo stvar ampak ravno to je to, da nek problem, ki je nastal, neka situacija, nas sili k združevanju drugačnih mnenj.	<ul style="list-style-type: none"> - Kultivacija prostora. - Socializacija ljudi. - Združevanje različnih mnenj.
2	Mislim, da je to del enega širšega gibanje, ki se zdaj spontano začelo pojavljat. Mislim, da je to iskanje ene skupnosti, kjer se ljudje medsebojno podpirajo. Mislim, da tu sploh ne gre za te skupnostne vrtove ampak je tovrstnega povezovanja vedno več na vseh področjih in se oblikujejo takšne skupine, ki so	<ul style="list-style-type: none"> - Gibanje. - Medsebojna podpora. - Način povezovanja.

	relativno dobro organizirane.	
3	Sosedov nisem prej poznal, pa tako okoliških, pa tako potem ko se srečaš se spoznaš pa pozdraviš lahko tudi poklepetaš. Tako da to skupnost, ki je nepovezana da se malo poveže, definitivno je takšen projekt recimo pomaga. Spoznaš nove ljudi in si s tistimi, ki jih že poznaš v kontaktu.	- Način povezovanja.
4	Saj so dobre prakse, učiš se vedno. Tam kjer smo mi so bloki, bloki, bloki in med bloki so ploščadi, brez kakršnega koli zelenja. Ta urbani vrt zdaj miruje, sredi poletja je pa to zelo lepo pogledat. Lani so začeli ptiči prihajati, zdaj imamo čebele. Prišli so, prej ni bilo nič.	- Novo učenje. - Ozelenitev soseske.
5	Ni samo hrana, ki jo dobiš iz tega ampak je najboljša zadeva proti stresu. Tam spoznaš neke ljudi, ki jih nikoli ne bi, nek skupen interes imaš čeprav prihajajo iz čisto drugih okolij, drugih poklicev. Tam se pogovarjaš z nekom, ki se nikoli ne bi.	- Proti stresu. - Način povezovanja. - Prostor druženja.
6	Še to ne, da se ljudje zavedajo, da so neke stvari skupne, da se učijo, ponovno se učijo da tako rečem.	- Učenje medsebojnega deljenja.
7	Je pa to zopet ena nova ideja, pri kateri se ljudje držijo po svojem skupnem interesu. To ni nič drugega kot interes, ki poleg tega da daje tisto plemenitost življenja z naravo, drugo pa je še da ti da neko dobrino, ki ti je ni potrebno kupiti in ti mogoče malo olajša pri gospodinjstkih stroških.	- Način povezovanja. - Omogoča stik z naravo. - Omogoča lastno pridelavo.
8	Prvič: doma si zaprt v bloku, gledaš televizijo, rešuješ križanke, bereš časopis, v časopisu je to kar je na televiziji, kakšen sprehod in konec. Doma imaš televizijo, pa še kaj kuhaš in ješ. Tu pa greš, pa si sam prideláš, sam gledáš	- Aktivnost. - Omogoča lastno pridelavo.
9	osebno smatram, da to vrtnarjenje tu ni samo pridelovanje hrane ampak tudi druženje. Prej se sploh recimo, nismo poznali, razen na videz. Sedaj smo pa dejansko prijatelji, ker nas seveda veže to skupno vrtnarjenje, ugotavljamo pa da imamo ne samo to, ampak kar veliko skupnih točk.	- Prostor druženja. - Način povezovanja.

Zanima me, kako se z drugimi člani skupnosti dogovorite o urejanju skupnih poti, gredic, sadnih dreves in grmičevja, ter lop? Kako si razdelite plodove sadežev, ki zrastejo na skupnih površinah?

Član	POTEK UREJANJA	Pojem/Koda
1	<p>Če se vrnem na vprašanje: eno so delovne akcije, drugo so četrtki ki so bili odprti, ko lahko vsak pride, sicer pa je na mesec enkrat ali pa na dva meseca se dobimo, da se dogovorimo kaj je treba narediti.</p> <p>Predloge lahko torej sami damo.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Skupaj. - Skupne akcije. - Lastni predlogi.
2	<p>Potem vidiš, ko se zaraste pa napišejo na »mailing« listo: »Lahko bi imeli mi kakšno skupno akcijo« in se je potem vedno težko dogovoriti in vedno nas pride od tridesetih deset ali pa šest, ker so ljudje res zaposleni in nimajo časa ampak pol se pač nekak.</p> <p>Nikoli še ni bil problemov da bi se zmenili kaj bomo in kako bomo.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Skupne akcije. - Nizka udeležba. - Skupaj.
3	<p>Jaz gledam na to da je skupno in načeloma vsak nekaj naredi.</p> <p>Drugače se pa več ali manj po "mailu" vse dogovorimo, imamo neka večja srečanja na začetku, mislim otvoritev sezone in potem še kakšen piknik pa potem na koncu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Skupaj. - Skupne akcije.
4	<p>Glede delovnih akcij se vedno dogovorimo da se dobimo »takrat pa takrat«.</p> <p>To je kar spontano. Vsak, ki pozna vrt kar začne delati. En tam, en tam ...</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Skupne akcije. - Skupaj. - Spontano.
5	<p>Na »google group« se dogovorimo za akcijo, tam se potem dogovorimo, da je potrebno »to pa to« urediti, pa en reče: »Jaz bom to«, drugi reče: »Dajva midva to« in tako, na takšen način.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Skupne akcije. - Skupaj.
6	<p>Jaz imam občutek, da je ta vrt že prevelik v smislu obvladovanja.</p> <p>Hočem reči, da pri nekih skupnih projektih je malo težko razdeliti delo.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Težko obvladovanje. - Skupaj.
7	/	/
8	<p>Jaz se bojim, da ne bo šlo, ker že lani smo imeli konflikte, kakor sem rekla, ker niso uspeli, ker mora biti nekdo.</p> <p>No, nekako imamo urejeno po lopah tako da mislim da bo.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Konflikti. - Skupaj po lopah.

9	<p>Saj veste, ko je enkrat 80 ljudi na kupu ali pa še več, ne gre vedno vse gladko.</p> <p>Pač, ena skupina, jedro je zelo zdravo, vedno se da dogovoriti in tudi vedno smo se.</p> <p>Na primer, ko smo mi delali tu pod, smo rekli, da bomo imeli les in takrat smo vsi, ki smo iz te lope, tudi tisti, ki nismo večji smo bili tu pa smo jih gledali in spodbujali.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Težko obvladovanje. - Skupaj. - Skupaj po lopah.
---	--	--

Član	NAČIN RAZDELITVE	Pojem/Koda
1	/	/
2	V bistvu so vsi ljudje, ki so tukaj precej radodarni. In noben, mislim, da mu ne pomeni preživetja, tako da se ne kregamo kdo bo kakšno bučko vzel.	- Radodarnost.
3	/	/
4	Moram reči da še ostaja.	- Ostaja.
5	To ne vem čisto točno kako poteka in kdo to ureja.	- Ne ve.
6	Začelo pa se je dogajati to, da ima gospod preveč zelenjave, ki jo sicer »potala« svojim dvema otrokoma ampak mu še vedno ostane, potem mu ti nekaj malega pomagaš in ti takoj ponuja svojo solato.	- Radodarnost.
7	/	/
8	/	/
9	<p>Ko je zrelo pač malo pobereš.</p> <p>To je kot neko nepisano pravilo, čeprav to ni dogovor, da tam pobiraš kjer je tvoj del, drugam ne grem gledati kaj raste, niti mi na kraj pameti ne pride.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Vsak malo. - Kjer je tvoj del.

Imate redne sestanke? O čem se dogovarjate na sestankih? Kako potekajo dogovori?

Član	DOGOVARJANJE	Pojem/Koda
1	<p>Se pravi med nami petimi, šestimi poteka nek dogovor prek interneta v smislu spletne povezave da se malo porazdelijo odgovornosti, kaj bo kdo počel in na ta način je lažje delovati z ostalimi člani.</p> <p>So jasno bile, so tudi navzkrižna mnenja, nismo vsi enakega mnenja.</p> <p>Tako da vedno se nekako usklajujejo mnenja.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Dogovarjanje med vodji. - Tudi trenja. - Usklajevanje mnenj.
2	Nekajkrat na leto se dobimo.	<ul style="list-style-type: none"> - Pogovorno. - Skupno

	Ne vem pač, vedno se nekaj pogovarjamo.	dogovarjanje.
3	Na "mailing" listi vsi dobimo, tudi kar se na sestanku dogovorimo se malo napiše in vsem pošlje. V redu, mislim tako no. Se mi zdi da vsi so taki da se da dogovoriti stvari, da več ali manj držijo. Vse je na prostovoljni bazi in to je vsem jasno, tako da se da vse dogovoriti.	- Obveščanje ostalih. - Skupno dogovarjanje.
4	V bistvu se po »mejlu« dogovorimo za sestanek, na sestanku pa sedimo v krogu in se dogovarjamo kaj bi bilo treba narediti. Se kar pogovorimo.	- Skupno dogovarjanje. - Pogovorno.
5	Ne vem kako je bilo predlani ampak lani kadarkoli so objavili da je prišla voda, sem prišla tja čisto malo zalila in že jo je zmanjkalo. Tako da tu je bila malo debata na koncu sezone kako bi mi zdaj to rešili. Mogoče prej, ko so bili oni vodje in je kdo kaj predlagal, sem ugotovila, da so nekateri rekli ja, drugi so bili pa tiho, nihče si ni upal reči: »Jaz se pa s tem ne strinjam« in priznam tudi jaz se s tremi stvarmi nisem strinjala, to je bil moj drugi sestanek in ker sem bila nova se mi nekak ni ... Rekla sem si: »Če se bo še kdo oglasil, bom tudi jaz povedala svoje mnenje« ampak potem sem ugotovila, da so tukaj kar vsi tiho, če se ne strinjamo ali kako. So mi pa potem povedale svoje mnenje ob gredici in sem videla da imajo podobno mnenje kakor jaz ampak niso nič rekle.	- Skupno iskanje rešitve. - Zadržek pri skupnem dogovoru.
6	Niti ne no. Imamo nek upravni odbor in dosti stvari o katerih mislim, da bi se morali skupaj odločat se sami odločijo.	- Malo skupnega dogovarjanja. - Upravni odbor.
7	/	/
8	Lope imamo po dva in dva skupaj. To je že med dvema dogovor.	- Dogovor med dvema po lopah.
9	Pravzaprav bi lahko imeli kakšen sestanek več ampak saj ni tako lahko vse ljudi skupaj zbrat. Ampak saj se tudi neformalno določene stvari dogovorimo, ko smo na vrtu, tako, da niti ni nujen vedno sestanek	- Malo skupnega dogovarjanja. - Neformalno skupno dogovarjanje.

Kako se razumete s člani skupnosti? So se med vami spletla nova prijateljstva? Je vrt kraj kamor radi zahajate tudi zaradi srečevanja z drugimi ljudmi?

Član	POVEZOVANJE	Pojem/Koda
1	Seveda imam tudi nova poznanstva. Prvotno zahajam tja zaradi ljudi in ne zaradi zelenjave.	<ul style="list-style-type: none"> - Nova poznanstva. - Srečevanje.
2	V bistvu se relativno malokrat srečamo, zaradi tega ali imamo različne ure... Jaz sem mislila, da se bodo bolj stiki navezali, pa se niso tako zelo. Smo prijazni drug do drugega, se pa tudi pustimo pri miru. V bistvo mi je všeč, ker je tukaj veliko različnih ljudi. Ko sedi s prijatelji se ti zdi da ves svet "štima", zato ker vsi isto mislite a veš. Mi pa tukaj isto mislimo kar se tiče narava, kar se drugih stvari tiče ne mislimo vsi isto.	<ul style="list-style-type: none"> - Malo srečevanja. - Prijaznost. - Oddaljenost. - Nova poznanstva drugače-mislečih.
3	Poleti se srečaš, se "pomeniš", vsakič ko prideš je skoraj gotovo kdo tam. Od maja do septembra so tam v popoldanskih urah. Malo pogledaš kako njemu raste pa se malo "pomeniš", pa kako tebi, kaj si naredil, kaj nisi. Če ima kdo idejo, se da dogovoriti in tudi udeleženci pridejo. Pride kar dosti ljudi, mislim, več ali manj.	<ul style="list-style-type: none"> - Srečevanje. - Pomenki. - Druženje.
4	Ja, spletla so se nova prijateljstva in nova poznanstva. Z enim si bolj prijatelj, z enim manj. Na vrt rada zahajam predvsem poleti, ko cveti in ko nekoga srečam ga pozdravim, kaj ogovorim.	<ul style="list-style-type: none"> - Nova prijateljstva. - Nova poznanstva. - Srečevanje.
5	Ne vem, mogoče s tremi, štirimi, se tako, kar »fajn« razumemo in si kdaj pošljemo kakšen »mail« izven tega skupnega. Ko imamo skupna srečanja pridemo vsi predvsem zaradi druženja. Vedno kdo nekaj peče, kdo kaj prinese za pit, en kavo skuha, skratka ja, druženje je.	<ul style="list-style-type: none"> - Nova poznanstva. - Druženje.
6	Sigurno so se tudi nova prijateljstva spletla. Ti ljudje, ki imajo skupno lopo so družine. Še preden je sezona si piknike organizirajo, se pokličejo in imajo »žurke«.	<ul style="list-style-type: none"> - Nova prijateljstva. - Nove družine. - Druženje.
7	Sedaj sem srečal tega gospoda, ki mi je »fajn« že vse povedal, tako da komunikacija je takoj stekla.	<ul style="list-style-type: none"> - Srečevanje. - Odprtost.

	<p>Povejo ti da če si tu potem si naš, potem si lahko odprt in lahko hitro govorimo o vseh stvareh.</p> <p>Sam tukaj nisem dolgo ampak kakor sem zasledil, da organizirajo različne prireditve, tu je en večji prostor z zunanjim delom, kjer so bile tudi že neke veselice, lepe zabave in lepa prijateljstva.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Druženje.
8	<p>Zdaj se bolje poznamo, zdaj imamo malo več časa tudi.</p> <p>Sigurno so se spletla nova prijateljstva.</p> <p>Jaz v teh mojih osmih ... Nisem nikogar poznala. To smo se tu srečali.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Nova poznanstva. - Nova prijateljstva. - Srečevanje.
9	<p>Res da vseh tudi ne poznam, tako na videz že ampak ti, ki smo pri naši lopi, nas pet, se pa super razumemo.</p> <p>S sosednjo lopo se tudi super razumemo, tako da imamo skupaj »čage«, tudi po cele noči smo že bili tu.</p> <p>Ja včasih je tako da pridem sem da kaj naredim in potem ne uspeš, ker se zaklepetaš ampak to je super po eni strani, narediš pa drugi dan več, nekak se ravnovesje vzpostavi.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Nova poznanstva. - Nova prijateljstva. - Druženje. - Srečevanje.

Kakšno je vaše mnenje o vodji skupnosti, če ga imate? Vodi skupnost v pravo smer? Kakšen stil vodenja ima in ali je ta stil dogovorjen ali prepuščen posamezniku?

Član	VODENJE	Pojem/Koda
1	<p>Smer določimo vsi, ki smo prisotni.</p> <p>Sam določiš ali boš bolj aktiven ali manj.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Skupinsko vodenje. - Prostovoljno vodenje.
2	<p>Smernice pa mislim da skupaj določamo.</p> <p>Ni nekih problemov da se strinjamo na primer.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Skupinsko vodenje. - S skupnim strinjanjem.
3	<p>To so bile predvsem Polonca in Urška angažirane ampak one niso hotele biti vodje, vse se bolj s soglasjem, če ima kdo kakšno idejo pove, če se strinjamo, kako bi drugače.</p> <p>Malo je bolj razpuščena zadeva ampak se mi zdi da se eni pač morajo bolj angažirati.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Skupinsko vodenje. - Zmedeno.
4	<p>Irena je prevzela vodstvo lani poleti, potem smo ugotovili, da je to premalo in smo se zmenili, da nas</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Skupinsko vodenje.

	je več. Meni je boljše če je skupina, ne maram teh vodij.	
5	Vodja je bila prej Urška iz Kud Obrat, ko sem jaz prišla, zdaj pa je več vodij če jaz prav razumem.	<ul style="list-style-type: none"> - Skupinsko vodenje. - Zmedeno.
6	<p>Generalno v redu, ker so zelo angažirali, če so sprejeli kakšno napačno odločitev je to ker so verjeli da je tako najboljša, čisto tako no.</p> <p>Tudi če ne bi šlo v pravo smer imamo še vedno možnost korekcije.</p> <p>Ko se pogovarjamo o neki stvari in pove vsak svoje mnenje, potem se pogovarjamo še zakaj je kdo kaj rekel in na koncu tudi sploh ne glasujemo.</p> <p>To je še malo zmedeno vse skupaj.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Vodstvo društva. - Možnost korekcije. - Skupinsko vodenje. - Zmedeno.
7	/	/
8	Do zdaj sem jaz dojemala Mateja, ker je on bil vodja projekta. Te naše vrtilčarske skupnosti je pa Zoran.	<ul style="list-style-type: none"> - Vodstvo društva.
9	<p>Imamo predsednika društva.</p> <p>Včasih je bilo tega pogovarjanja preveč, ker je pač hotel vsem ustreči.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Vodstvo društva. - Skupinsko vodenje. - Zmedeno.

Kaj ste pridobili z vključitvijo v projekt skupnostnega vrtnarjenja? (Npr. nova poznanstva, novo percepcijo - pogled na svet/naravo, nova znanja) Kakšno vlogo zavzema skupnost v vašem življenju?

Član	NOVE PRIDOBITVE IN POMEN	Pojem/Koda
1	Vsakič ko narediš kontakt s človekom, ki je razvil kulturo na nekem drugem področju, recimo Irena je oblikovalka, ena druga Irena je mislim da prevajalka, neko drugo stvar počne, in vsak na svojem področju lahko prispeva k odnosom tudi vsem nam.	<ul style="list-style-type: none"> - Učenje od ljudi.
2	<p>V bistvu je tako, da jaz osebno se nočem preveč vpletati, ker imam preveč obveznosti in si ne bi hotela nakopati še ene. Tako da mi to predstavlja predvsem sprostitev, zavedanje, da so ljudje, ki podobno mislijo kot jaz, da se morda da narediti sredi mesta nekaj, kar se je morda še pred nekaj leti zdelo neverjetno.</p> <p>Je pa res da sem pač zdaj ko sem leto tukaj, da bi si neki večji vrt naredila.</p> <p>Ker prej nisem imela nobenih izkušenj s tem, zdaj</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Sprostitev. - Skupina podobno mislečih. - Želja po večjem vrtu. - Nova izkušnja. - Ponos.

	<p>sem se pa že toliko naučila, da bi po mojem že lahko imela.</p> <p>Mislím, da so ljudje kar ponosni da so del tega in radi to delijo naprej, ker so nekaj sami naredili.</p>	
3	<p>Predstavlja mi stik z naravo v mestu in prostor za raziskovanje.</p> <p>Tudi prostor za druženje, nekako da se lahko malo s kom "pomeniš", več ali manj se vedno najde kakšna družba.</p> <p>Malo je tudi sprostitév, poleti je sploh saj imamo klopce in vse je zeleno in res lepo zgleda, tako kot en park, ki ga prej ni bilo.</p> <p>Lepše je tu živeti. Po moje je sošeska pridobila kar veliko.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Stik z naravo. - Druženje. - Sprostitév. - Lepše bivanjsko okolje.
4	<p>Da bi jaz kaj pridobila, ne.</p> <p>Pač, zelo lepo obdobje je bil ta začetek Onkraj gradbišča.</p> <p>Tako da, lep je bil ta začetek, pa tudi zdaj no, sem prav vesela da je pomlad.</p> <p>Pa moj sin, on tudi, je prav vesel ko greva na kolo, greva na Onkraj gradbišča in vse pozdravlja, pa tudi dela.</p> <p>Lepo je delati v skupini. Ljudje smo se preveč zaprli, smo doma.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Ni novih pridobitev. - Lepo obdobje začetka. - Veselje sina. - Druženje.
5	<p>Predvsem bi rekla samozavest glede tega da jaz znam delati z zemljo oziroma če se odločim, da bom nekaj naredila in da bom sejala in da bom za to rastlino skrbela, mi je uspelo.</p> <p>In to mi je na nek način dalo samozavest in neko izhodišče, da lahko v bližnji ali daljni prihodnosti naredim večji vrt oziroma pridelam več sama.</p> <p>V bistvu to in tudi »fajn« se mi je družiti z ljudmi, ki jih tudi to zanima. V mestu nekaj mojim vrstnikom in ostalim, če jim rečem: »Jaz imam pa gredico, jaz pač neki tam šarim po zemlji,« se najprej nasmehnejo, potem pa: »Kaj pa ti to? Zakaj pa ti to?« Z njimi tudi teh debat o semenih in o tem ne morem imeti.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Samozavest. - Želja po večjem vrtu. - Skupina podobno mislečih.

6	<p>To povezavo z naravo, z biologijo, pa daš nekaj v zemljo in si misliš da tu pa ne more nič zrasti, potem pa kar raste in zraste in ima neke plodove, to je meni kar čudež, zdrava prehrana...</p> <p>Tam si pa ti tri ure, se čisto »sklopiš«, telefon tam pustiš na tiho, samo z zemljo delaš in si v tem trenutku, ne razmišljaš za naprej, ne za nazaj, to se mi zdi največja blagodejnost vsega.</p> <p>Tako bom rekel, še en hobi zraven, zelo zanimiv ampak kar pomemben.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Stik z naravo. - Zdrava prehrana. - Sprostitev. - Nova aktivnost.
7	<p>Ko mislim: »Saj ne morem iti na Pohorje in se smučati,« je to tisto približevanje z naravo o katerem si me prej vprašala.</p> <p>Po eni strani si mislim, da si nakopljem še eno stvar, ki me bo obremenjevala, po drugi strani si pa mislim: »To me pa malo zanima in moram poskusiti in bom že nekako zorganiziral.«</p> <p>Tako da to je vse neki študij, nekaj spoznavam, nekaj novega, tako recimo.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Stik z naravo. - Nova aktivnost. - Nova izkušnja.
8	<p>Da si sama pridelam hrano, zelenjavo, to je v prvi vrsti, v drugi vrsti pa da grem na sveži zrak, da uživam.</p> <p>Da nismo samotarji zdaj na stara leta, ker do zdaj je bila družina, služba, tu sedaj so pa novi ljudje.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Lastna pridelava. - Stik z naravo. - Vključenost.
9	<p>Kot prvo en krog novih zelo prijetnih prijateljev, potem hrano, ki je čisto drugega okusa.</p> <p>Veliko tudi nekega znanja, saj vidim da sploh ni tako enostavno.</p> <p>In res, čisto neka nova obzorja se ti odprejo ob tem, ko začneš delati z zemljo.</p> <p>Tako da dejansko je to nekaj kar te prevzame. Ni nekaj, kar bi me obremenjevalo, da je nuja ampak rada pridem sem, tako da se vse nekako vrti okrog tega.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Novi prijatelji. - Zdrava prehrana. - Nova izkušnja. - Nova obzorja. - Nova aktivnost.

Vrtičkarji osno kodiranje:

KATEGORIJA: RAZLOGI VKLJUČITVE

PODKATEGORIJA: STVARNI RAZLOGI

- Obvestilo (člani 2, 3, 4, 9).
- Lokacija (člani 3, 8, 9).
- Informacija znanca.
- Spraševanje ljudi.
- Vključitev ljudi.
- Izobraževanja.
- Obstoj možnosti.
- Všeč ideja (član 4 in 7).
- Ekološka pridelava.

PODKATEGORIJA: DRUŽBENI RAZLOGI

- Problem hrane.
- Cena zdrave hrane.
- Gibanje za ekološko hrano.
- Nepovezanost med ljudmi

PODKATEGORIJA: INDIVIDUALNI RAZLOGI

- Iskanje zemlje (člana 5 in 9).
- Želja po zelenjavi.
- Stik z naravo (člana 6 in 8).
- Želja po učenju medsebojnega deljenja.
- Stik s samim sabo.
- Osamljenost.
- Sprostitev.
-

KATEGORIJA: SKUPNOSTNO VRTNARJENJE

PODKATEGORIJA: DRUŽBENI POTENCIALI

- Omogoča lastno pridelavo (člana 7 in 8).
- Novo učenje.
- Socializacija ljudi.
- Način povezovanja (člani 2, 3, 5, 7, 9).
- Medsebojna podpora.
- Združevanje različnih mnenj.
- Učenje medsebojnega deljenja.

- Gibanje.

PODKATEGORIJA: PROSTORSKI POTENCIALI

- Kultivacija prostora.
- Ozelenitev soseske.
- Prostor druženja (člana 5 in 9).

PODKATEGORIJA: INDIVIDUALNI POTENCIALI

- Proti stresu.
- Omogoča stik z naravo.
- Aktivnost.

KATEGORIJA: ORGANIZACIJA

PODKATEGORIJA: POTEK UREJANJA

- Skupaj (člani 1, 2, 3, 4, 5, 6, 9).
- Skupne akcije (člani 1, 2, 3, 4, 5).
- Skupaj po lopah (člana 8 in 9).
- Težko obvladovanje (člana 6 in 9).
- Lastni predlogi.
- Nizka udeležba.
- Spontano.
- Konflikti.

PODKATEGORIJA: NAČIN RAZDELITVE

- Radodarnost (člana 2 in 6).
- Ostaja.
- Ne ve.
- Vsak malo.
- Kjer je tvoj del.

PODKATEGORIJA: DOGOVARJANJE

- Skupno dogovarjanje (člani 2, 3, 4).
- Pogovorno (člana 2 in 4).
- Malo skupnega dogovarjanja (člana 6 in 9).
- Dogovarjanje med vodji.
- Tudi trenja.

- Usklajevanje mnenj.
- Obveščanje ostalih.
- Skupno iskanje rešitve.
- Zadržek pri skupnem dogovoru.
- Upravni odbor.
- Dogovor med dvema po lopah.
- Neformalno skupno dogovarjanje.

PODKATEGORIJA: VODENJE

- ~~Skupinsko vodenje (člani 1, 2, 3, 4, 5, 6, 9).~~
- ~~Prostovoljno vodenje.~~
- ~~Zmedeno (člani 3, 5, 6, 9).~~
- ~~Vodstvo društva (člani 6, 8, 9).~~
- ~~S skupnim strinjanjem.~~
- ~~Možnost korekcije.~~

KATEGORIJA: POVEZOVANJE

PODKATEGORIJA: PROSTOR SREČEVANJA

- Srečevanje (člani 1, 3, 4, 7, 8, 9).
- Druženje (člani 3, 5, 6, 7, 9).
- Malo srečevanja.

PODKATEGORIJA: VRSTE ODNOSOV

- Nova poznanstva (člani 1, 4, 5, 8, 9).
- Nova prijateljstva (člani 4, 6, 8, 9).
- Nova poznanstva drugače-mislečih.
- Nove družine.

PODKATEGORIJA: ZNAČILNOSTI ODNOSOV

- ~~Odprtost.~~
- ~~Pomenki.~~
- ~~Prijaznost.~~
- ~~Oddaljenost.~~

KATEGORIJA: NOVE PRIDOBITVE IN POMEN

PODKATEGORIJA: UČNE PRIDOBITVE IN POMEN

- Nova izkušnja (člani 2, 7, 9).
- Učenje od ljudi.
- Nova obzorja.
- Ni novih pridobitev.

PODKATEGORIJA: SOCIALNE PRIDOBITVE IN POMEN

- Novi prijatelji.
- Skupina podobno mislečih (člana 2 in 5).
- Druženje (člana 3 in 4).
- Vključenost.

PODKATEGORIJA: STVARNE PRIDOBITVE IN POMEN

- Stik z naravo (člani 3, 6, 7, 8).
- Nova aktivnost (člani 6, 7, 9).
- Lepše bivanjsko okolje.
- Zdrava prehrana (člana 6 in 9).
- Lastna pridelava.

PODKATEGORIJA: INDIVIDUALEN POMEN

- Sprostitev (člani 2, 3, 6).
- Želja po večjem vrtu (člana 2 in 5).
- Samozavest.
- Veselje sina.
- Ponos.
- Lepo obdobje začetka.

Izbor in definiranje relevantnih kategorij

RAZLOGI VKLJUČITVE so stvarni, družbeni in individualni. Stvarni razlogi se nanašajo na pristop in delovanje projekta, ki je udeležence prepričal k vključitvi. Družbeni razlogi so nezadovoljstvo z obstoječim prehranskim sistemom in urbana kultura »ne vtikanja«, ki je ljudi spodbudila k vključitvi. Individualni razlogi pa so povezani s posameznikovimi željami in potrebami na katere odgovarja projekt s svojimi konceptualnimi zasnovami.

SKUPNOSTNO VRTNARJENJE so družbeni, prostorski in individualni potenciali, ki jih udeleženci vidijo pod idejo nastajanja skupnosti za uveljavljanje ideje urbanih vrtov. S tem da

se družbeni potenciali nanašajo na spremembe, ki jih skupnostno vrtnarjenje povzroča na sistemskem mezo nivoju, prostorski potenciali so spremembe in možnosti na prostorskem nivoju, individualni potenciali pa se nanašajo na spremembe, ki jih ustvarja ideja na mikro nivoju v posameznikovem življenju.

ORGANIZACIJA skupnostnega vrta je povezana z urejanja skupnih površin vrta, ki ga vrtničkarji urejajo skupaj, na skupnih delovnih akcijah, za katere pa se morajo skupaj dogovoriti.

POVEZOVANJE se dogaja med ljudmi na skupnostnem vrtu, saj predstavlja prostor srečevanja in druženja. Pri tem se razvijajo nove vrste medosebnih odnosov, glede na intenzivnost: takšne ki, se razvijejo v nova prijateljstva, pa tudi širjenje socialne mreže v smislu novih poznanstev.

NOVE PRIDOBITVE IN POMEN so učne pridobitve in osebni pomen, ki ga skupnostni vrt predstavlja vrtničkarjem. Nanašajo se na novo izkušnjo vrtnarjenja in novo dožemanje, ki se pri tem zgodi, ter potencial učenja od ljudi, ki jih je nov interes združil v skupnost. Poleg teh pridobivajo ljudje v skupnosti tudi na socialnem področju saj jim predstavlja novo pripadnost in novo socialno mrežo. Nova aktivnost vrtnarjenja jim komplementarno prinaša tudi stvarne pridobitve v smislu stika z naravo in lastne pridelave hrane. Projekt skupnostnega vrtnarjenja je pri udeležencih zbudil tudi pomene, ki ljudi kot posameznike opolnomočajo, to so t.i. individualni pomeni.

Odnosno kodiranje: vrtničkarji

RAZLOG VKLJUČITVE > POVEZOVANJE > ORGANIZACIJA > NOVE PRIDOBITVE IN POMENI > SKUPNOSTNO VRTNARJENJE

Odperto kodiranje idejne vodje projekta Onkraj Gradbišča

Delali so razne raziskave na tej lokaciji Tabor	Raziskava potreb.	Pristop.	VZPOSTAVITEV.
Nas je zanimalo to predvsem v sodelovanju z okoliškimi prebivalci.	Iskanje potrebe skupaj z ljudmi.	Pristop.	VZPOSTAVITEV.
Nam se je zdelo bolj pomembno, da bi se aktivirala ena skupina ljudi, ki jih zanima, ki tudi te stvari opazijo, ki jih moti in da bi skupaj poskusili razmisliti kaj bi bilo tu najboljše.	Aktivacija skupine ljudi.	Taktika.	VZPOSTAVITEV.
Seveda, bilo je precej abstraktno na	Abstrakten cilj.	Ovire.	VZPOSTAVITEV.

začetku, zato se je tudi precej malo ljudi vključilo.			
Tako da, potem smo več akcij namenili, ki so bile organizirane čiščenju	Skupne akcije.	Taktika.	VZPOSTAVITEV.
ves čas smo spodbujali, da bi bili še kakšni predlogi, predlogov nekako ni bilo, ljudje se niso vključevali, po moje ravno zato, ker je bilo tako abstraktno.	Ni bilo odziva ljudi.	Udeležba.	VZPOSTAVITEV.
Razen ene par norih entuziastov, ki so še zdaj in so čist iz enega drugega konca Ljubljane in vidijo čez en rob.	Udeležba norih entuziastov.	Udeležba.	VZPOSTAVITEV.
Se pravi ene pol leta je minilo ko smo dali en takšen poziv: če kdo hoče imeti zelenjavni vrt, naj pride v soboto na akcijo in takrat je pa prišlo »ful« ljudi, takrat je pa prišlo »ful« ljudi.	Velika udeležba po pozivu.	Udeležba.	VZPOSTAVITEV.
in takrat smo tudi že nekako formirali pravilnik, ker malo smo vedeli, da ne more biti ... Mislim, da ne more biti ena anarhija in smo nekako poskusili, saj smo skupaj ampak iniciativa je prišla tako ali tako iz naše strani	Skupno oblikovanje pravilnika.	Delovanje.	VZPOSTAVITEV.
da bomo imeli eno lopo z orodjem, da ne bo imel zdaj vsak nekaj posebej spravljeno, da se dela tudi za skupne površine, ne samo za svojo gredico, da se udeležujemo teh skupnih akcij, da je naš namen tudi na nek način izobraževanje in umetnost in da se ljudje vključujejo v čim večjem številu in da sodelujejo...	Posredovanje skupnih principov delovanja.	Delovanje.	VZPOSTAVITEV.
in je zelo v redu, ljudje so sprejeli to in sodelujejo.	Sprejemanje skupnega.	Novo učenje.	POTENCIALI.
Naša kritika je bila prvič kako se dela z enim prostorom v mestu, ki je del vseh.	Kritika skupnih prostorov.	Namen.	POTENCIALI.
Se pravi najprej smo morali ugotoviti kdo je sploh lastnik, še MOL-u ni bilo jasno, da je MOL lastnik te vse zemlje.	Pridobivanje zemljišča.	Delovanje.	VZPOSTAVITEV.
malo smo tu okrog dali ta vabila in se poskusili čim večkrat dobiti.	Srečanja.	Taktika.	VZPOSTAVITEV.
pa res, prisotnost na lokaciji. To je bilo »ful« pomembno	Prisotnost na lokaciji.	Taktika.	VZPOSTAVITEV.
kontakt s temi ljudmi in da se ustvarja ena taka skupina je bistveno pomembno.	Kontakt z ljudmi.	Taktika.	VZPOSTAVITEV.
smo prek tega ko smo tu bili, ker smo delali vse: od smeti, do kopanja in smo	Pridobivanje zaupanja.	Taktika.	VZPOSTAVITEV.

ne vem kakšni po izobrazbi ampak smo se tega lotili, da smo dobili eno zaupanje.			
Tukaj si moraš vzeti čas, če hočeš da uspe, moraš grozno veliko časa investirati.	Vzeti si čas.	Spretnost.	VZPOSTAVITEV.
ko smo začeli je bil piramidalna struktura ampak to nas ne zanima, mi nočemo biti zdaj šefi tega prostora, tako da trenutno smo v takšni fazi da hočemo organizacijo prenesti na same vrtičkarje.	Začetno vodenje.	Delovanje.	VZPOSTAVITEV.
pomen v tem, da bi nastala samoorganizacija, da bodo postali kot grupa in s tem ko prevzamejo organizacijo se med seboj drugače povežejo	Prenos organizacije na vrtičkarje.	Delovanje.	VZPOSTAVITEV.
Ograjo smo prijaviili na MOL-u kot nek umetniški projekt in dobili nekaj denarja.	Finančna sredstva za material.	Podpora oblasti.	VZPOSTAVITEV.
Ampak seveda končen cilj, bolj konkreten je, da se to samoorganizira čisto po svoje	Samoorganizira na skupnost.	Namen.	POTENCIALI.
To mora biti neka blazna predanost tej ideji	Predanost ideji.	Spretnosti.	VZPOSTAVITEV.
Mi smo imeli tudi podporo od Koželja.	Podpora Koželja.	Podpora oblasti.	VZPOSTAVITEV.
Bolj je to pomembno, da si ti upaš, da veš kaj lahko predlagaš.	Upati si.	Spretnost.	VZPOSTAVITEV.
Ampak se je veliko pravil skupaj ustvarilo, tako da ni bilo tako ne.	Učenje konsenzualnosti.	Novo učenje.	POTENCIALI.
Da se ustvari eno skupnost, ki ustvarja ene spremembe, tudi spremembe v glavi a veš.	Spremembe v glavi.	Namen.	POTENCIALI.
da se dvigne ena zavest o tem kakšne so naše pravice kot meščani	Dvigovanje občanske zavesti.	Namen.	POTENCIALI.
prvič eno znanje se lahko preko tega ustvarja in širi, ena moč ene skupnosti in pozitivni efekti vsega tega	Opolnomočenje skupnosti.	Namen.	POTENCIALI.
kako preživljamo prosit čas: a je »fajn« da hodimo v »šoping center« v tem prostem času ali je boljše da smo nekje zunaj in da nekaj ustvarjamo s svojimi rokami na primer.	Upor proti potrošništvu.	Namen.	POTENCIALI.
Ampak prav večinoma so ti ljudje, ki so tukaj prvič, se sprašujejo kaj lahko res naredijo kot posamezniki	Dvig kolektivne zavesti.	Namen.	POTENCIALI.

v zvezi z ekologijo, da se ne govori samo ampak da se udejanja ene stvari	Udejanjanje ekologije.	Namen.	POTENCIALI.
kaj za eno mesto pomeni, če bi nastalo malo bolj samooskrbno: to pomeni prvič, da je prekinjen en tok posredništev pri eni trgovini, na primer sadja in zelenjave, koliko enih posrednikov je, »ful« se zmanjša onesnaževanje zaradi transporta, globalno gledano	Večanje samooskrbe v mestu.	Namen.	POTENCIALI.
tudi politika tega, da se samo profit kuje v mestu, da se dela smo stvari, ki nosijo profit.	Upor proti politiki mesta do prostora.	Namen.	POTENCIALI.
jaz mislim da če bi se takšni projekti več spodbujali in dogajali, pride do take tihe spremembe, tihe ampak resnične	Tihe spremembe.	Namen.	POTENCIALI.

Odprto kodiranje idejne vodje projekta Urbani eko vrt

Izkazalo se je tudi, da je tako imenovan omenjen neoliberalizem oziroma kapitalizem nasploh, načel vse družbene vezi, je individualiziral ljudi, jih je praktično depolitiziral, odvez jim je vsakršno zmožnost organiziranja in tak projekt kot je skupnostni urbani ekološki vrt je posegel ravno na to področje.	Deindividualizacija.	Namen.	POTENCIALI.
Se pravi: družbenega organiziranja, organiziranja v ponovno skupnost, ustvarjanja, bomo rekli, novega političnega prostora kjer ljudje sami soustvarjajo svojo sedanost in svojo prihodnost, ne samo na tem kosu enega hektarja zemlje ampak tudi onkraj tega, ker lahko delujejo tudi že izven tega, ker so se sedaj naučili na ta način organizirati.	Dvig kolektivne zavesti.	Namen.	POTENCIALI.
Zaradi tega da bi ljudi, po tej krizi kjer ni možnosti da bi si recimo privoščili kvalitetno hrano višje kakovosti in zdravo hrano, je edina možnost da si jo	Večanje samooskrbe v mestu.	Namen.	POTENCIALI.

sami pridelajo.			
Eden izmed teh imunskih obrambnih mehanizmov pred razdorom kapitalističnega sistema, ki ga je ustvaril kapitalistični sistem je tudi recimo skupnostni vrt.	Vzpostavitev imunskega obrambnega mehanizma.	Namen.	POTENCIALI.
ker oni niso nič glasovali, vsa pravila, ki jih imajo v vrtu, so sprejeli konsenzualno, se pravi skupaj vsi.	Učenje konsenzualnosti.	Novo učenje.	POTENCIALI.
	Skupno oblikovanje pravilnika.	Delovanje.	VZPOSTAVITEV.
polovica delavnic, ki so bile organizirane, so bile usmerjene ravno v to torej, kako se organizirati in kako delovati.	Delavnice organiziranja in delovanja.	Novo učenje.	POTENCIALI.
bilo to že »v zraku«. Te zamisli so krožile že dlje časa v različnih prostorih med različnimi ljudmi.	Obstoj potrebe »v zraku«.	Pristop.	VZPOSTAVITEV.
Ne samo da ni bil problem ampak je postal problem to, da jih je bilo preveč.	Preveč udeležencev.	Udeležba.	VZPOSTAVITEV.
Na eni strani je odmevnost stvar Evropske prestolnice kulture	EPK.	Taktika.	VZPOSTAVITEV.
Začetek je bil takšen, da je bilo potrebno narediti sploh raziskavo o primernih konceptih in kaj se v osnovi želi.	Raziskava potreb.	Pristop.	VZPOSTAVITEV.
Mi smo imeli izhodišče po katerem smo želeli imeti dovolj velika zemljišča, so v neposredni bližini čim bolj poseljenega mesta, se pravi blokovskih naselji.	Bližina ljudi.	Taktika.	VZPOSTAVITEV.
Poleg tega, da je dostopnost do tega zemljišča z nekimi javnimi prevozi ali kolesi in podobno, izjemno lahka.	Lahka dostopnost.	Taktika.	VZPOSTAVITEV.
Našli smo kar nekaj lokacij, ki smo jih predlagali mestu.	Pridobivanje zemljišča.	Delovanje.	VZPOSTAVITEV.
Mesto je potem odobrilo eno izmed teh lokacij.	Odobritev mesta.	Podpora oblasti.	VZPOSTAVITEV.
Potem smo čakali na pismo o nameri oziroma pismo o potrditvi s strani občine 6 mesecev	Čakanje pisma o nameri.	Delovanje.	VZPOSTAVITEV.

V tem času smo pa pripravljali že določene načrte kako bi bila lahko neka osnovna ureditev tega in podobno.	Načrti ureditve.	Delovanje.	VZPOSTAVITEV.
	Načrtovanje.	Spretnosti.	
Sledila so številna srečanja, desetine različnih delavnic, delovnih akcij in podobno, na samem vrtu, izobraževanja	Srečanja.	Taktika.	VZPOSTAVITEV.
	Skupne akcije.		
urejanje infrastrukture, kar je bilo izjemno zahtevno, pridobivanje dovoljenj	Urejanje infrastrukture.	Delovanje.	VZPOSTAVITEV.
	Pridobivanje dovoljenj.		
potrebno sprejeti določene prostorske akte oziroma spremeniti stare, da se je lahko umestilo tovrstne projekte, ki smo jih predvideli, v prostor, pri tem so nam priskočili na pomoč na občini.	Pomoč občine.	Podpora oblasti.	VZPOSTAVITEV.
Glavne ovire so tiste tipične: to je birokratska ovira	Birokratska ovira.	Ovire.	VZPOSTAVITEV.
Druga ovira je bila da smo imeli na eni strani enega sosedu, ki je sprožil posestno tožbo ... Potem je bila še težava s pridobitvijo gradbenega dovoljenja, ker je spet ena druga bližnja sosedu hotela drugačno postavitve objekta	Težave s sosedi.	Ovire.	VZPOSTAVITEV.
uspeli smo priti v pol leta do višjega sodišča, da je bila sodba pravnomočna, v kar je bilo vloženega veliko truda in muke.	Pravna znanja.	Spretnosti.	VZPOSTAVITEV.
nekateri so si zamišljali da bodo prišli tja in delali kar hočejo, potem ko so pa prišli pa so ugotovili da to ni tako, da ne moreš priti na skupno delovno akcijo in delati na svojem vrtu ampak moraš delati kolektivno na skupnem vrtu.	Kolektivno delo.	Novo učenje.	POTENCIALI.
Tako, da tu je bilo potrebnega veliko potrpljenja	Potrpljenje.	Spretnosti.	VZPOSTAVITEV.
Željen rezultat bi bil seveda, da bi ta skupnost v naslednjih letih v popolnosti zaživela.	Samoorganizirana skupnost.	Namen.	POTENCIALI.

Obstaja neka interakcija med vrtničkarji, imajo nek interes, ki jih druži in jim nudi neko platformo za nadaljnjo delovanje.	Vzpostavitev skupnega interesa.	Taktika.	VZPOSTAVITEV.
Pri gojenju rastlin in pri gojenju odnosov gre definitivno za nekaj skupnega.	Gojenje odnosov.	Namen.	POTENCIALI.
To je lahko en korak v tej smeri, lahko je en korak v smeri polnomočenja skupnosti	Opolnomočenje skupnosti.	Namen.	POTENCIALI.
To je en način organiziranja, ki lahko pokaže možnost kako se lahko že danes organiziramo	Prikaz možnosti družbenega organiziranja.	Namen.	POTENCIALI.
Proti razčlovečenju, ki ga ta sistem v katerem živimo iz dneva v dan poustvarja, proizvaja, reproducira itd.	Proti razčlovečenju.	Namen.	POTENCIALI.
novi odnosi, ki jih vzpostavljamo preko takih programov izjemno pomembni saj naredijo nek presek v danem trenutku in kraju s tovrstnimi praksami.	Vzpostavljanje novih odnosov.	Namen.	POTENCIALI.

Osno kodiranje

KATEGORIJA: VZPOSTAVITEV

PODKATEGORIJA: PRISTOP

Raziskava potreb (oba primera).

Obstoj potrebe »v zraku«.

Iskanje potrebe skupaj z ljudmi.

PODKATEGORIJA: DELOVANJE

Pridobivanje zemljišča (oba primera).

Čakanje pisma o nameri.

Načrti ureditve.

Urejanje infrastrukture.

Pridobivanje dovoljenj.

Začetno vodenje.

Skupno oblikovanje pravilnika (oba primera).

Posredovanje skupnih principov delovanja.

Prenos organizacije na vrtničkarje.

Čakanje pisma o nameri.

Načrt ureditve.

Urejanje infrastrukture.

Pridobivanje dovoljenj.

PODKATEGORIJA: UDELEŽBA

Preveč udeležencev

Ni bilo odziva ljudi.

Udeležba norih entuziastov.

Velika udeležba po pozivu.

PODKATEGORIJA: TAKTIKA

Bližina ljudi.

Lahka dostopnost.

EPK.

Vzpostavitev skupnega interesa.

Srečanja (oba primera).

Skupne akcije (oba primera).

Prisotnost na lokaciji.

Kontakt z ljudmi.

Pridobivanje zaupanja.

Aktivacija skupine ljudi.

PODKATEGORIJA: PODPORA OBLASTI

Odobritev mesta.

Pomoč občine.

Finančna sredstva za material.

Podpora Koželja.

PODKATEGORIJA: SPRETNOSTI

Pravna znanja.

Potrpljenje.

Vzeti si čas.

Predanost ideji.

Upati si.

Načrtovanje.

PODKATEGORIJA: OVIRE

~~Birokratska ovira.~~

~~Težave s sosedi.~~

~~Abstrakten cilj.~~

KATEGORIJA: POTENCIALI

PODKATEGORIJA: NAMEN

Deindividualizacija.

Dvig kolektivne zavesti (oba primera).

Večanje samooskrbe v mestu (oba primera).

Vzpostavitev imunskega obrambnega mehanizma.

Samoorganizirana skupnost (oba primera).

Gojenje odnosov.

Prikaz možnosti družbenega organiziranja.

Proti razčlovečenju.

Vzpostavljanje novih odnosov.

Kritika skupnih prostorov.

Spremembe v glavi.

Dvigovanje občanske zavesti.

Opolnomočenje skupnosti (oba primera).

Upor proti potrošništvu.

Udejanjanje ekologije.

Upor proti politiki mesta do prostora.

Tihe spremembe.

PODKATEGORIJA: PONOVNO UČENJE

Učenje konsenzualnosti (oba primera).

Delavnice organiziranja in delovanja.

Kolektivno delo.

Sprejemanje skupnega.

Izbor in definiranje relevantnih kategorij

VZPOSTAVITEV obsega proces organiziranja in udejanjanja projekta skupnostnega vrtnarjenja. Vsebuje način pristopa, delovanja, obsega udeležencev, taktike pridobivanja udeležencev, podporo, ki so jo dobili od oblasti in spretnosti, ki so jih potrebovali za uresničenje projekta. Oba primera skupnostnega vrtnarjenja sta hotela odgovoriti na potrebe ljudi. Način na katerega so delovali je bila precej podobna saj je bilo pri obeh potrebno najprej pridobiti zemljišče, nato pa prenesti delovanje vrta na vrtnarje s predhodnim sprejemom pravilnika delovanja. Začetni obseg udeležencev se je na začetku razlikoval saj je bila tudi taktika pridobivanja teh na začetku različna, sicer pa sta oba kasneje poskušala udeležence združiti s čim večjim številom srečanj in skupnih akcij. Obe sta bili deležni podpore oblasti, ki sta jih z različnimi spretnostmi izkoristili za vzpostavitev ideje, ki pa je zaradi različnih začetnih pristopov in situacije naletela na različne ovire.

POTENCIALI so družbeni procesi, katere so imeli namen udejanjiti z vzpostavitvijo skupnostnega vrtnarjenja. Nanašajo se predvsem na poseganje v delovanje sistema, ki ljudi razdvaja in jim odvzema moč odločanja o smeri razvoja, ki bo v dobrobit večine. V tem smislu jih želi s ponovnim učenjem sobivanja v dobro vseh in spoštovanjem mnenja vsakega posameznika posebej, ponovno opolnomočiti.

Odnosno kodiranje: idejne vodje

Namen > Pristop > Delovanje > Podpora oblasti > Spretnosti > Taktika > Udeležba > Ponovno učenje

Odnosno kodiranje: udejanjanje alternative znotraj obstoječega družbenega stanja

Namen > Pristop > Podpora oblasti > Delovanje > Udeležba > Taktika > Spretnosti = Vzpostavitev skupnostnega vrta.